

Raija Ruusunen & Tero Taatinen (toim.)

Outdoors Finland -strategian mukainen matkailuaktiviteettien kehittäminen ja imagomarkkinointi Pohjois-Karjalassa

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja
C:55

Outdoors Finland - strategian mukainen matkailuaktiviteettien kehittäminen ja imagomarkkinointi Pohjois-Karjalassa

Raija Ruusunen & Tero Taatinen (toim.)

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
2011

Julkaisusarja C:55
Vastaava toimittaja Anna Liisa Westman
Toimittajat Raija Ruusunen & Tero Taatinen
Taitto: Kaisa Varis
Kuvat: OF Pohjois-Karjala -hanke

ISBN: 978-952-275-002-0
ISSN: 1797-3856

Sisällys

ESIPUHE	6
<i>Raija Ruusunen, Tero Taatinen & Tuija Kainulainen</i> OF Pohjois-Karjala -hankkeen kuvaus	7
1 Johdanto	7
2 OF Pohjois-Karjala -hankkeen tausta ja tavoitteet	8
3 OF Pohjois-Karjala -hankkeen tulokset	12
3.1 Toimintalinja 1: alueellinen kehittämistyö	12
3.2 Toimintalinja 2: tiedon jakaminen	13
3.3 Toimintalinja 3: imagomarkkinointimateriaalin tuottaminen	14
3.4 Toimintalinja 4: yritysryhmien kehittämissuunnittelun mallintaminen	15
3.5 Yhteistyö alueellisten, maakunnallisten ja kansallisen Outdoors Finland -hankkeiden kanssa	15
3.6 Hankkeen kytkeminen opetukseen	16
3.7 Oma kouluttautuminen ja tiedonhankinta	16
3.8 Yhteistyökumppanit	16
4 Esitykset jatkotoimenpiteiksi	17
5 Ohjausryhmän arvio hankkeen toteutumisesta	18
<i>Keijo Koskinen</i> AKTIVITEETTIEH KEHITTÄMISSUUNNITELMA: VENEILY- JA KALASTUSMATKAILU	20
Osa 1: ”Virta venhettä kuljettaa...” Mistä vetovoimaa Pohjois-Karjalalle veneilykohteena?	21
1 Veneilyyn liittyvät käsitteet	21
2 Veneilyn ominaispiirteet ja kehitys Vuoksen vesistöalueella	21
2.1 Erilaisia veneilijöitä	21
2.2 Saimaan kanavan kautta kulkeva huviveneliikenne	22
2.3 Veneiden vuokraustoiminta	23
3 Matkailuveneilyn volyymi Vuoksen vesistöalueella	24
4 Visio	26
5 Kehittämistoimenpiteet	26
5.1 Lähtökohtia	26
5.2 Palveluinfrastruktuurin kehittämistarpeet	27
5.3 Väylien kehittämistarpeet	29
5.4 Matkaveneilyn toiminnallinen kehittäminen	30
6 Johtopäätökset	33
Osa 2: ”Koukussa ahdin antimiin...” Kalastusmatkailun kehittämisen suuntaviivat Pohjois-Karjalassa	35
1 Kalastus harrastuksena Suomessa ja Pohjois-Karjalassa	35
2 Kalastusmatkailun ominaispiirteitä	36
2.1 Kalastusmatkailun määritelmä	36
2.2 Kalastusmatkailijoiden pääryhmät	36
2.3 Kalastusmatkailun tunnuslukuja	37
3 Kalastusmatkailun palvelujärjestelmä	39

4 Kalastusmatkailun toimintapuitteet Pohjois-Karjalassa	39
4.1 Kalastusmatkailupalvelujen tarjonta	39
4.2 Palvelut omatoimisille kalastusmatkailijoille	40
4.3 Ohjelmapalveluyritysten tarjoamat kalastusohjelmat	40
4.4 Kalastusmatkailutapahtumat	41
5 Visio	42
6 Kehittämisehdotuksia	43
6.1 Lähtökohtia	43
6.2 Tuote- ja markkinastrategia	43
6.3 Toimenpiteiden toteutus	46
7 Johtopäätöksiä	48
Lähteet	49
Liitteet	51

Heli Saari

AKTIVITEETTIEEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA: VAELLUS- JA MELONTAMATKAILU

54

1 Johdanto	55
2 Taustatiedot	55
3 Aktiviteettien markkinat	57
3.1 Vaellus	58
3.2 Melonta	59
3.3 Multiaktiviteetit	
3.4 Asiakastyypit	60
4 Pohjois-Karjalan teemat	60
4.1 Kohdemaat	60
4.2 Kilpailijat	61
5 Pohjois-Karjalan aktiviteettien nykytila	61
5.1 Tuotteet	61
5.2 Reitit	62
5.3 Kartat ja oppaat	64
5.4 Yrittäjien osaaminen	64
6 Yhteenveto	64
7 Visio	65
8 Kehittämistoimenpiteet	65
8.1 Omatoimiset matkailijat	65
8.2 Paketointi	67
8.3 Toimintatapa ja jatkuvuus	68
8.4 Tuotteistamisprosessin jatkuvuus	68
9 Johtopäätökset ja suositukset	68
Lähteet	70
Liitteet	71

Esipuhe

Tarve matkailuaktiiviteettien kehittämisestä kansainvälisille markkinoille käynnisti vuonna 2006 Outdoors Finland -ohjelman koostamisen. Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) ja Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän matkailun teemaryhmän yhteistyössä syntyi kansallinen koordinaatio-ohjelma, joka aloitti MEK:n hallinnoimana hankkeena toimintansa alkuvuodesta 2009.

OF Pohjois-Karjala -hanke käynnistyi kansallisen Outdoors Finland -koordinaatio-ohjelman hankkeista ensimmäisenä jo lokakuussa 2008. Hanke oli tästä syystä tekemässä OF-ohjelman mukaisia kehittämistehtäviä ennen muita vastaavia aluehankkeita Suomessa. Monet hankkeen tuotoksista, esimerkiksi tässä julkaisussa olevat aktiiviteettien kehittämissuunnitelmat, toimivat malleina muille alueellisille OF-hankkeille. Hanke toimi 1.10.2008–31.5.2011 Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun hallinnoimana. Kokonaisbudjetti oli 400 000 euroa, ja hanke sai rahoituksen Manner-Suomen maaseutuohjelmasta. Rahoittajina toimivat Pohjois-Karjalan ELY-keskus ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.

Hankkeen ensimmäisiä keskeisiä tehtäviä oli tuottaa kehittämissuunnitelmat Pohjois-Karjalan kehittäviksi kesäaktiiviteeteiksi valituille vaellukselle, melonnalle, kalastukselle sekä veneilylle. Kilpailutuksen jälkeen työhön valittiin asiantuntijat Keijo Koskinen ja Heli Saari. Ensin mainitun tehtävänä oli työstää kehittämissuunnitelmat kalastukselle ja veneilylle, jälkimmäisen koostettavina olivat vaelluksen ja melonnan suunnitelmat. Kyseiset kehittämissuunnitelmat saivat kaikille avoimen kommentointimahdollisuuden jälkeen palautetta, jotka huomioitiin lopullisissa versioissa.

Tämän julkaisun ensimmäisessä osassa kuvataan OF Pohjois-Karjala -hankkeen tavoitteet, toiminta sekä tulokset. Kirjoittajina ovat toimineet hankkeen projektinjohtaja Raija Ruusunen, projektikoordinaattori Tuija Kainulainen sekä projektityöntekijä Tero Taatinen. Toisen osan muodostavat Keijo Koskisen koostamat veneilyn ja kalastuksen kehittämissuunnitelmat. Julkaisun viimeisen osan muodostaa Heli Saaren tekemä kehittämissuunnitelma vaellus- ja melontamatkailulle.

Joensuussa 28.11.2011

Raija Ruusunen

OF POHJOIS-KARJALA -HANKKEEN Kuvaus

Raija Ruusunen, Tero Taatinen & Tuija Kainulainen

1 Johdanto

Matkailun edistämiskeskus (MEK) ja Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän matkailun teemaryhmä aloittivat kesäkuussa 2006 laajan, kansallisen kesäaktiiviteettien kehittämisohjelman kokoamisen. Sen tavoitteena oli, että aktiiviteetteihin perustuvista matkailutuotteista muodostuu merkittävä osa matkailuvientiämme. Oudors Finland -ohjelma toteuttaa uuden matkailustrategian tavoitteita rakentamalla teemapohjaista, kansallista yhteistyötä, joka tukee alueellista ja paikallista matkailun kehittämistä EU-ohjelmakaudella 2007–2013.

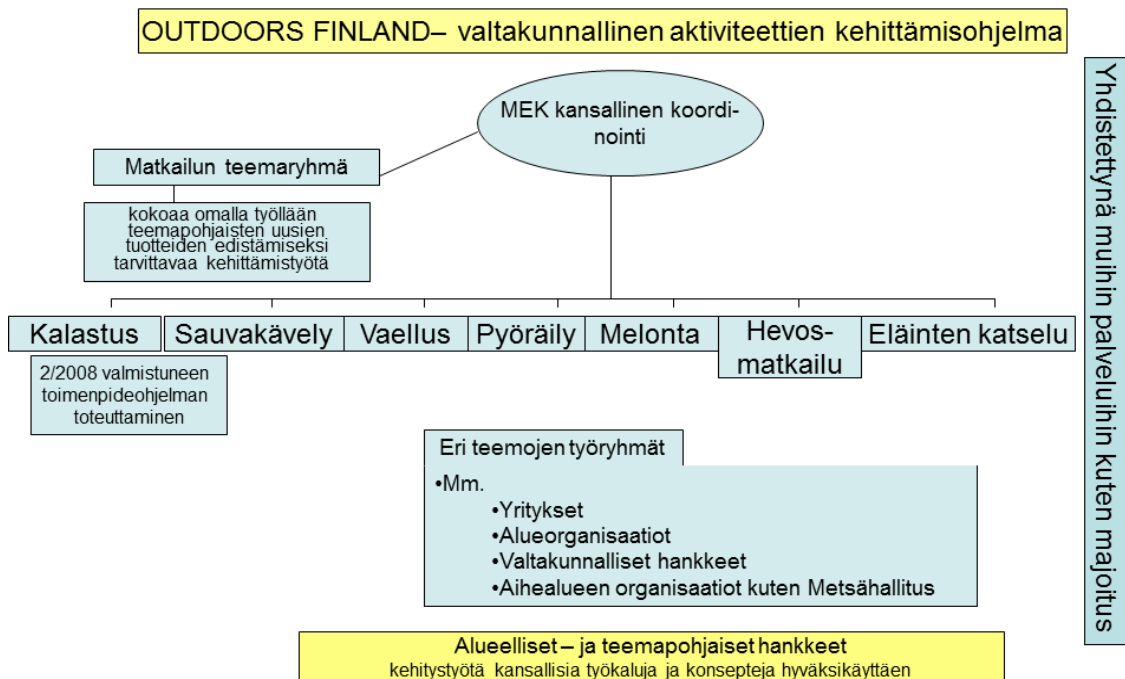
Oudors Finland -ohjelmassa huolehditaan kansallisesti eri puolilla Suomea tapahtuvan, alueellisen kehittämistyön koordinoinnista. Sen alaisuuteen kutsutaan kansallisia kehittämistiimejä eri teemoille. MEK:n rooli ohjelmassa on merkittävä, sillä tavoitteena on kansallisesti, että MEK ja tiimit hankkivat tietoa sekä yhteyksiä alueellisen kehittämisen tueksi. Näin varmistetaan myös yhdenmukaiset kehittämiskriteerit eri alueilla.

Kansallisen OF-ohjelman tavoitteena on muun muassa lisätä aktiiviteettien myyntiä osana Suomen matkailupalvelutarjontaa, varmistaa aktiiviteettien näkyvyys Suomen maaportaalissa, aikaansaada eri aktiiviteettien ympärille toimiva valtakunnallinen verkosto ja jatkuvan kehittämisen malli, edistää uusien, ympärivuotisten, kilpailukykyisten ja kysyntää vastaavien tuotteiden ja palvelukokonaisuuksien syntymistä kansainvälisille markkinoille sekä tähdätä tuotteiden ja palveluiden yhdenmukaiseen, kontrolloituun laatuun.

Alueellisten kehittäjien tehtävänä on paikantaa yritykset ja keskuksat, joiden toimintaympäristöä olisi teemojen osalta erityisesti kehitettävä. Tämän pohjalta tehdään alueelliset ja paikalliset kehittämissuunnitelmat. Kehittämissuunnitelmat tehdään yhteistyössä valtakunnallisten kehittäjien kanssa, jotta reitistöjen asiakaslähtöinen kehittäminen turvataan ja samalla varmistetaan ulkomaan myyntiin menevien tuotteiden kriteerit ja laatu yhdenmukaisiksi.

Seuraavassa kuviossa on selvitetty tarkemmin OF-kehittämisohjelman rakenne (Matkailun teemaryhmä, Vesterinen 2008). MEK hoitaa kansallisen koordinoitin eri teemojen osalta. Kansallisesti on perustettu teemoille työryhmät, joiden avulla varmistetaan tiedon kulku, hyvien käytänteiden leviäminen, päällekkäisen työn välttäminen sekä yhteisten kriteerien noudattaminen.

Kuva 1. Outdoors Finland -kehittämisohjelman rakenne. (Nina Vesterinen)

OF Pohjois-Karjala -hanke oli ensimmäinen alueellinen koordinaatio-ohjelman mukaan käynnistynyt hanke. Kaiken kaikkiaan vastaavia aktiviteettien kehittämishankkeita Suomessa vuosina 2009–2011 oli toiminnassa yli 40 kpl, jotka kaikki olivat MEK:n koordinaatio-ohjelmassa mukana.

2 OF Pohjois-Karjala -hankkeen tausta ja tavoitteet

OF Pohjois-Karjala -hankkeessa toteutettiin kansallisen Outdoors Finland -ohjelman mukaista matkailun aktiviteettien kehittämistä kansainvälisille markkinoille. Pohjois-Karjalan OF-hankkeen keskeiset tehtävät olivat:

- tehdä ja tarkentaa kehittämissuunnitelmat eri teemoille (vaellus, veneily, melonta, kalastus)
- auttaa kuntia ja muita toimijoita tarvittavien omien investointisuunnitelmien laadinnassa edellisiin kehittämissuunnitelmiin pohjautuen
- alueellisen imagomarkkinointimateriaalin tuottaminen eri teemoista kansainväliseen markkinointiin
- uusien teknisten ratkaisujen etsiminen ja soveltaminen sähköiseen markkinointiin ja viestintään

- uuden tiedon jakaminen alueen toimijoille, sekä kannustaminen teemojen mukaisesti yhteistyö- ja yritysverkostoihin
- tarvittavan, toimenpiteitä tukevan koulutuksen suunnittelu yhteistyössä Itä-Suomen muiden kehittämishankkeiden kanssa (mm. Josekin Protek -hanke)
- yritysryhmien kehittämissuunnittelun mallintaminen
- tiedon tuottaminen ja yhteydenpito kansalliseen koordinaatioon sekä muihin Itä-Suomen hankkeisiin
- toimia tarvittaessa asiantuntijana OF-ohjelman kansallisissa työryhmissä
- laaja ja avoin yhteistyö muiden maakunnallisten matkailuhankkeiden ja -toimijoiden kanssa

Hankkeen tuloksena aktiviteettimatkailejoiden määrä kasvaa vuodessa 5 %. Yritysten liiketaloudellisen tuloksen kasvu tulisi olla myös vuodessa 5 %, mutta kansainvälistymisen vaatimien panostusten vuoksi kasvua ei tule välittömästi. Alueellisesti reitistöjen kehittäminen ja käyttö tehostuvat, reitistöjen kehittämiseen saadaan mukaan aidosti matkailun asiakasnäkökulma sekä yrittäjien tarpeet. Yhteistyö yksityisen ja julkisen sektorin välillä tiivistyy. Hankkeen tuotoksena syntyvät kehittämissuunnitelmat valituille teemoille, videoklipit (tuotetarinat) valittuihin teemoihin sekä digitaalista still-kuvamateriaalia kansainväliseen imagomarkkinointiin.

Hankkeen kokonaisbudjetti oli 400 000 euroa kolmelle vuodelle ja se sai rahoituksen Manner-Suomen maaseutuohjelmasta. Rahoittajina olivat Pohjois-Karjalan ELY-keskus sekä Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.

Pohjois-Karjalan OF -hankkeen visiona oli, että maakunnassa on selkeät, yhteisesti hyväksytyt ja realistiset eri aktiviteettien (vaellus, melonta, veneily ja kalastus) kehittämissuunnitelmat, joita viedään määrätietoisesti eteenpäin. Pohjoiskarjalaiset aktiviteettituotteet ovat näkyvästi esillä kansallisen markkinointiorganisaation myynnissä kansainvälisille asiakkaille ja niissä on huomioitu Outdoors Finland -ohjelman mukaiset kriteerit. Lisäksi yritysryhmien kehittämissuunnittelu on aiempaa tehokkaampaa ja tuloksellisempaa. Konkreettina tavoitteena hankkeessa on tuottaa kehittämis- ja investointisuunnitelmat valituille teemoille, jakaa ja välittää tietoa alueelle aktiviteettien teemapohjaiseen kehittämiseen, tuottaa sähköistä imagomarkkinointimateriaalia valituille teemoille sekä mallintaa yritysryhmien kehittämissuunnittelua.

Kehittämishankkeessa suoritettava työ kulmineoituu **neljän rinnakkaisen toimintalinjan** ympärille.

Toimintalinja 1 suuntautuu alueellisten kehittämistoimien käynnistämiseen. Painopiste on kehittämissuunnitelmissa, jotka laaditaan Pohjois-Karjalassa vaellukselle, melonnalle, veneilylle ja kalastukselle. Kehittämissuunnittelussa tarkastellaan olemassa olevien reittien luokitus, tarvittavat kehittämistoimet niin infrastruktuurin kuin palvelujenkin osalta sekä mahdolliset investoinnit. Kehittämishanke valmistee valtakunnallisen Outdoors Finland -ohjelman mukaisten, kansainväliseen myyntiin tarkoitettujen matkailun aktiviteettien tuotteistamista ja selvittää samalla yritysryppäiden tuotteistamisprosessien taustaksi kansainväliseen markkinointiin suuntautuvien jakeluteiden ja markkinointikanavien verkkoa. Valmistelutyö tehdään yhdessä sellaisten Outdoors Finland -ohjelmaan soveltuvien yritysten ja keskustusten kanssa, joiden toimintaympäristöjä on erityisesti kehitettävä. Lisäksi mukana ovat muut alueelliset toimijat, sekä valtakunnalli-

nessa tuotteistamisessa mukana olevat tahot. Kehittämistyö nivotaan yhteen MEK:n tuotekehitysakatemiatyön kanssa. Varsinaisen tuotekehityksen toteuttavat valmistelutyössä mukana olleet yritykset ja yritysverkostot omissa erillisissä yritysrypäshankkeissa, sillä varsinaisia yrityskohtaisia toimenpiteitä ei OF Pohjois-Karjala -hankkeessa tehdä.

Toimintalinja 2 paneutuu tiedon jakamiseen ja välittämiseen. Outdoors Finland -ohjelman kansallinen koordinointi tuottaa tietoa aktiviteettien kehittämistyöhön, jota alueellinen hanke edelleen jakaa omassa toimintaympäristössään - ja päinvastoin. Tärkeänä osana yritysryhteyden kehittämistä on menetelmien ja käytänteiden siirtäminen yritysten käyttöön.

Alueellisten kehittämissuunnitelmien ja selvitystyön yhteydessä pidetään paikallisille toimijoille tarkoitettuja infotilaisuuksia ja seminaareja, joissa kannustetaan yrityksiä teemojen mukaiseen yhteistyöhön niin alueellisesti kuin Itä-Suomen osalta. Tarvittavat toimenpiteet yritykset toteuttavat yritysryhmähankkeissa ja omissa kehittämissuunnitelmissaan. OF-hanke lähinnä jakaa tietoa ja ohjaa toimijoita yhteen. Yritysten tarvitsemaa koulutusta voidaan toteuttaa muissa alueellisissa hankkeissa, joista merkittävimpänä mainittakoon Josekin Protek-hanke.

Toimintalinja 3 keskittyy erityisesti sähköisen imagomarkkinointimateriaalin tuottamiseen yhdessä alueellisten ja kansallisten markkinointiorganisaatioiden kanssa. Tavoitteena on tuottaa kehitettäviin teemoihin videoklippejä, tuotetarinoita, joiden kesto on n. 30 s.–2 min. Lisäksi tuotetaan digitaalista still-kuvamateriaalia. Varsinaiset markkinointitoimenpiteet tekevät MEK ja muut matkailuorganisaatiot, joiden toimenkuvaan matkailun aktiviteettien ulkomaan markkinointi kuuluu. Yrityskohtaista markkinointia ei tässä hankkeessa toteuteta. Hankkeen jälkeen alueellinen ja teemakohtaisesti tuotettu imagomarkkinointimateriaali on alueen toimijoiden vapaassa käytössä.

Toimintalinja 4 keskittyy yritysryhmien kehittämissuunnittelun mallintamiseen. Hankkeessa kehitetään työkaluja ja menetelmiä yritystoiminnan kehittämissuunnittelun välineiksi niiltä osin, kun tarvittavia välineitä ei vielä ole kehitetty. Kehittämissuunnittelun mallintamisella haetaan laajemminkin sovellettavissa olevia työkaluja, joita voitaisiin hyödyntää tilanteissa, joissa yritykset muodostavat yhteistyöverkoston ja aloittavat yhteiset kehittämistoimet. Pohjois-Karjalassa erilaisia yritysneuvonnan välineitä käyttävät mm. elinkeino-yhtiöt ja yritysneuvonnan organisaatiot, mutta varsinaisia matkailun yritysryhmien kehittämissuunnittelun työkaluja ei ole. Hanke hyödyntää MatkailuSampo-hankkeessa saatuja kokemuksia yritysryhmien kehittämisen suunnittelusta ja jatkaa MatkailuSampo-hankkeessa tuotettujen työkalujen kehittämistä.

Hankkeen karkea aikataulukausitus vuositasona oli seuraava:

Vuonna 2008

- hankkeen henkilöstön rekrytointi
- valtakunnalliseen OF-ohjelmaan liittyminen ja toimintatapojen käynnistäminen
- hankkeen aloitustoimenpiteet, yhteistyökumppaneiden tiedottaminen, yritysten informoiminen vähintään yhden teeman aloitusseminaarissa
- hankkeen internetsivujen suunnittelun käynnistäminen
- hankkeen tarkempi työsuunnittelu

Vuonna 2009

- OF-ohjelman mukaiset alueelliset kehittämistoimet
- yhteistyön käynnistäminen alueen muiden toimijoiden kanssa
- hankkeen internetsivujen avaaminen
- alueen teemakohtaisten kehittämis- ja investointisuunnitelmien käynnistäminen ja tarvittavan asiantuntija-avun hankkiminen
- olemassa olevien yritysryhmien kehittämissuunnittelun työkalujen selvitys ja tarvittavien kehittämistoimien käynnistäminen
- kansallisen yhteistyöverkoston toimintaan osallistuminen
- teemapohjaisten infotilaisuuksien järjestäminen yhteistyössä muiden hankkeiden kanssa
- opiskelijoiden kytkeminen mukaan hankkeen toimintaan, valmistuvat projektityöt ja opinnäytetyöt
- toiminnan arviointi

Vuonna 2010

- OF-ohjelman mukaiset alueelliset kehittämistoimet
- yritysryhmien kehittämissuunnittelun mallintaminen
- kansallisen yhteistyöverkoston kehittäminen
- teemapohjaisten infotilaisuuksien järjestäminen yhteistyössä muiden hankkeiden kanssa
- imagomarkkinointimateriaalin tuottaminen
- opiskelijoiden kytkeminen mukaan hankkeen toimintaan, valmistuvat projektityöt ja opinnäytetyöt
- toiminnan arviointi

Vuonna 2011

- OF-ohjelman mukaiset alueelliset kehittämistoimet
- kansallisen yhteistyöverkoston kehittäminen
- opiskelijoiden kytkeminen mukaan hankkeen toimintaan
- imagomarkkinointimateriaalin jälkituottaminen ja levittäminen
- hankkeen päättäminen

Henkilöstöresurssit

Hankkeen projektinjohtajana toimi matkailun lehtori Raija Ruusunen, projekti-koordinaattorina Tuija Kainulainen ja viimeisen vuoden ajan projektityöntekijänä Tero Taatinen. Lisäksi hankkeessa työskenteli Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun työntekijöitä asiantuntijoina 5 henkilöä. PKAMK:n opiskelijoita palkallisessa työssä 9 henkilöä, harjoittelussa 3 henkilöä ja muissa opinnoissa yhteensä 41 henkilöä. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulusta juuri valmistuneita opiskelijoita hankkeessa työskenteli yksi henkilö, joka aiemmin toimi hankkeessa palkallisessa harjoittelussa. Muista oppilaitoksista hankkeessa työskenteli henkilöitä seuraavasti: Mikkelin ammattikorkeakoulu kaksi opiskelijaa, Pohjois-Karjalan ammattiopisto Outokumpu kaksi opiskelijaa, Itä-Suomen yliopisto yksi opiskelija sekä Haarlemin Mediateknologian ammattikorkeakoulu (Hollanti) kaksi opiskelijaa.

3 OF Pohjois-Karjala -hankkeen tulokset

3.1 Toimintalinja 1: alueellinen kehittämistyö

Tavoitteena olleet neljä kehittämissuunnitelmaa (vaellus, melonta, kalastus ja veneily) tuotettiin asiantuntijatyönä. Kehittämissuunnitelmiin pyydettiin alueen matkailutoimijoilta ja -yrittäjiltä kommentteja, joiden perusteella ne täydennettiin. Jatkotyöstämisen näiden kehittämissuunnitelmien osalta hoitaa Reiteistä Traileiksi -hanke, joka keskittyy maakunnan reittien tarkempaan jatkokehittämiseen. Investointisuunnitelmia reitteihin liittyen ei ollut vireillä vaelluksen, melonnan ja veneilyn osalta, sillä ongelmana oli lähinnä olemassa olevien reittien liiallinen määrä sekä pituus suhteessa käyttäjiin, yritysten tarpeisiin ja ylläpitomahdollisuuksiin. Hankkeessa tehtiin alueellisena yhteistyönä teemoihin liittyvien reittien prioriteettiluokitus kansainvälisten markkinoiden näkökulmasta.

Hanke valmisteli kansainväliseen myyntiin tarkoitettujen aktiviteettien tuotteistamista tuottamalla kalastusmatkailuun liittyvän yritysryhmähankesuunnitelman. Melontamatkailun osalta yritysryhmähanketta ei yrityksistä huolimatta saatu liikkeelle. Kansallisessa Outdoors Finland -koordinaatiohankkeessa valmistuneet tuotesuositukset jaettiin alueen toimijoille eri tilaisuuksissa kansainvälisille markkinoille tähtäävien tuotteiden kehittämistueksi.

Teemojen kehittämissuunnitelmat toteutettiin suunnitellun mukaisesti, mutta niiden käytäntöön vieminen viivästyi Reiteistä Traileiksi -hankkeen alkua odotettaessa. Yhteistyö kuitenkin jatkuu edelleen hankkeen päättymisen jälkeenkin ja kehittämissuunnitelmat käytännön toimineen pyritään viemään maakunnan reittien kehittämisessä eteenpäin yhteistyössä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton toimijoiden kanssa siten, että kehittämissuunnitelmissa mainitut asiat huomioidaan 2012 päivitettävässä maakuntakaavassa. Näin varmistetaan kehittämiseen tarvittavat toiminnot eri aktiviteettien osalta myös tulevaisuudessa.

Yritysryhmähankkeiden koostaminen osoittautui erittäin haastavaksi, sillä yrityksillä ei ollut odotettua kiinnostusta lähteä mukaan hankkeisiin. Tämä oli kansallinen ilmiö ja vuoden 2011 maaliskuussa koko Suomessa olikin vain viisi matkailuun liittyvää yritysryhmähanketta toiminnassa. Tilanteesta keskusteltiin niin työ- ja elinkeinoministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön toimijoiden kanssa, joilta toivottiin kansallisia toimenpiteitä yritysryhmähankkeiden markkinointiin yrityksille. Melonnan osalta yritysryhmää ei päästy koostamaan, mutta kalastuksen osalta saatiin koostettua koko Vuoksen vesistöä koskeva ja kaikki keskeiset kalastusmatkailun toimijat sisältävä yritysryhmähanke.

Yrittäjätapaamisten myötä vahvistui käsitys siitä, että suurin mielenkiinto eri yrityksillä toimia ryhmänä liittyi tuotekehitykseen ja erityisesti sellaisten tuotekokonaisuuksien kehittämiseen, joilla olisi kantavuutta myös kansainvälisillä markkinoilla. Esillä oli vahvimmin kalastusmatkailutuotteen rakentaminen Venäjän markkinoille.

Yhteenvedona voi todeta, että OF Pohjois-Karjala -hankkeen näkökulmasta yritysryhmien käynnistyminen osoittautui hitaasti eteneväksi prosessiksi. Jotta yrittäjille voidaan tarjota selvä toimintamalli kehitystyön eteenpäin viemiseksi, pitää olla selvyyttä muiden toimijoiden roolista ja tavoitteista osana matkailupalvelujen

kehittämiskokonaisuutta.

Alueellinen kehittämistyö matkailuaktiiviteettien osalta olisi kaivannut tuekseen selkeää myyntikanavaa kansainvälisille markkinoille. Tällaiseksi kanavaksi oli kansallisessa Outdoors Finland -ohjelmassa suunniteltu juuri uudistunut Visit-Finland-portaali. Reilun vuoden jälkeen portaalin avaamisesta se kuitenkin todettiin toimimattomaksi, minkä vuoksi sen kehittämistoimet lopetettiin vuoden 2010 aikana. Portaali uudelleen arvioitiin keväällä 2011 Matkailun edistämiskeskuksen toimesta. Näin ollen yrittäjien tuotteita kansainvälisille markkinoille ei voitu houkutella kansalliseen portaaliin yhdessä muiden aktiiviteettien kanssa, sillä kansallinen myyntikanava ja sen kehittäminen pysähtyi täydellisesti vuonna 2010 ilman tietoa tulevista toimenpiteistä.

3.2 Toimintalinja 2: tiedon jakaminen

Hankkeen aikana sen työntekijät osallistuivat lukuisiin eri tilaisuuksiin, joissa he kertoivat hankkeen etenemisestä sekä yritysryhmiin liittyvästä asiantuntija-avusta, jota on käytettävissä. Hanke järjesti itse tai yhteistyössä toisen hankkeen kanssa yhteensä kolme maakunnallista seminaaria liittyen aktiiviteetteihin. Hankkeelle avattiin Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun palvelimelle internetsivut, joita päivitettiin ja jotka pidetään edelleen ajan tasalla.

Kansallisen koordinaation tuottamaa tietoa jaettiin eri tilaisuuksissa sekä internetsivujen välityksellä. Koska kansallinen hanke oli lähes pysähdyksissä suurimman osan vuotta 2010, sen aikana OF-ohjelman tuottama tieto oli myöskin vähäistä. Oleellisia olivat eri aktiiviteeteille valmistuneet tuotesuosituksset, jotka linkitettiin hankkeen sivuille ja jotka olivat eri tilaisuuksissa esillä. Näiden tuotesuosituksien jakaminen jatkuu edelleen hankkeen jälkeenkkin. Lisäksi hankkeen loppuvaiheessa tuotetut melonta- ja vaellusreittien suunnitteluoppaat laitettiin hankkeen sivuille.

Yritysten tarvitsemaa koulutustietoa kerättiin hankkeille järjestetyissä Karelia Expert Matkailupalvelu Oy:n maakunnallisissa yhteistilaisuuksissa. Esille nousivat erityisesti e-businekseen ja sosiaalisen median käyttöön liittyvä tarpeet. Nämä koulutukset kuitenkin suunniteltiin toteutettavaksi lähinnä Karelia Expertin ja Protek-hankkeen kanssa yhteistyössä, joten OF Pohjois-Karjala -hankkeelle ei jäänyt koulutukseen liittyviä käynnistämistarpeita. Koulutusta suunniteltiin Turisteja kalastamassa -yritysyhmähankkeeseen erityisesti kansainvälistymistä silmällä pitäen.

Merkittävä tiedonvälittämiseen liittyvä tilaisuus pidettiin joulukuussa 2010 Joensuu Pakkahuoneella, jossa ensiesittelyssä oli vastavalmistunut imagomarkkinointimateriaali. Retkeilyä Pakkahuoneella -tapahtumasta tiedotettiin laajasti sähköpostilla sekä maakuntalehdessä ja -radiossa olleella ilmoituksella. Yritykset voivat käyttää valmistunutta materiaalia ja linkittää sitä omaan markkinointiinsa, mistä tiedotettiin alueen yrityksiä ja toimijoita laajalla sähköpostituksella toukokuussa useampaan kertaan. Tämä materiaalin käyttömahdollisuudesta tiedottamien jatkuu myös hankkeen jälkeen.

Tiedon jakamisessa ongelmallista oli kansallisen hankkeen keskeytyminen kesken oleellisimman toimintakauden. Tuolloin kansallisen tiedon välittäminen alueen toimijoille oli vähistä. Huomioitavaa on myös se, että edelleen maakunnassa toimii lukuisia hankkeita, joiden erottaminen toisistaan ei ole yrittäjille helppoa. Kun Karelia Expert kutsui koolle maakunnan matkailuhankkeiden toimijoita, yh-

teistyö hankkeiden kesken ja niistä tiedon välittäminen oli tehokkaampaa kuin kokousten loppumisen jälkeen vuonna 2010.

Varsinaiset tulokset tiedottamisen osalta keskittyvät valmistuneen imagomarkkinointimateriaalin käytöstä tiedottamiseen hankkeen loppuvaiheessa sekä sen päättymisen jälkeen, sillä oleellista on saada tuotettu materiaali jatkokäyttöön.

3.3 Toimintalinja 3: imagomarkkinointimateriaalin tuottaminen

Hankkeen aikana tuotettiin yhteensä kahdeksan erisisältöistä matkailuvideota sekä 30 still-kuvaa. Videoista kaksi käsitteli vaellusta, kaksi melontaa, kaksi kalastusta, yksi veneilyä ja yksi kesäaktiviteetteja Pohjois-Karjalassa. Kustakin videosta tehtiin kolme eri versiota eli alku- ja lopputekstit olivat erilaiset. Ensimmäisten VISITKARELIA.FI tekstien lisäksi tehtiin vielä OUTDOOR KARELIA.FI ja NORTH KARELIA.FI teksteillä olevat versiot kustakin videosta.

Jokainen video tuotettiin sekä DVD (SD) että teräväpiirtoversiona (HD), joten yhteensä videoita valmistui 48. YouTube-videopalveluun (<http://www.youtube.com/user/OFNorthKarelia#p/u>) avattiin ofnorthkarelia-tunnus, jonka alle kaikki eri versiot ladattiin ja josta yrittäjät tai muut toimijat voivat videot upottaa omille sivuilleen. Still-kuvia muokattiin jatkokäyttöön 30 kappaletta, ja ne vietiin Flickr-kuvapalveluun (<http://flic.kr/s/aHsjuvC64C>) yrityksiensä jatkokäyttöä varten.

Imagomarkkinointimateriaali oli alun alkaen suunniteltu laitettavaksi myös Visit-Finland-portaaliin, mutta koska portaalin kohtalosta ei vielä toukokuussa 2011 ollut varmuutta, niiden vieminen kansainväliseen levitykseen sitä kautta jäi odotamaan myöhempää ajankohtaa. VisitKarelia-sivuille ne saatiin, samoin videot jaetaan Karelia Expertin myöhemmin avattavan sähköisen jälleenmyyjäkanavan kautta.

Videoiden tuottaminen onnistui odotusten mukaisesti, vaikka suunnitteluvaiheessa huomattiinkin, etteivät kommentoimaan lupautuneet asiantuntijat oikeastaan osallistuneetkaan työhön. Sisällön suunnittelu jäi siis yksin hankkeessa toimineen tuotantoryhmän vastuulle aiempien suunnitelmien vastaisesti. Itse tuotantoprosessi oli isotoinen, mutta kiitos asiantuntevien tekijöiden, se saatiin hyvin päätökseen.

Materiaalin jatkolevittämisessä takaiskuna oli kansallisen portaalin toimimattomuus sekä Karelia Expertin kiireet, jolloin materiaalin levitys jäi sitä kautta odotettua myöhäisemmäksi. Materiaalin tuottaminen osoittautui yli vuoden mittaiseksi prosessiksi, joka vaatisi ehdottomasti jatkotoimenpiteitä niin, että seuraavat suunnitelmat olisivat jo työn alla ja uutta materiaalia valmistumassa vuonna 2012. Kuvattavaa olisi ehdottomasti niin kulttuurimatkailussa kuin talvituotteissakin.

Hankkeessa toteutetun tuotannon laajuista imagomarkkinointimateriaalin kuvausta ei oltaisi voitu toteuttaa ilman hankerahaa ja oppilaitosyhteistyötä. AV-yritykseltä ostettuna vastaava tuotanto olisi arviolta ollut noin kolme kertaa kalliimpi toteuttaa. Materiaalin tavoitteena on saada Pohjois-Karjalan aktiviteetit näkyviin kansainväliseen markkinointiin ja toisaalta innostaa alueen matkailutoimijoita tilaamaan omia, omasta yrityksestään ja omista tuotteistaan kertovaa videomateriaalia alan tuottajilta. Näin saataisiin maakunnan matkailuaktiviteettien markkinoinnin tasoa nostettua ja maakunnan aktiviteetteja tehokkaasti markkinoitua.

3.4 Toimintalinja 4: yritysryhmien kehittämissuunnittelun mallintaminen

Yritysryhmien kehittämissuunnitteluun valmistui mallin prototyyppi, jota testattiin kalastusmatkailun yritysryhmän suunnittelussa. Malli jaettiin kansalliseen käyttöön, mutta yritysryhmien vähäisen suosion takia sitä ei testattu muualla eikä siihen saatu kommentteja.

Yritysryhmien koostaminen on erittäin haastavaa, sillä tavoitteena on, ettei ryhmän toiminta yhteistyöhankkeessa jäisi pelkästään esimerkiksi yhteismarkkinoinnin varaan, vaan jatkuisi hankkeen jälkeenkin yhdessä oppien ja yhteisiin tavoitteisiin pyrkien. Kalastusmatkailun yritysryhmähankkeessa käytetty malli auttoi kirjoittamaan Turisteja kalastamassa -hankkeen hankesuunnitelman, jossa edellä mainitut seikat otettiin huomioon jo ryhmän koostamisvaiheessa.

Mallia tullaan jatkotestaamaan myös OF Pohjois-Savo -hankkeessa, jos siellä saadaan yritysryhmähankkeita käyntiin.

3.5 Yhteistyö alueellisten, maakunnallisten ja kansallisen Outdoors Finland -hankkeiden kanssa

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun eri hankkeiden kanssa käytiin useita yhteistyöneuvotteluja, mikä takasi sen, että eri toimenpiteitä saatiin suunnattua samoihin tavoitteisiin. Yhteistyö erityisesti mobiiliopastukseen liittyvän hankkeen kanssa toi merkittäviä jatkosuunnitelmia aktiviteettimatkaileijoiden tavoittamiseksi uusilla keinoilla ja välineillä.

Yhteistyö maakunnallisesti toimi vilkkaasti etenkin Karelia Expertin järjestäessä maakunnallisia hanketapaamisia toiminnan alkuaikana. Muutoin yhteistyötä tehtiin erityisesti Reiteistä Traileiksi -hankkeen käynnistämässä ja sen alkuvaiheessa Pohjois-Karjalan maakuntaliiton kanssa. Matkailusta hyvinvointia ja Kalasta Pohjois-Karjalassa -hankkeiden kanssa järjestettiin yhteiset seminaarit.

Kansallisesti osallistuttiin aktiivisesti Outdoors Finland -koordinaatiohankkeen tapahtumiin, mutta hankkeen ollessa lähes pysähdyksissä kyseistä yhteistyötä ei kansallisesti järjestetty. Itäsuomalaisten OF-hankkeiden kanssa suunniteltu yhteistyö jäi aiottu vähäisemmäksi lähinnä hankkeiden eriaikaisen toiminnan ja projektiyöntekijöiden vaihtumisen takia. Sosiaaliseen mediaan perustettiin Ning-yhteisö Outdoors Finland -kehittäjille yhteiseksi tiedon ja kokemusten vaihtamisen kanavaksi yhdessä Etelä-Savon ja Pohjois-Savon OF-hankkeiden kanssa. Sivusto keräsi yli 20 toimijaa, mutta sulkeutui palvelun tultua maksulliseksi.

Yhteistyö maakunnallisten ja kansallisten toimijoiden kanssa on ollut luontevaa ja aktiivista, mikä olikin hankkeen toiminta-ajatuksena. Yhteistyön tuloksena on sekä toteutettu hankkeen aikaisia toimenpiteitä että suunniteltu jatkokehittämistoimia. Näistä mainittakoon Reiteistä Traileiksi -hankkeen käynnistyminen, mobiiliopastukseen liittyvän hankesuunnitelman valmistuminen, pyöräilyyn liittyvän EuroVelo 13 - Iron Curtain Trail North -hankkeen käynnistyminen sekä kotimajoituskonseptin kehittämiseen liittyvän Homestay - Kotimajoituskonseptin kehittämisen maaseudulle -hankkeen rahoituksen saaminen.

Kaiken kaikkiaan toimintamalli, jossa on toisaalta kansallinen koordinaatio ja toisaalta alueelliset toimijat, osoittautui tehokkaaksi tavaksi jakaa tietoa aluetasolle sekä tuottaa aluetietoa kansalliselle koordinaatiolle. Myös eri alueiden toimijoiden tapaamiset tuottivat hyvää tietoa siitä, mitä eri alueilla aktiviteettimatkaillen kehittämiseksi tehdään ja miten.

3.6 Hankkeen kytkeminen opetukseen

Hanke saatiin kytkettyä monin eri toiminnoin opetukseen. Hanke sai opiskelijoista suurta apua erityisesti imagomarkkinointimateriaalin tuottamiseen. Kaikkiaan hankkeen toimintoihin osallistui 50 PKAMK:n opiskelijaa, jotka suorittivat yhteensä 348 opintopistettä, sekä seitsemän opiskelijaa muista oppilaitoksista.

Opiskelijat tekivät hankkeen teemoihin liittyen opinnäytetöitä, projektitöitä, harjoittelujaksoja sekä yksittäisten opintojaksojen sisään kuuluvia opintoja. Opiskelijoita oli myös palkattuina työntekijöinä hankkeessa.

Hankkeen kytkeminen opetukseen tuotti mallin siitä, miten opiskelijoiden osamista voidaan hyödyntää ja lisätä kehittämishankkeissa.

Opiskelijat toivat raikasta näkökulmaa hankkeen toteuttamiseen ja olivat suurena apuna työssä. Ilman opiskelijoiden työpanosta ei hanke olisi kyennyt toteutumaan suunnitellussa laajuudessa etenäkään markkinointiin liittyvien toimenpiteiden osalta.

Hankkeeseen osallistuminen toi selkeästi lisää osaamista opiskelijoille ja siinä toimineille asiantuntijoille. Tulevaisuudessa osaaminen siirtyy matkailuyrityksiin, kun opiskelijat siirtyvät työelämään tai toimivat alan yrittäjinä.

3.7 Oma kouluttautuminen ja tiedonhankinta

Hankkeen aikana sen työntekijät pääsivät osallistumaan moniin aktiviteettien kehittämiseen liittyviin tapahtumiin ja tilaisuuksiin, mikä edesauttoi saamaan näkemystä aktiviteettituotteista niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin. Erityisesti ulkomaan opintomatkat antoivat uskoa siihen, että kansallisesti meillä on paljon annettavaa aktiviteettimarkkinoille.

Ilman aktiivista osallistumista alan ajankohtaisiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin ei hankkeen kehittämistoimia olisi voitu toteuttaa tässä laajuudessa.

Tulevaisuudessa hankkeessa toimineet asiantuntijat voivat hyödyntää osaamistaan niin opetuksessa kuin muissa asiantuntijatehtävissä.

3.8 Yhteistyökumppanit

Hankkeen yhteistyökumppaneina sen käynnistämisvaiheessa olivat Joensuun yliopiston matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos, Saimaan ammattikorkeakoulu, Savonia-ammattikorkeakoulu, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän matkailun

teemaryhmä sekä Karelia Expert Matkailupalvelu Oy. Hankeyhteistyötä tehtiin Kalasta Pohjois-Karjalassa, Järvilinnut matkailun myötätuulessa, Matkailusta hyvinvointia – esteettömän matkailun kehittämishanke, Pielisen ja ympäristön alueen vesiretkelytuotteiden kehittäminen ja tuottaminen, Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 sekä Liikunnan ja urheilun kumppanuus- ja kehittämishankkeen kanssa.

Hankkeen käynnistyttyä uusia yhteistyökumppaneita tuli lähinnä kansallisen Outdoors Finland -verkoston kautta. Yhteistyötä tehtiin myös Itä-Suomen kalatalousryhmän sekä yli maakunnallisen Saalis-hankkeen kanssa. Hankevalmisteluun liittyvää yhteistyötä tehtiin Pohjois-Karjalan maakuntaliiton tulevan Reiteistä Traileiksi -hankkeen kanssa. Yhteistyö ProAgria Pohjois-Karjalan Kalasta Pohjois-Karjalassa -hankkeen kanssa konkretisoitu ja tiivistyi. Itä-Suomen OF-hankkeet tapasivat joitakin kertoja hankkeen aikana, mutta valitettavasti niiden yhteistyö jäi suunniteltua vähäisemmäksi. Lisäksi yhteistyötä tehtiin Luonnosta Sinulle II -hankkeen kanssa.

Lisäksi hankkeen aikana neuvoteltiin useaan otteeseen Luovien alojen keskuksen TG4NP-mobiiliopastushankkeen suunnittelijan kanssa, koska kyseisellä hankkeella on suora yhteys aktiviteettien kehittämiseen. Opastushankkeen tavoitteena on luoda sisällöntuotantojärjestelmä ja selvittää teknisiä ratkaisuja opastukseen, jonka matkailija saisi käyttöönsä paikantimen sisältävän mobiililaitteen avulla.

Hanke toimi laajassa yhteistyössä niin alueellisten kuin kansallisten toimijoiden kanssa. Oleellista oli yhteistyöverkosto, jonka kansallinen Outdoors Finland -koordinaatiohanke kutsui koolle kahdesti vuodessa.

4 Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Kehittämissuunnitelmissa esitettyjen jatkotoimien vieminen käytäntöön tapahtuu yhdessä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton Reiteistä Traileiksi -hankkeen kanssa siten, että suunnitelmissa mainitut seikat huomioidaan 2012 päivitetävässä maakuntakaavassa veneilyn, melonnan ja vaelluksen osalta. Erytystä huomiota tullaan kiinnittämään reittien kehittämiseen ja ylläpitämiseen kansainvälisten aktiviteettituotteiden näkökulmasta. Maakuntaliiton kanssa on myös keskusteltu vastaavan kehittämissuunnitelman teosta pyöräilyyn mahdollisesti ammattikorkeakoulussa opiskelijatyönä. Näin myös OF Pohjois-Karjala -hankkeessa marginaalisena teemana ollut pyöräily huomioitaisiin maakunnan kehittämissuunnitelmissa. Pyöräilymatkailua kansainvälisille markkinoille kehitetään yhdessä Viron, Latvian, Liettuan, Saksan ja Puolan toimijoiden kanssa. EuroVelo 13 - Iron Curtain Trail North -hanke sai Euroopan komission rahoituksen alkuselitysten tekoon vuodeksi 2011. Tavoitteena on kehittää Suomen EuroVelo -reittejä itärajaa pitkin kulkeva Rautaesirippureitti edellä. Samassa yhteydessä mietitään Suomen talvipyöräilyn sekä pyörämatkailutapahtumien kehittämistä. Rautaesirippureitti kulkee myös Pohjois-Karjalan läpi ja auttaa samalla kehittämään alueen pyöräilyreittejä ja -matkailua.

Yritysryhmien kehittämissuunnittelun malli oli koekäytössä Turisteja kalastamassa -hankkeen valmistelussa, missä siitä saatiin hyviä kokemuksia. Mallin jatkokäytöstä on sovittu OF Pohjois-Savo -hankkeen kanssa. Toivottavasti kan-

sallisesti saadaan useampia yritysryhmähankkeita liikkeelle, jotta mallia voidaan testata tulevaisuudessa laajemminkin. Malli on toimitettu Outdoors Finland -koordinaatiohankkeen kautta eri puolilla Suomea toimiville aluehankkeiden koordinaattoreille.

Hankkeen tulosten levittäminen jatkuu etenkin imagomarkkinointimateriaalin levittämisen osalta. Materiaalin käyttömahdollisuudesta tullaan tiedottamaan alueen yrittäjiä ja toimijoita säännöllisesti seuraavan vuoden ajan. Materiaali pyritään samaan myös kansalliseen portaaliin heti, kun edellytykset siihen ovat olemassa. Yrittäjiä ja toimijoita myös tiedotetaan mahdollisuudesta uusien videoiden leikkaamiseen jo olemassa olevasta materiaalista. Toisaalta maakunnassa on suuri tarve saada vastaavaa materiaalia kulttuurimatkailuun sekä talvituotteisiin liittyen, mutta tällä hetkellä ei ole tiedossa kuka kyseistä markkinointimateriaalia tuottaisi. Videot ovat esillä VisitKarelia-sivuilla sekä tulevat olemaan esillä sinne avattavassa VisitKarelia for Professionals -palvelussa. Jo ennen hankkeen päättymistä jälleenmyyjät tiedustelivat mahdollisuutta käyttää materiaalia omilla sivuillaan.

Yhteistyössä mobiiliopastukseen liittyvän hankkeen kanssa työstetään malleja, joiden avulla matkailijat saavat tietoa paikallisista palveluista ja nähtävyyksistä uusilla keinoilla ja välineillä. Pilottina yhteistyössä syksyllä 2011 valmistui pyörämatkailijoiden tarpeisiin alueopastus Ilomantsin Hattuvaaraan.

Koska aktiviteettimatkailijoita varten suunnattua majoitusta ei juurikaan ole Suomeen kehitetty, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä päätti rahoittaa Homestay – Kotimajoituskonseptin kehittämisen maaseudulle -hanketta. Hankkeen tavoitteena on kehittää konsepti aktiviteettimatkailijoiden erityistarpeet huomioivalle yhden yön majoitukselle myös niillä seuduilla, joissa ei muuta vastaavaa palvelua ole.

Yhteistyö kansallisten toimijoiden kanssa jatkuu edelleenkin hankkeen päättymisestä huolimatta.

5 Ohjausryhmän arvio hankkeen toteutumisesta

Hanke kerrytti hyviä kokemuksia konseptista ja toimintatavasta, jossa valtakunnallisesti johdetusti tehdään alueellisilla hankkeilla valtakunnallisesti merkittävää työtä. Hanke on toiminut pitkälti pilottina tämän kaltaisessa työssä. Tämän mittakaavan toteutukset myös vaativat valtakunnallisen hanketaustan. Hanke loi synergiaa valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden välillä, sekä alueellisten toimijoiden kesken. Vastaavaa toimintatapaa tullaan varmasti käyttämään jatkosakin. Hankkeen suorittamana pioneerityönä on avattu ovia ja tehty uudenlaista yhteistyötä hanketyön ja opetuksen yhdistämisessä. Kustannukset vastaavanlaisessa videotuotannossa, kuin mikä hankkeessa tehtiin, olisivat moninkertaiset, mikäli sama toteutettaisiin alan ammattiyritysten työnä. Kustannukset olisivat jopa sen suuruiset, ettei tuotantoa olisi voitu toteuttaa ilman oppilaitosyhteistyötä.

Ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden aiheuttamat pullonkaulat vaikuttivat siihen ettei kaikkia hankkeen aikaansaamia hyötyjä pystytty toteuttamaan maksimaalisesti. Karelia Expert olisi voitu kytkeä tiukemminkin yhteistyöhön. Tällöin tulokset olisivat voineet olla vieläkin paremmat ja samoin budjettia olisi voitu

jakaa heidän kanssa. Nyt vähemmän sitouttava yhteistyö viivästytti joitakin toimenpiteitä. Alueelliseen organisaatioon saatiin kuitenkin pidettyä yhteyttä vaikka organisaatiolla olikin resurssipulaa. Myös yhteistyö maakuntaliiton kanssa ja maakuntakaavan päivitykseen mukaan pääsy on hyvä yhteys, ja luo jatkuvuutta aktiviteettien kehittämiselle omilla hankkeillaan.

Hanke loi kehittämissuunnitelmien laadinnalla ja imagomarkkinointimateriaalin tuottamisella pitkä- ja laajavaikutteisen yhteyden alueen yrittäjiin. Imagomarkkinointimateriaalin tuottamisen tavoitteena on myös saada yrittäjät havahtumaan liikkuvan kuvan tuomiin mahdollisuuksiin matkailumarkkinoinnissa. Toiveena on myös, että yrittäjät teettäisivät omia videoita alueen av-toimijoiden kautta. Jatkoa ajatellen tulevissa hankkeissa olisi kuitenkin hyvä miettiä myös rahallisen korvauksen maksamisesta yhteistyöyrityksille. Tällä voitaisiin saada yrittäjät ja yritykset sitoutumaan yhteistyöhön entistä paremmin.

Hankkeen aikana saatiin tehtyä Kalasta turisteja -kalastusmatkailuyritysryhmähankkeen suunnitelma, joka koskee koko Vuoksen vesistöaluetta. Yritysryhmän ylimaakunnallisuus osoittaa sen, että aktiviteettien kehittäminen kansainvälisille markkinoille edellyttää laajaa yhteistyötä.

AKTIVITEETTIEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

VENEILY- JA KALASTUSMATKAILU

Keijo Koskinen

OSA 1:

”VIRTA VENHETTÄ KULJETTA ...” MISTÄ VETOVOIMAA POHJOIS-KARJALALLE VENEILYKOHTENA ?

1 Veneilyyn liittyvät käsitteet

Arkikielessä veneillä tapahtuvaa pidempikestoista vesillä liikkumista kutsutaan joko veneretkeilyksi tai venematkailuksi. Kun ilmiötä tarkastellaan matkailua kuvaavien käsitteiden määrittelyn kautta voidaan erotella seuraavat osa-alueet (Vuoksen vesistöprojekti 1993):

Matkaveneily (matkailuveneily) tarkoittaa yöpymiskelpoisilla moottori- tai purjevereneillä tapahtuvaa liikkumista, jonka kestoaika on enemmän kuin yksi vuoro-kausi.

Mökkiveneily on taajaman ja kesäasunnon välistä veneilyä tai kesämökkiin tukeutuvaa vesiretkeilyä.

Vesiretkeily tarkoittaa ei yöpymiseen tarkoitetuilla veneillä tai kanooteilla tehtäviä päiväretkiä tai telttamajoitukseen tukeutuvia pidempiä retkiä.

Venevuokraus on matkaveneilyyn tarkoitettujen veneiden vuokraamista matkailijoille.

2 Veneilyn ominaispiirteet ja kehitys Vuoksen vesistöalueella

2.1 Erilaisia veneilijöitä

Vuoksen vesistöalueella on viimeksi tehty koko vesistöaluetta koskeva veneilyn ominaispiirteitä hahmottava selvitys 1990 -luvun alussa.

Vuoksen vesistöprojektissa laaditussa ”Veneilijän Saimaa” -selvityksessä mm. ryhmiteltiin vesistöalueella liikkuvat veneilijät lähtöalueiden mukaan. Vastaavan tyyppistä ryhmittelyä käytettiin myös Joensuun yliopiston Savonlinnan koulu-

tus- ja kehittämiskeskuksen keskisellä Saimaalla vuonna 2001 toteuttamassa veneilijäkyselyssä. Kyselyjen tulokset eivät mittaa tarkasti eri veneilijäryhmien keskinäisessä suuruudessa tapahtuneita muutoksia mutta tiettyjä kehityssuuntia tuloksista voidaan eritellä. Mainituissa selvityksissä vastaajat jakaantuivat eri veneilijäryhmiin seuraavasti (ryhmän %-osuus kaikista kyselyyn vastanneista):

1. Vuoksen vesistöalueella asuvat venekunnat	(1991: 59% => 2001: 60 %)
2. Mereltä alueelle saapuneet venekunnat	(1991: 20% => 2001: 10 %)
3. Alueen ulkopuolelta kotoisin olevat venekunnat, joilla kotisatamapaikka vesistöalueella	(1991: 16% => 2001: 4 %)
4. Muualta sisävesialueelta saapuneet venekunnat	(1991: 2% => 2001: 9 %)
5. Vuokraveneellä liikkuneet venekunnat	(1991: 1% => 2001: 17 %)

Lähteet: Vuoksen vesistöprojekti 3:1992; Joensuun yliopisto, Savonlinnan koulutus- ja tutkimuskeskus 9:2003

Tuloksien tulkinnasta voidaan todeta seuraavaa. Molempien kyselyjen tulosten mukaan noin 40 % vesistöalueella veneilevistä ei asu vakituisesti alueella. Veneilijäryhmien 3. ”Kotisatamapaikka vesistöalueella” sekä 4. ”Muualta sisävesialueelta saapuneet” osuudet eroavat vertailuaineistoissa todennäköisesti sen vuoksi, että kyselyaineistot ovat jossain määrin vinoja näiden ryhmien kohdalla. ”Veneilijän Saimaa” selvityksen aineistossa painottuvat mökkiveneilijöiden vastaukset ja toisaalta muualta sisävesiltä saapuneiden ryhmä oli aineistossa ali-edustettuna. Vuoksen vesistöprojektissa tehtyjen selvitysten mukaan veneiden maakuljetusten ja Saimaan kanavan käyttöintensiteetin välinen suhde oli 1990-luvun alkuvuosina sellainen, että vesistöalueelle muualta veneilemään saapuneista matkailijoista vain noin joka viides tuli alueelle Saimaan kanavan kautta (Vuoksen vesistöprojekti 1993, 7). Veneiden maakuljetukset liittyivät yleensä kesämökkeilyyn tai uisteluharrastukseen.

2.2 Saimaan kanavan kautta kulkeva huviveneliikenne

Saimaan kanavan kautta vesistöalueelle tulevan huviveneliikenteen volyymi ja matkailullinen merkitys on Savonlinnan pohjoispuolisilla vesistöalueilla lähinnä marginaalinen. Vuonna 1991 tähän ryhmään kuuluvia venekuntia oli 330. Venekuntien pääasiallinen kohde Vuoksen vesistöalueella oli Savonlinna (mm. oopperajuhlat). Matkailijoita kiinnostavina kohteina erottuivat lisäksi Punkaharju (mm. Retretti) sekä Haukivesi (mm. Linnansaaren kansallispuisto). Kanavan kautta saapuvien venekuntien lukumäärä kasvoi hetkellisesti mittakaavallisesti noin kaksinkertaiseksi kunnes 1990-luvun alun talouslama taittoi kasvun. Nykyisin vesistöalueelle mereltä tulevan huviveneliikenteen määrä on samalla tasolla kuin vuonna 1991.

Merenkululaitoksen sulkukanavien liikennetilastojen perusteella voidaan todeta, että vuonna 2008 Saimaan kanavan kautta Vuoksen vesistöalueelle saapui noin 300 huvialusta. Viime vuosikymmenen alun huippuvuosista kanavan läpi kulkeva huviveneliikenne on määrällisesti vähentynyt noin 40 %. Sama laskeva

suuntaus on nähtävissä myös Vuoksen vesistöalueen sulkukanavilla. Seuranta-jaksolla vuodesta 1995 vuoteen 2007 sisävesien sulkukanavien yhteenlaskettu veneliikenne väheni lähes kolmanneksen (Merenkululaitos 2009, 21,27).

Vesistöalueen sisäisen venematkailun vähentyminen johtuneen polttoaineen hinnan kallistumisesta. Saimaan kanavan kautta kulkevan huviveneliikenteen hiipumisen taustalla vaikuttavat paitsi polttoaineiden hintakehitys, ilmeisesti myös matkakokemukseen laatuun liittyvät ongelmat. "Veneilijän Saimaa" -kyselyssä tiedusteltiin mm. kanavan kautta tulleilta "ei-paikkakuntalaisilta" heidän näkemysinsä mm. veneen maantiekuljetuksen kiinnostavuudesta Saimaan kanavan vaihtoehtona. Joka kolmas vastaajista ilmoitti veneensä siirron maitse olevan harkitsemisen arvoinen ratkaisu (Vuoksen vesistöprojekti 1992). Helsingiläisveneilijöiden parissa 1992 tehty kysely puolestaan osoitti, että mitä useammin veneilijät olivat kanavan läpi kulkeneet sen kiinnostuneempia he olivat siirtämään veneensä maitse Vuoksen vesistöalueelle (Vuoksen vesistöprojekti 1993, 9). Viimeisten vuosikymmenten kehityksestä voidaan tehdä se johtopäätös, että mikäli Saimaan kanavan kautta liikennöintiä ei saada tehtyä nykyistä houkuttelevammaksi venematkailun kasvua on lähdeittävä hakemaan täysin eri strategian pohjalta. Vuoksen vesistöalueella toimivat yrittäjät ovat tiedostaneet ongelman ja rannikolta saapuville veneilijöille tarjotaan paitsi "kanavan ohituspalveluja", eli veneiden maantiekuljetuspalveluja, myös eräänlaisia "luotsipalveluja" kanava-muodollisuuksista selviytymiseen.

2.3 Veneiden vuokraustoiminta

Veneiden vuokraustoiminta oli vielä 1990-luvun alussa uudehko elinkeinoala ja yrittäjiä alalla oli muutama eteläisellä Saimaalla. Veneilijöiden asenteita veneen vuokrausta kohtaan selvitettiin vuosina 1991–1992 kahdessa eri veneilijäkyselyssä, joista toinen toteutettiin Vuoksen vesistöalueella ja toinen Helsingissä (Vuoksen vesistöprojekti 1992; 1993). Veneen vuokraus Vuoksen vesistöalueelta oman veneen käytön vaihtoehtona kiinnosti kyselyn toteutusajankohtana joka viidettä vastaajaa.

Tällä hetkellä Vuoksen vesistöalueella toimii 7 veneenvuokrausta harjoittavaa yritystä, joilla on omia matkaveneitä vuokralla alueella yhteensä 37 kappaletta. Yritykset sijoittuvat Kuopio - Savonlinna - Lappeenranta -alueelle. Kolmen suurimman yrityksen tarjonta muodostaa noin 70 % vesistöalueen vuokravene-kapasiteetista. Lisäkapasiteettina venevuokraamot käyttävät yksityisiltä veneen-omistajilta jälleenvuokraukseen otettuja veneitä. Tämän kapasiteetin määrä vaihtelee yrityksittäin ja vuosittain. Koko vesistöalueella jälleenvuokrauksessa olevia veneitä on kausittain arviolta 20–30 kappaletta. Myös ulkomaalaisten asiakkaiden osuus koko asiakaskunnasta ja kansallisuusjakauma vaihtelevat yrityksittäin. Alustavien selvitysten mukaan ulkomaalaisten kysynnän osuus yritysten vuokraviikkokertymästä on 10–15 % ja eri kansallisuuksista nousevat esiin venäläiset, saksalaiset sekä sveitsiläiset (Yrityskysely 2009–2010, ennakkotieto). Saimaan kanavan kautta kulkevan huviveneliikenteen hiipuminen ja toisaalta samanaikaisesti tapahtunut veneen vuokrauksen suosion kasvu liittyvät ilmiöinä todennäköisesti toisiinsa. Muita mahdollisia tekijöitä veneen vuokrauksen suosion taustalla ovat mm. väestön yleinen tulotason nousu sekä se, että nuoremmat sukupolvet eivät ehkä enää ole lomamatkapäätöksissään perinteisen kaavamaisia kesämökkeilijöitä vaan lomilla tehdään eri vuosina eri asioita silkasta kokeilunhalusta.

3 Matkailuveneilyn volyymi Vuoksen vesistöalueella

Koska päivitettyä tutkimustietoa venematkailun ominaispiirteistä koko Vuoksen vesistöalueen mittakaavassa ei ole saatavissa, on pidempiä matkoja tekevien veneilijöiden nykyisen määrän arviointi suoritettu aiemmissa selvityksissä saatujen laskentakriteerien pohjalta. Lähtökohtana arviolle on se, että alueelle matkustamismuotojen suosio ei ole oleellisesti muuttunut suhteessa toisiinsa.

Merenkulkulaitos julkaisi vuonna 2005 laajan tutkimuksen veneilystä ja sen taloudellisista vaikutuksista (Räsänen ym. 2005). Tutkimuksen mukaan Manner-Suomen venekanta muodostui vuonna 2005 kaikkiaan 737 500 eri tyyppisestä veneestä. Yleisin venetyyppi oli soutuvene (ml. apumoottorilla varustetut), joiden osuus oli noin puolet kokonaisuudesta. Purjeveneitä (pl. kevyet) ja moottoripurjehtijoita oli tutkimusajankohtana 18 000 kappaletta ja tutkimuksen mukaan yli 6 m pituisten veneiden osuus kaikista moottorillisista veneistä oli 13 % eli noin 50 000 kappaletta. Noin 55 000 veneellä oli tehty yöpymisiä sisältäviä matkoja (Räsänen ym. 2005, 5,15,17). Tutkimustuloksista on pääteltävissä, että matkaveneiden osuus moottoriveneiden ja purjeveneiden yhdistelmäluokasta on noin 20–25 % mutta veneistä vain noin 15 %:a käytetään aktiivisesti venematkailuun (Räsänen ym. 2005, 17, 18).

Merenkulkulaitoksen veneilytutkimuksen perusteella on arvioitavissa, että Suomen moottorivenekanta kasvoi aikavälillä 1990–2004 noin 28 % (vrt. Räsänen ym. 2005, 16-17, liite C). Uusien moottoriveneiden rekisteröintimäärissä nopein kasvuvaihe ajoittui vuosille 2005–2007 eli juuri ennen nykyistä taloudellista taantumaa. Vuosina 2004–2006 rekisteröityjen moottoriveneiden lukumäärä kasvoi koko maan osalta keskimäärin 3 % vuodessa. Vuoksen vesistöalueelle sijoituvissa maakunnissa rekisteröityjen moottoriveneiden lukumäärä kasvoi vastaavalla ajanjaksolla keskimäärin 4 % vuodessa (Maistraattien valtakunnallinen venerekisteri 2004, 2006 sekä 2007). On huomioitava, että Vuoksen vesistöalueen vaikutuspiirissä olevien maakuntien venekanta ei sijoitu kokonaisuudessaan päävesistön alueelle.

Vuonna 1990 Vuoksen vesistöalueella oli noin 21 000 rekisteröityä moottoriveneitä (Vuoksen vesistöprojekti 3:1992, 13). Mikäli tämän moottoriveneikannan nettomääräinen kasvu on noudattanut Vuoksen vesistöalueella pääpiirteissään kansallista kehitystä voidaan arvioida venekannan kasvaneen alueella aikavälillä 1990–2004 keskimäärin 2 % vuodessa ja aikavälillä 2005–2007 keskimäärin 4 % vuodessa. Näillä laskentaperusteilla voidaan arvioida päävesistöalueen moottoriveneikannan suuruuden olevan nykyisin (v. 2007) noin 31 000 venettä pl. moottorilla varustetut soutuveneet, mikä vastaa noin 80 % osuutta vesistöalueen vaikutuspiirissä olevien maakuntien koko rekisteröidystä moottoriveneikannasta.

Vuonna 1990 tehdyssä selvityksessä todettiin, että nk. matkaveneiden eli kaajuutallisten veneiden osuus rekisteröidystä moottoriveneikannasta oli eri paikkakunnilla 20–25 % eli osuus vastaa kansallisessa veneilytutkimuksessa saatuja tuloksia (Vuoksen vesistöprojekti 1992, 13).

Merenkulkulaitoksen veneilytutkimuksen mukaan noin viidennes suuremmista purjeveneistä, eli 3 000 venettä, on käytössä sisävesialueella (Räsänen ym. 2005, 18). ”Veneilijän Saimaa” -selvityksen lähtökohtakartoituksessa todettiin mm., että vuonna 1990 Vuoksen vesistöalueella toimineiden pursiseurojen re-

kistereissä oli noin 500–600 purjevenettä. Vesistöalueen purjevenekannan (kölivenneiden) suuruudeksi arvioitiin tuolloin noin 1 000 venettä (Vuoksen vesistöprojekti 1992, 13). Purjeveneiden määrällinen kasvu on painottunut rannikko-seudulle.

Vuonna 1990 vesistöalueen matkavenekanta käsitti noin 6 000 kajuutallista moottorivenettä ja noin 1 000 kölivenettä. Edelliseen perustuen voidaan arvioida alueen matkavenekannan suuruudeksi nykyisin noin 8 000 venettä. Vuoden 1991 veneilijäkyselyssä 16 % kaikista vastaajista ja 17 % matkaveneillä liikkeellä olleista ilmoitti veneilevänsä loma-aikoinaan koko Vuoksen päävesistön alueella (Vuoksen vesistöprojekti 1992, 16). Edelliseen perustuen voidaan arvioida veneilevien kiertomatkoilijoiden ryhmään kuuluvan nykyisin noin 15 % veneilijöistä eli 1 200 venekuntaa.

Taulukko 1. Arvio Vuoksen vesistöalueen venekiertomatkoilun volyyymista vuonna 2008

Veneilijäryhmä	Venekuntia
Vuoksen vesistöalueella asuvat matkaveneilijät	1 200
Saimaan kanavan kautta alueelle saapuneet	300
Vesistöalueelta veneen vuokranneet	300
Maitse veneensä alueelle kuljetaneet matkaveneilijät	200
YHTEENSÄ	2 000

Taulukon 1 arvioissa on veneiden maitse vesistöalueelle siirtäneiden ryhmän osalta oletettu, että ryhmän suhteellinen osuus on pysynyt suosion osalta entisellä tasolla. Pääkaupunkiseudulla tehdyn kyselyn mukaan vain noin 45 % Vuoksen vesistöalueelle venematkaa suunnitelleista aikoi kulkea Saimaan kanavan kautta. Veneen maakuljetusta aikoi kyselyn toteutusajankohtana käyttää noin joka kolmas ja vuokraveneettä noin joka viides veneilijä (Vuoksen vesistöprojekti 1993, 9).

Veneen vuokrauksen suosio on lisääntynyt merkittävästi 1990-luvun tilanteesta mistä osoituksena on vuokraustoimintaa harjoittavien yritysten kapasiteetin kasvu. Esitetystä venekiertomatkoilun nykytilannesta koskevassa arvioissa on oletettu, että sekä veneiden maakuljetusvaihtoehto että Saimaan kanava olisivat menettäneet suosiotaan eteläsuomalaisten veneilijöiden keskuudessa. Tämän kysynnän oletetaan siirtyneen vuokraveneisiin.

Venekannan kasvusta huolimatta veneliikenteen volyyymi on sisävesillä vähentynyt. Mahdollinen selitys kehitykseen on se, että veneiden käyttö pidempään matkailuun on yleisesti vähentynyt tai sitten rannikkoalueen veneilijöiden matkat sisävesialueille ovat vähentyneet merkittävästi. On huomioitava, että 1990-luvun alussa tehtyjen veneilijöiden asenteita selvittäneiden kyselyjen jälkeen ovat uudet veneilijäsukupolvet ”astuneet ruorin taakse”. Näiden uusien veneilijäskupolvien asenteet saattavat suosia rannikkoveneilyä monipuolisine palvelukoh-

teineen enemmän kuin sisävesien luonnonrauhaa henkivää veneily-ympäristöä. Matkaveneilyn kehittämiseen liittyvän strategisen kehittämissuunnittelun tueksi olisi ensiarvoisen tärkeää uusia rannikkoalueen veneilijöihin kohdistettu kysely-tutkimus.

4 Visio

Vuonna 2020 ”Finnish Lakeland” -brändi on noussut kansainväliseen tietoisuuteen ja se yhdistetään Itä-Suomen laajaan, luonnonläheiseen ja puhtaaseen vesistöalueeseen. Keski-Euroopasta ja Venäjältä saapuvat vuokraveneillä liikkuvat pariskunnat ja perheet ovat tavanomainen näky Vuoksen vesistöalueen järvillä ja palvelusmatkissa. Entistä useampi venäläisperhe saapuu veneillen Saimaan kanavan kautta vesistöalueella sijaitsevalle loma-asunnolleen kesän viettoon. Myös kotimaan rannikkoseudun veneilijät ovat löytäneet uudelleen vesistöalueen – tyypillinen perheloma muodostuu kahden viikon retkestä alueella veneellä, josta perhe on hankkinut omistukseensa viikko-osakkuuden. Vesistöalueen erityinen vetovoimatekijä veneilevien matkailijoiden kannalta on kattava ja hyvin huollettu retkisatamaverkosto. Matkan toteuttamista helpottavat kehittyneet varausjärjestelmät, josta loman viettoa alueella suunnittelevan on vaivatonta hakea tietoa eri palveluista, tapahtumista sekä aktiviteeteista sekä varata haluamansa palvelut ennen matkaa.

5 Kehittämistoimenpiteet

5.1 Lähtökohtia

Pohjois-Karjalalla on periaatteessa suurten järvien maakuntana luonnonmaantieteelliset edellytykset olla vetovoimainen veneilykohde. Vuoksen vesistöalueen huviveneliikennevirtojen tarkastelu osoittaa kuitenkin, että edestakaisesti ajettava vesistöreitti yhdistettynä avariin järvenselkiin ei houkuttele veneilijöiden enemmistöä.

Yrittäjähaastattelujen perusteella Pohjois-Karjalaan (”pohjoinen väylä”, pl. Purvesi ja Juojärvi) keskiseltä Saimaalta suuntautuvan veneliikenteen määrä on suuruusluokkaa 50–100 venekuntaa kaudessa. Tästä joukosta vain osa jatkaa matkaansa Pieliselle. Veneilyreitit ”lähtöpisteessä” Haukiveden itäreunalla sijaitsevan Oravin vierasvenesataman asiakasmäärä on noin 1 000 venekuntaa kaudessa. Tämän perusteella Joensuun väylän markkinaosuus on vuodesta riippuen noin 5–10 % koko matkailuvirrasta.

Sekä Pielisellä että Joensuussa yrittäjien havainnot ovat yhtenevät sen suhteen, että kävijämäärät ovat olleet vuosikymmenen alussa nykyistä suuremmat joskaan mistään erityisen suurista volyyymeista ei ollut silloinkaan kyse. ”Oravista Itään” -markkinointihankkeella todettiin olleen myönteinen vaikutus kävijämäärien kehitykseen.

Perusongelmaksi on muodostunut se, että matkaveneilyn nykyiset volyymit eivät riitä ylläpitämään veneilyyn erikoistuneita palvelukohteita. Matkaveneilijöille tarjottavat palvelut on lähtökohtaisesti pystyttävä järjestämään muun liiketoiminnan oheispalveluna tai niitä ei voida tarjota lainkaan. Nykytilanteessa on yksittäisen

yrittäjän näkökulmasta riskialtista toteuttaa mittavia investointeja pelkästään veneilijöiden matkailukysynnän varaan. Toisaalta nykyinen rajallinen palvelutarjonta ei muodosta houkuttelevaa kokonaisuutta etenkin omatoimiveneilijöiden näkökulmasta.

Toimenpide-esitysten lähtökohtana on se, että veneilyyn liittyvän matkailun kehittämistoimenpiteet kohdistetaan olemassa olevien puitteiden nykyistä parempaan tuotteistamiseen. Palvelu- ja väyläinfrastruktuuriin liittyvistä investointitarpeista on nostettu esiin kaksi tärkeintä, joilla voidaan edesauttaa veneliikenteen volyymin kasvua Pohjois-Karjalan alueelle sijoittuvassa vesistöosassa.

5.2 Palveluinfrastruktuurin kehittämistarpeet

Viimeisin koko Vuoksen vesistöaluetta koskenut eri maakuntien yhteinen veneilyn kehittämishanke ”Vuoksen vesistöprojekti” toteutettiin 1990-luvun alussa. Tuolloin laadittiin koko vesistöaluetta koskeva tavoitteellinen venesatama- sekä väyläverkostosuunnitelma. Suunnitelman lähtökohtaoletuksena oli veneilyn volyymin merkittävä kasvu vesistöalueella ja toiminnan tukeutuminen maantieteellisesti suhteellisen tiiviiseen, monipuolisesti varustettuun palvelusatamaverkostoon. Viime vuosikymmenien kehitys on osoittanut, että veneily tarvitsee tuekseen tietyillä veneilyyn soveltuvilla painopistealueilla muutaman hyvin varustetun vierassatamakohteen ja mahdollisimman tiiviin retkisatamaverkoston. Matkaveneilyn keskeisiä vetovoimatekijöitä ovat veneilijäkyselyjen perusteella retkisatamat sekä paikallinen kulttuurimatkailukohde- ja kulttuuritapahtumatarjonta.

Eräs osasy syy Pohjois-Karjalan vetovoiman heikkouteen veneilykohteena saattaa olla se, että Oriveden-Pyhäselän ympäristössä ei ole sellaisia erityisiä kulttuuri- tai luonnonnähtävyyshkohteita, jotka ohjaisivat liikennevirtoja keskiseltä Saimaalta vesistöalueen itäosiin. Sitä vastoin Pielisen allas sisältää monia sellaisia elementtejä, jotka selvitysten mukaan kiinnostaisivat veneilijöitä. Ongelmana on nykyisin se, että ainoa kunnollinen tankkauspiste (=laiturilta) Joensuusta Pieliselle siirryttäessä sijaitsee Juuan Piitterissä, jonne matkaa kertyy noin 140 km. On vaikea kuvitella tilannetta, jossa suurjärven matkaveneily voisi kehittyä yhden kunnollisen tankkauspisteen varassa, joten vähimmäistavoitteena on pidettävä sitä, että Kolin ja Nurmeksen satamiin pystytään jollain aikataululla perustamaan laituritankkauspisteet. Molempien satamien palveluvarustuksen tavoitetasona tulee olla vierassatamaluokka.

Veneilijöiden antamasta palautteesta on myös pääteltävissä, että osa veneilijöistä suhtautuu varauksellisesti Joensuun vieraslaitureihin tuloon joen virtauksen takia. Kaupunkisuunnittelullisesti tulisi pohtia onko keskusta-alueen läheisyyden mahdollista sijoittaa vieraslaituritiloja, joissa virran pyörteily olisi minimoitu.

TOIMENPIDE	<p>Pielinen: Laituritankkauspisteet Nurmeksen ja Kolin satamiin, tavoitteellinen palvelutasoluokka vierasvenesatama</p> <p>Joensuu: Vieraslaituripaikkatarjontaa lisättävä hiljaisemman virtauksen alueelle keskusta-alueen tuntumassa</p>
TOIMENPITEIDEN TOTETUS	Lieksan, Nurmeksen sekä Joensuun kaupungit
TOTEUTTAMISAJANKOHTA	<p>Määräytyy veneliikenteen volyymin perusteella. Aikataulun tarkennus kesän 2010 veneilijähaastattelujen tulosten analysoinnin jälkeen. Haastattelu toteutetaan OF Pohjois-Karjalan hankkeen johdolla Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun opettajatyönä.</p>

Retkisatamaverkoston toteuttaminen on vesistöalueen eteläosassa organisoitu kuntien perustamien virkistysalueyhdistysten välityksellä. Pohjois-Karjalan vesistöissä keskeiset retkisatamakohteet on muodostettu valtakunnallisten suoje-luohjelmien tai yksittäisten kuntien toimenpiteiden välityksellä. Eräitä yksittäisiä kohteita (mm. Lapaliko, Liklamo) hallinnoivat paikalliset veneilyseurat.

TOIMENPIDE	Pohjoiskarjalaisille veneilyseuroille / jäsenistölle kohdistettava kysely, jossa kartoitetaan paikallisten veneilijöiden näkemykset maakunnan vesistöjen väylä- ja retkisatamaverkoston oleellisimmista täydennystarpeista.
TOIMENPITEIDEN TOTETUS	OF Pohjois-Karjala -hanke / Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu
TOTEUTTAMISAJANKOHTA	Kesä 2010

5.3 Väylien kehittämistarpeet

Eräs keskeisin Pohjois-Karjalaan suuntautuvaa matkaveneilyä rajoittava tekijä on rengasmaisen väyläyhteyden puute. Vuoksen vesistöprojektin yhteydessä nostettiin esille ajatus kehittää teknisesti Puruveden ja Oriveden välistä venereittiä, joka tunnetaan nimellä Raikuun kanava. Venereitti on nykyisin kuljettavissa pienveneillä. Suuremmille veneille mitoitettu veneväylä mahdollistaisi Punkaharjulle suuntautuvan veneliikenteen ohjaamisen Puruveden alueen matkailupalvelujen käyttäjiksi. Jatkoyhteysmahdollisuus Orivedelle parantaisi oleellisesti koko itäisen vesistöalueen matkailullista houkuttelevuutta veneilykohteena. Tässä viitekehityksessä hyödynsaajiksi nousisivat erityisesti Savonrannan kunta sekä Joensuun kaupunki.

Hankkeen toteuttamisedellytyksistä tulee laatia kattava selvitys sisältäen mm. ympäristövaikutusten arvioinnin. Mahdolliset jo tehdyt taustaselvitykset tulee samalla päivittää tai täydentää tarpeellisilta osin. Hanke on nostettava maakuntien väliseksi suunnittelu-yhteistyökysymykseksi. Aloitteen tekijöinä voisivat toimia Kesälahden (KETI:n rooli), Kerimäen ja Savonrannan kunnat sekä Joensuun kaupunki.

TOIMENPIDE	Raikuun kanavan kautta kulkevan venereitin (VL 6) rakentaminen veneväyläksi (VL 5). Toteuttamisselvityksen laadinta Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon maakuntien yhteishankkeena (Liite 2)
TOIMENPITEIDEN TOTETUS	Aloite suunnitteluprosessin käynnistämiseksi kuntien yhteisellä päätöksellä. Mukana Kesälahden, Kerimäen ja Savonrannan kunnat sekä Joensuun kaupunki. Pohjois-Karjalan maakuntaliiton sekä Etelä-Savon maakuntaliittojen tulee osallistua suunnitteluhankkeen toteuttamiseen, koska kysymyksessä on koko Vuoksen vesistöalueen veneliikennevirtojen ohjaukseen vaikuttava asia.
TOTEUTTAMISAJANKOHTA	Ideatasolla hanke odottanut toimenpiteitä vuosikymmeniä, suunnittelualoitteen tavoitteellinen aikataulu v. 2010 aikana. OF Pohjois-Karjala -hanke selvittää kesän 2010 veneilijähaastattelujen yhteydessä matkaveneilijöiden näkemykset Raikuun kanavareitin kiinnostavuudesta ja tarpeellisuudesta.

5.4 Matkaveneilyn toiminnallinen kehittäminen

Matkaveneilyn kehittämiseen tähtäävien toimenpiteiden suunnittelussa on hyväksyttävä se tosiasia, että veneilijät ovat erittäin liikkuva matkailijaryhmä, joka ei ohjaudu maakuntarajojen mukaan. Osa esimerkiksi veneilyalueen markkinointiin liittyvistä toimenpiteistä on luonteeltaan sellaisia, että Pohjois-Karjalan näkökulmasta omien markkinointipanostusten vaikutukset saattavat lyhyellä aikavälillä hyödyttää enemmän jotakin toista aluetta. Hyötyvaikutusten alueellistamispyrkimysten näkökulmasta paras keino saada asiakkaat ”omille vesille” on ulkomaalaisiin kohderyhmiin perustuva aktiivinen tuotekehitys.

Edellä kuvatun toimintalinjan rinnalla tarvitaan kuitenkin mm. seurantatietoa Vuoksen vesistöalueen sisäisen matkaveneilyn kehityksestä, koska tämän ryhmän kysyntä käytännössä ratkaisee sen mitä palveluja veneilijöille on ylipäätän- sä mahdollista järjestää. Lisäksi investointipäätösten ja markkinointisuunnittelun tueksi tarvitaan ajantasaista tietoa vesistöalueelle sen ulkopuolelta kohdistuvan veneilypalvelujen kysynnän tasosta sekä potentiaalisten matkailijoiden asenteis- ta ja palvelutarpeista.

Seuraavassa esitykset kehittämistoimenpiteiksi.

1. Rannikkoveneilijöiden profiloititutkimuksen suorittaminen

Pääkaupunkiseudulla sekä eteläisellä rannikkoalueella asuvat veneilijät muodostavat noin 80–90 % Vuoksen vesistöalueelle alueen ulkopuolelta saapuvasta matkailijavirrasta. Edellinen kyseisen ryhmän veneilyasenteita ja -tottumuksia selvittänyt tutkimus on toteutettu vuonna 1992. Markkinatietämys suurimmasta alueen ulkopuolisesta matkaveneilyn kohderyhmästä olisi syytä päivittää ja uusia kysely mahdollisimman pian.

Edellä mainitun profiloititutkimuksen täydennykseksi tulisi selvittää venäläisten veneilijöiden kiinnostuneisuus Vuoksen vesistöalueesta (”Saimaasta”) veneilykohteena ja heidän palveluodotuksensa tai kokemuksensa alueen palvelutarjonnasta. Haastatteluaineisto voitaisiin koota joko Saimaan kanavaa käyttävien venäläisveneilijöiltä sekä Pietarin veneilyseurojen välityksellä tai näiden molempien yhdistelmänä.

TOIMENPITEIDEN TOTETUS	OF Pohjois-Karjala -hanke / Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu
TOTEUTTAMIS- AJANKOHTA	Veneilykaudet 2010-2011

2. ”Fly and sail / ”Fly and go boating” -tuotteiston kehittäminen

Markkina-alue: Keski-Eurooppa, Venäjä (Pietari), Ruotsi (Tukholman seutu)

Ulkomaalaisille veneilystä kiinnostuneille kohderyhmille tulee luoda Karelia Expertin varausjärjestelmän kautta ostettavissa oleva VENEILY VOUCHER, jonka lunastamalla matkailijat saisivat vuokraveneen käyttöönsä haluamukseen ajaksi. Kaikkien veneiden perusvarustukseen sisältyisivät tarvittavat merikartat plus ”veneilijän vihjeet” -infokansio, jossa esitely keskeisimmät palvelukohteet sekä käyntikohteet yhteystietoineen (Huom! kielivaihtoehdot). Infokansio sisältäisi myös selkeät ohjeet siitä, miten toimia hätätilanteessa, tietoa luonnonsatamien käytöstä yms. Nykyiset veneen vuokrausta harjoittavat yritykset on sitoutettava mukaan toimintaan siten, että riittävä määrä vuokrakalustoa on saatavilla Pohjois-Karjalan alueelle sijoittuvissa luovutussatamissa. Venekaluston hankkimismahdollisuudet yksityisveneiden jälleenvuokrauksen välityksellä tulee kartoittaa ennakkoon järviolueittain (esim. veneilyseurojen välityksellä). Toisena mahdollisena kalustoreservinä voisivat tulla kysymykseen maakunnan venemyyjien vaihtoveneet. Lisäksi on huomioitava, että maakunnassa on myös veneiden teollista tuotantoa, jonka mahdolliset yhtymäkohdat vuokravenemarkkinoihin tulee selvittää.

Veneiden navigaattoreihin tulee olla valmiiksi tallennettuna etukäteen suunniteltu ohjeellinen veneilylomareitti. Uusien merikarttojen käyttöönoton myötä aiemat paikantamisen liittyneet epätarkkuudet poistuvat häiritsemästä navigointia. Valmiit lomaohjelmaringot on vietävä esille nettiin perustuen matkan huoltovarmuuteen (mm. polttoaineenjakelupaikat laiturilta) sekä kulttuurikohde- / tapahtumatarjontaan. Kohderyhmien profilointi tulee suorittaa etukäteen olemassa olevaan tutkimustietoon (Matkailun edistämiskeskus ym.) perustuen sekä varautumalla täydentäviin markkinatutkimuksiin kohdealueilla.

TOIMENPITEIDEN TOTETUS	OF Pohjois-Karjala -hanke / Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, Karelia Expert Matkailupalvelu Oy, paikalliset venealan yritykset, venevuokraamot, Kolin matkailuyhdistys
TOTEUTTAMISAJANKOHTA	2010-2011

3. Veneiden vaihtovuokrauksen kehittäminen

Markkina-alue: Keski-Eurooppa, Baltia, Ruotsi (erityisesti Tukholman seutu)

Ajatus nostettiin esille jo 1990-luvun alussa, mutta markkinatilanne tms. syistä asia ei ole edennyt. Perusideana on luoda eräänlainen matkaveneiden käyttöön liittyvä ”viikko-osake”-järjestelmä. Järjestelmässä on periaatteessa kaksi toteuttamistapaa eli lomaviikkojen vaihtaminen voisi organisoitua esim. pursiseurojen välityksellä vastikkeettomana vaihtona yksityisten veneilyn harrastajien välillä (”malli Boxberg”) tai sitten maksullisena järjestelmänä esimerkiksi veneen vuokrausta eri maissa harjoittavien yritysten kesken. Mikäli järjestelmä saadaan vietyä kokeiluasteelle, niin tämä tarjonta on laitettava esille Karelia Expert Matkailupalvelu Oy:n sähköiseen varausjärjestelmään.

Kehitystyön käynnistämisen edellytyksenä on yhteistoimintaan kykenevän kansainvälisen verkoston rakentaminen eri sidosryhmien kesken.

TOIMENPITEIDEN TOTETUS	OF Pohjois-Karjala -hanke / Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, Karelia Expert Matkailupalvelu Oy, paikalliset / Vuoksen vesistöalueen veneilykerhot, venevuokraamot
TOTEUTTAMIS-AJANKOHTA	2010-2011

4. Räätelöidyt veneilypalvelut venäläisille veneilijöille

Lähtökohtana on yhdistää mökin ja veneen vuokraus. Edellytyksenä on veneen vuokraustoiminnan kehittäminen vesistöalueella siten, että tarjontaa saadaan myös Pohjois-Karjalaan. Tällä hetkellä maakunnassa ei ole ”virallista” venevuokraamoja. Kun palvelun saatavuus on varmistettu vuokraveneiden tulee olla varattavissa Karelia Expertin varausjärjestelmien kautta kuten vuokramökit.

Ulkomaakuntalaisten omien veneiden talvisäilytysmahdollisuuksia maakunnan alueella tulee pyrkiä lisäämään. Todennäköinen voimistuva kehityssuunta on se, että osa venäläisistä veneilevistä kesälomanviettäjistä, jotka ovat kuljettaneet veneensä mukanaan, tai ovat suunnittelemassa veneen hankkimista Suomesta, haluaisivat jättää veneensä säilytykseen esimerkiksi Pohjois-Karjalassa sijaitsevaan talvivarastoon. Säilytyspalveluun pitäisi yhdistää myös veneen vuosihuolto. Tällä hetkellä talvisäilytyspalveluja matkailijoille tarjoaa ainoastaan yksi savonlinnalainen yritys. Palvelun järjestämismahdollisuudet Joensuussa tai muualla Pohjois-Karjalassa tulee selvittää.

TOIMENPITEIDEN TOTEUTUS	OF Pohjois-Karjala -hanke / Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, paikalliset venealan yritykset, venevuokraamot
TOTEUTTAMIS-AJANKOHTA	2010-2011

5. Venevuokrauksen markkinoiden laajentaminen sekä ulkomailta vesistöalueelle suuntautuvan omatoimisen matkaveneilyn kehittämisen alueellisena yhteistyönä

Venevuokraustoiminnan kehittyminen koko vesistöalueen mittakaavassa palvelee myös vesistöalueen reuna-alueiden matkaveneilyyn liittyviä kehittämistavoitteita. Vaikutusten kohdentuminen esimerkiksi Pohjois-Karjalan alueelle on luonnollisesti riippuvainen siitä miten hyvin tai huonosti tieto alueen kohteista ja palveluista saadaan mm. ulkomaalaisten veneen vuokraajien ulottuville. Maakunnan eri matkailutoimijoiden tulee pystyä olemaan yhteistyökykyisiä mm. keskisellä Saimaalla operoivien veneen vuokrausta harjoittavien alan avainyritysten suuntaan ja pyrkiä edesauttamaan pohjoiskarjalaisten palveluntuottajien ja em. vuokraustoimintaa harjoittavien yritysten välistä verkostoitumista.

Veneilijöiden parissa tehdyissä kyselyissä on todettu, että kotimaisten veneilijöiden kohderyhmässä suurimmat matkailullisen hyödyn saajat ovat matkaveneilyn ydinalueen eli Savonlinna - Lappeenranta -akselille sijoittuvat palvelukohteet. Ulkomaalaiset asiakasryhmät eivät todennäköisesti ole ennako-odotuksiltaan yhtä sitoutuneita keskeisen Saimaan aluekokonaisuuteen, joten pohjoiskarjalaisesta näkökulmasta koko Vuoksen vesistöaluetta koskeviin, kansainvälisiin kohderyhmiin suunnattuihin imagomarkkinointitoimenpiteisiin tulisi suhtautua myönteisesti.

TOIMENPITEIDEN TOTEUTUS	Karelia Expert Matkailupalvelu Oy, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
TOTEUTTAMIS-AJANKOHTA	Jatkuva yhteydenpito keskeisiin sidosryhmiin

6 Johtopäätökset

Pohjois-Karjala on suurten vesistöjen maakunta mutta matkailullisesti tämän resurssin hyödyntäminen on painottunut loma-asuntorakentamisen edistämiseen. Matkailun pitkän aikavälin kehityssuunnat tulevat vahvistamaan Pohjois-Karjalan tapaisten erilaisia luonnonarvoja ja väljyyttä sisältävien alueiden vetovoimaa.

Luonto itsessään alueella vierailevan matkailijan kokemana voi muodostaa keskeisimmän vetovoimatekijän mutta vaatii tuekseen tietyn tasaisen palveluverkoston.

Veneilyn kehitys ei viime vuosikymmenellä ole vastannut niitä odotuksia, joiden varaan aiemmat kehittämissuunnitelmat on laadittu. Nykyiset kotimaisen veneilyn painopistealueet; Saaristomeri sekä Saimaan eteläosat, ruuhkautuvat vuosi vuodelta enemmän, mikä väistämättä lisää kiinnostusta vaihtoehtoisia ja liikennemääriltään väljempiä alueita kohtaan. Jokaisella paikkakunnalla ja vesistönosalla ei ole luontaisia edellytyksiä toimia veneilyn vetovoimakohteina mutta Pohjois-Karjalan vesistöjen varaan on mahdollista luoda vetovoimaisia palvelukonsepteja, joiden välityksellä alueen kokonaisvetovoimaa voidaan lisätä. Tärkeintä on ymmärtää tarkastella asioita ja kehittämistarpeita veneilijän näkökulmasta.

OSA 2: “KOUKUSSA AHDIN ANTIMIIN” KALASTUSMATKAILUN KEHITTÄMISEN SUUNTAVIIVAT POHJOIS-KARJALASSA

1 Kalastus harrastuksena Suomessa ja Pohjois-Karjalassa

Vapaa-ajankalastuksella tarkoitetaan kaikkea kalastusta, jossa ei pääasiallisesti tavoitella taloudellista hyötyä. Vapaa-ajankalastus on suomalaisille yksi merkittävimmistä luonnon virkistyskäyttömuodoista. Noin 1,8 miljoonaa suomalaista osallistuu kalastusharrastukseen vähintään kerran vuodessa ja kalastus on tärkein tai lähes tärkein harrastus 76 000 suomalaiselle (Maa- ja metsätalousministeriö 2008).

Kotimaiseen kalastusharrastukseen liittyy olennaisesti myös matkustaminen eri kohteisiin kalastamaan. Luonnon virkistyskäyttö 2000 -tutkimuksessa (Sievänen 2001) määriteltiin luontomatkat matkoiksi, jotka sisälsivät vähintään yhden yöpymisen poissa vakituisesta asunnosta ja tapahtuivat luonnossa virkistäytymisen takia. Tutkimuksen mukaan kesämökkimatkat mukaan lukien luontomatkoja tekee vuosittain noin 40 % suomalaisista ja hiihto-, kalastus- sekä retkeilymatkat muodostavat kukin noin 10 % osuuden kaikista tehdyistä luontomatkoista. Hiihto-, laskettelu- ja retkeilymatkojen painopistesuunta on Pohjois-Suomi. Itä-Suomen osuus luontomatkojen kokonaisvolyymista on noin viidennes ja alueellisenä erityispiirteenä ovat kalastukseen liittyvät luontomatkat. Kaikista Itä-Suomen suuralueella tehdyistä luontomatkoista 15 % on kalastusmatkoja (Sievänen 2001, 39).

Vuonna 2006 tehdyn tutkimuksen mukaan pohjoiskarjalaisista kotitalouksista 48 % eli 38 000 harrasti vapaa-ajankalastusta muodossa tai toisessa. Kalastukseen osallistuneita pohjoiskarjalaisia oli yhteensä 72 000. Tutkimusajankohtana Pohjois-Karjalan alueella kalastaneiden kotitalouksien lukumäärä oli 68 000 ja kalastajien kokonaismäärä 116 000 henkilöä (Maa- ja metsätalousministeriö 2008).

Tähän perustuen voidaan todeta, että noin 44 000 Pohjois-Karjalan ulkopuolella asuvaa henkilöä harjoitti maakunnassa vapaa-ajankalastusta vuonna 2006. Tähän ryhmään sisältyvät mm. kesä- tai talvikalastusta harjoittaneet henkilöt, erityiskohteissa vierailleet kalastusmatkailijat sekä kesämökkiläiset. Vapaa-ajan kalastuksen osuuden maakunnan vuotuisesta kalansaaliista arvioidaan olevan nykyisin noin 70-80 % (Pohjois-Karjalan TE-keskus. Kalatalousyksikkö 2008). Taulukossa 1 on esitetty kooste eri kalastusmuotojen keskinäisestä suosiosta vapaa-ajankalastajien keskuudessa.

Taulukko 1. Eri kalastusmuotojen suosio vapaa-ajankalastajien keskuudessa

onkiminen	n. 50 %
heittouistelu	n. 50 %
pilkkiminen	n. 33 %
uistelu	n. 33 %
verkkokalastus	n. 25 %

Pohjois-Karjalan TE-keskus, kalatalousyksikkö 2008

Vapaa-ajankalastukseen liittyvät toiminnot ovat merkityksellisiä paitsi virkistykseen kannalta myös elinkeinoalana. Pohjoiskarjalaisten kalastusharrastuksen ympärillä liikkuva rahamäärä on nykyisin noin 10 miljoonaa euroa vuodessa minkä lisäksi ulkomaakuntalaisten omatoimisen vapaa-ajankalastuksen synnyttämän palvelukysynnän taloudellinen mittakaava on noin 2 miljoonaa euroa vuodessa (Koskinen 2009, 37-38).

2 Kalastusmatkailun ominaispiirteitä

2.1 Kalastusmatkailun määritelmä

Maa- ja metsätalousministeriön käyttämän määritelmän mukaan kalastusmatkailu on kalastuksen harrastamista ja harjoittamista matkailun yhteydessä muualla kuin koti- ja kesäpaikan läheisillä pyyntivesillä. Kalastusmatkailuun kuuluvaksi käsitetään myös kaikki yritystoiminta, joka saa kokonaan tai osittain toimeentulonsa tarjoamalla matkailuun liittyviä kalastuspalveluita (Maa- ja metsätalousministeriö. Kala- ja riistaosasto 2001).

2.2 Kalastusmatkailijoiden pääryhmät

Kalastusmatkailijat voidaan harrastuksen motiivin perusteella jakaa kolmeen pääryhmään:

1. Pro-kalastajat

- Kalastus pääharrastus ja matkan tärkein motiivi

2. Semipro-kalastajat

- Kalastusharrastus merkittävässä roolissa matkustuspäätöksen taustalla ja matkaohjelman suunnittelussa

3. Satunnaiset kalastajat

- Kalastusmahdollisuudella ei ole merkitystä matkakohteen valinnalle

Ulkomaalaisten asiakkaiden osalta on arvioitu, että Suomeen saapuvista kalastusmatkailijoista korkeintaan 10–15 % kuuluu ”pro”-kalastajien ryhmään. ”Semipro”-kalastajien osuudeksi on arvioitu noin puolet ja ”satunnaisia” kalastajia arvioidaan olevan 40–50 % kaikista ulkomaalaisista matkailijoista (Maa- ja metsätalousministeriö 2008). Pro-kalastajat ovat usein erikoistuneet tiettyihin lajeihin ja tavoitteena on yleensä vierailta kohteissa, joissa tietyn lajin suurikokoisen luonnonvaraisen kalan saantimahdollisuus on mahdollisimman hyvä. Monesti kiinnostuksen kohteena ovat virtakutuiset lohikalat, joiden luonnonvaraisten kantojen esiintyminen rajoittuu Suomessa muutamiiin jokivesistöihin. Satunnaisiin kalastajiin lukeutuvat esimerkiksi Suomessa vierailevat ulkomaalaiset kokous- ja kongressivieraat, jotka osallistuvat kalastusmatkailuohjelmaan ilman varsinaista etukäteissuunnittelua. Suomen kalastusmatkailun tärkeimmäksi kohderyhmäksi on arvioitu semipro-kalastajien ryhmä, johon lukeutuvat esimerkiksi ulkomaalaiset mökin vuokraajat, joille kalastusmahdollisuus yhdistettynä mökkilomaan on keskeinen tekijä matkustuspäätöksen taustalla.

2.3 Kalastusmatkailun tunnuslukuja

Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2007 kalastusmatkailuun liittyviä palveluja tarjoavia yrityksiä kaikkiaan noin 1 100, joista 90 oli toimintaan erikoistuneita yrityksiä. Kalastusmatkailun taloudellinen mittakaava on Suomessa tällä hetkellä noin 19 miljoonaa euroa ja työllisyysvaikeutus 510 henkilötyövuotta. Keskimääräinen liikevaihto alan yrityksessä on 55 000 euroa ja monialaisissa yrityksissä 133 000 euroa (Toivonen 2008, 12,25).

Pää- ja sivutoimisten kalastusmatkailuyritysten yhteenlaskettu asiakasmäärä oli vuonna 2007 yritystutkimusaineiston mukaan 210 000 henkilöä, joista ulkomaalaisia oli noin joka neljäs eli 53 000 henkilöä. Lukumääräisesti suurimmat ulkomaalaisryhmät olivat saksalaiset ja venäläiset matkailijat (Toivonen 2008, 17).

Vuoden 2008 rajahaastattelututkimuksessa todettiin, että ulkomaalaisista kesämatkailijoista noin 7 % eli 289 000 henkilöä oli harrastanut kalastusta matkansa yhteydessä. Ohjatulle kalastusretkelle oli osallistunut alle prosentti Suomessa vierailleista 6 miljoonasta ulkomaalaisesta matkailijasta. Osuus vastaa suuruusluokaltaan yritystutkimuksen tuloksia (Tilastokeskus & Matkailun edistämisestä 2008,52). Taulukossa 2. on esitetty rajahaastattelututkimuksen tulosten perusteella kalastusmatkailun tärkeimmät lähtömaat. Taulukossa 3. puolestaan kalastusmatkailuyritysten asiakaskunnan rakenne vuonna 2007.

Taulukko 2. Kalastusharrastukseen osallistuneet ulkomaalaiset vuonna 2008 lähtömaittain

Maa	Henkilöä
1. Venäjä	68 600
2. Viro	42 600
3. Ruotsi	29 900
4. Saksa	19 300
5. Iso-Britannia	9 300

8. Sveitsi	6 900

12. Ranska	3 900
13. Espanja	2 500

Taulukko 3. Pää- tai sivutoimisia kalastusmatkailuyrityksiä, joilla asiakkaita kohdemaasta vuonna 2007 (Toivonen 2008)

Maa	%y yrityksistä
1. Saksa	52,3
2. Venäjä	50,2
3. Ranska	19,3
4. Iso-Britannia	19,2
5. Ruotsi	17,4
6. Sveitsi	17,3
7. Espanja	16,8
8. Viro	16,1

Koska tutkimusaineistot ovat eri vuosilta ovat tulokset ainoastaan suuntaa antavia. Lukumääräisesti suurimmasta asiakasryhmästä eli venäläismatkailijoista merkittävä osa lukeutuu omatoimisten matkailijoiden ryhmään, mutta suuresta markkinasta riittää kysyntää myös ohjattuun toimintaan. Yritystutkimuksessa saatu tulos, jonka mukaan saksalaiset sekä venäläiset ovat merkittävien asiakasryhmä kalastusmatkailualan yrityksissä viittaa siihen, että muista merkittävistä lähtömaista eli Ruotsista ja Virolta saapuvien matkailijoiden kalastus on luonteeltaan enemmän omatoimista kalastusta eikä kysynnän painopiste kohdistu ohjattuun kalastusmatkailutoimintaan. Sitä vastoin Keski-Euroopan maista joko

tullaan varta vasten Suomeen kalastuslomille tai kalastusmatkailupalveluja tarjoavien yritysten asiakkaisiksi hakeudutaan aktiivisesti paikan päällä.

Rajahaastattelututkimuksen mukaan Itä-Suomessa (Vuoksen vesistöalueen maakunnat sekä Kainuu -suuralue) kesämatkailukaudella 2008 vierailleista ulkomaalaisista matkailijoista noin 10 % eli 50 000 henkilöä oli harrastanut kalastusta omatoimisesti ja noin 5 000 henkilöä oli osallistunut ohjattuun kalastusaktiiviteettiin (Tilastokeskus&Matkailun edistämiskeskus 2008, 52). Eri tutkimusten tuloksia yhdistämällä voidaan arvioida, että Itä-Suomen järviolueella (ml. Kainuu) kalastusmatkailupalveluja tarjoavien yritysten koti- ja ulkomaalaisten asiakkaiden lukumäärä oli vuonna 2008 yhteensä noin 30 000–35 000 henkilöä. Pohjois-Karjalan alueella toimivien yritysten (Tässä: Ohjelmanpalvelu- sekä maaseutumatkailuyritykset) osuus asiakasmäärästä oli suuruusluokkana 5 000–10 000 henkilöä. Maakunnan kalastusmatkailun tilasta vuonna 2006 tehdyn selvityksen mukaan ulkomaalaisten asiakkaiden osuus kalastusmatkailuun liittyviä palveluja tarjoavien yritysten koko asiakaskunnasta (sisältää asiakkaat, jotka eivät kalastaneet) oli keskimäärin noin 19 % (Jaatinen 2006, 9). Tämän perustella voidaan arvioida maakunnan ohjattuihin kalastusaktiiviteetteihin osallistuvien ulkomaalaisten asiakkaiden määrän olevan nykyisin suuruusluokkana noin 500–1 000 henkilöä kaudessa.

3 Kalastusmatkailun palvelujärjestelmä

Kalastusmatkailun palvelujärjestelmä pitää sisällään erilaiset kaupalliset palvelut kuten:

- Ohjelma- ja majoitus- ja ravitsemispalvelut
- Välinevuokraus, opastuspalvelut
- Kalastuslupien myynti
- Kuljetuspalvelut
- Varausjärjestelmät

Kalastusmatkailun palvelujärjestelmään sisältyvät myös toimintaympäristöön liittyvät muut puitteet, joita kalastusmatkailijat käyttävät matkansa aikana. Näitä ovat lupajärjestelmän ohella pääasiassa julkisin varoin rakennetut ”tukipalvelut” kuten rantautumispaikat, veneiden laskuluiskat, laiturit, pysäköintialueet ja opasteet. Kalastusmatkailun palvelujärjestelmään kuuluvat lisäksi erilaiset tuotteistetut uistelukilpailut sekä muut kalastusmatkailuun liittyvät tapahtumat.

4 Kalastusmatkailun toimintapuitteet Pohjois-Karjalassa

4.1 Kalastusmatkailupalvelujen tarjonta

Pohjois-Karjalan kalastusmatkailuun liittyvä palvelutarjonta muodostuu kolmesta osa-alueesta jotka ovat:

1. Omatoimisille kalastajille tarkoitetut vesistöjen yhteislupa-alueet ja erityiskalastuskohteet
2. Ohjelmanpalvelu- ja maaseutumatkailuyritysten tarjoamat kalastusohjelmat
3. Kalastusmatkailutapahtumat

4.2 Palvelut omatoimisille kalastusmatkailijoille

Suurjärville perustettuja vähintään 15 000 hehtaarin laajuisia lupa-alueita maakunnan alueella on 10 kpl. Lupa-alueiden kokonaispinta-ala on 327 000 hehtaaria. Järjestelmä tarjoaa ulkomaakuntalaisille vetouistelun harrastajille monipuoliset mahdollisuudet kalastusmuodon harjoittamiseen. Yhteislupa-alueet palvelevat samalla myös ulkomaakuntalaisia kesämökkiläisiä, jotka nykyään muodostavat lukumääräisesti suurimman maakunnan ulkopuolisen kalastusta harjoittavan ryhmän. Kesämökkeilyyn liittyvää kalastuksen harjoittamista ei käsitteellisesti pidetä kalastusmatkailuna.

Erilaisia ongintalammikoita tai kirjolohen kalastuspaikkoja maakunnassa on nykyisin 25 kohdetta ja koskikalastuspaikkoja 10 kohdetta (Pohjois-Karjalan TE-keskus 2008,15). Kohteita, joiden tunnettuus matkailevien kalastuksen harrastajien piirissä on keskimääräistä parempi tai joilla merkitystä matkailun ohjelmanpalvelujen toteutuksessa ovat (ei huom. ongintalammikoita):

- Ruunaan retkeilyalue, Lieksa (Metsähallitus)
- Peurajärven virkistyskalastusalue, Nurmes (Metsähallitus)
- Änäkäisen virkistyskalastusalue, Lieksa (Metsähallitus)
- Lokinlampi, Nurmes (yksityinen)
- Jänisjoki, Joensuu/Tohmajärvi
- Ala-Koitajoki, Joensuu/Ilomantsi (Ala-Koitajoen hoitokunta)

Edellisten lisäksi perhokalastajien keskuudessa jossain määrin kiinnostusta herättäviä kohteita ovat Jänisjoen kosket (mm. Patsolankoski), Möhkön kosket Ilomantsissa sekä Pudasjoki Ruunaalla. Perhokalastajien keskuudessa luonnonkutuisten kalan saantimahdollisuus on keskeisessä roolissa, joten Pohjois-Karjalan valtaosin istutuskaloihin perustuvat virtakalastuskohteet eivät ole valtakunnallisesti merkittäviä vetovoimakohteita.

Ruunaan koskireitin lupakalastusalueiden sisään jää Metsähallituksen hallinnassa oleva Kattilakosken varauskoski, joka yritysten ja muiden yhteisöjen suosima valtakunnallisesti vetovoimainen kalastusmatkailukohde. Käytännössä kaikki maakunnan alueelle sijoittuvat erityiskalastuskohteet toimivat ”istuta ja ongi” -periaatteella koska mm. virtakutuisten luonnonkalakantojen uusiutumiskyky ei ole kalastuspaineeseen nähden riittävä.

4.3 Ohjelmanpalveluyritysten tarjoamat kalastusohjelmat

Kalastusmatkailuun liittyviä ohjelmia tarjoavat ohjelmanpalveluyritysten ohella useat lomakylät ym. matkailuyritykset, joilla liiketoiminnan painopisteenä on majoitus- ja ravitsemistoiminta. Seuraavaan listaukseen on otettu mukaan vain ne yritykset, joilla erilaiset luontomatkailun ohjelmanpalvelut on ydinliiketoimintaa ja joilla on tämän toiminnan puitteissa on tuotteistettuja kalastusmatkailuohjelmia tarjonnassaan Pohjois-Karjalan alueella.

- Sudensuu Oy, Lieksa
- Carelian Wild Guys, Tohmajärvi
- LK-Erä Oy, Kesälahti
- Karjalan Kalakeikat, Kesälahti
- Eräskin, Joensuu

- Metsänväki Oy, Nurmes
- Karjalan Kuohu, Lieksa
- Ruunaan Matkailu, Lieksa
- Erästely Canoe & Outdoors, Lieksa
- Nurmijärven Luonto- ja Eräkeskus Oy, Lieksa
- Erämantsi Ay, Ilomantsi
- Möhkön Manta luontopalvelut, Ilomantsi
- Honkalintu Oy, Espoo
- Kaunis Karjala MPR Oy, Joensuu

Listan kolme ensiksi mainittua yritystä ovat erikoistuneet järjestämään kalastusmatkoja Venäjällä sijaitseviin kalastuskohteisiin. Yrityksillä on tämän lisäksi tarjontaa myös Pohjois-Karjalan alueella.

Pohjois-Karjalaan kohdistuva markkinoinnissa oleva kalastusmatkailun ohjelmatarjonta on pääsääntöisesti suunniteltu kotimaisille asiakasryhmille ja ohjelmien kesto on tyypillisesti puoli päivää tai korkeintaan päivä. Venäjälle suuntautuvat pidemmät kalastusmatkat ovat käytännössä ainoita kansainvälisille aktiviteetti-markkinoille soveltuvia kalastusmatkailutuotteita.

4.4 Kalastusmatkailutapahtumat

Pohjois-Karjalalla on pitkät perinteet uistelutapahtumien järjestämisessä. Osa uistelutapahtumista on cup-muotoisia kilpailuja, joissa kokonaistulokset muodostuvat useamman osakilpailun yhteistuloksesta. Merkittävimmät kokonaan tai osittain Pohjois-Karjalan vesistöalueilla järjestettävät cup-muotoiset uistelukilpailut ovat tällä hetkellä Jokikone cup ja Savo-Karjala cup.

Jokikone cup osakilpailut:

- Savonselkä-uistelu, Liperi
- Kerman Taimen -uistelu, Heinävesi (Karvio Camping)
- Höytiäisen Taimen -uistelu, Polvijärvi (Lomakeskus Huhmari)
- Rääkkylä-uistelu
- Koitere-uistelu, Ilomantsi
- Suomen kuningaskalastaja -uistelu, Kesälahti (Ruokkeen lomakylä)

Savo-Karjala cup osakilpailut:

- Suur-Saimaan lohimestaruus, Savonranta
- Kerimäki-uistelu
- Ruoke-uistelu, Kesälahti (Ruokkeen lomakylä)
- Puruveden syysuistelu (Ruokkeen lomakylä)

Kesälahdella Puruveden rannalla sijaitseva Ruokkeen lomakylä toimii kaudella 2010 kilpailukeskuksena neljälle eri uistelukilpailulle. Osallistujamäärältään suurin uistelutapahtuma on perinteinen Puruveden Lohikuningas -soutu-uistelukilpailu, johon osallistuu vuosittain noin 500 venekuntaa. Maakunnallisten cup-kilpailujen ohella eri vesistöillä järjestetään pienimuotoisempia paikallisia uistelukilpailuja.

Moottoriuistelukilpailujen suosio on hiipunut 1990-luvun huippuvuosista, jolloin venekuntia oli suosituimmissa kilpailuissa yli 600. Viime vuosikymmenen alussa Jokikone cupin osakilpailujen osanottajamäärät olivat keskimäärin 50 venekun-

taa per kilpailu ja vuonna 2009 osallistujia oli keskimäärin 71 venekuntaa per kilpailu. Eräs merkittävä taustekijä yksittäisten kilpailujen tai cup-sarjojen suosion hiipumisen taustalla on kilpailujen (liian) suuri määrä (Behm 2010). Ulkomaakuntalaisten osuus vaihtelee kilpailuittain eikä osuutta ole systemaattisesti seurattu. Yhdessä tarkastelussa osakilpailussa noin 15 % venekunnista oli ulkomaakuntalaisia. Asiantuntija-arvion perusteella uistelukilpailutoiminnan näkökulmasta matkailullisesti vetovoimaisimpia vesistöjä Pohjois-Karjalassa ovat Puruvesi ja Höytiäinen, joiden kalastossa on keskimääräistä enemmän lohikaloja.

Koitereella on luonnonominaispiirteisiin liittyvää vetovoimaa ja Pielisen vahvuutena ovat monipuoliset oheispalvelut, joiden välityksellä uistelukilpailujen matkailullista vetovoimaa on mahdollista lisätä (Behm 2010.)

5 Visio

Pohjois-Karjalassa ja muualla Vuoksen vesistöalueella vuosikymmenen alussa aloitetun kokonaisvaltaisen kalastusmatkailun kehittämistoiminnan ensimmäiset konkreettiset tulokset ovat nähtävissä vuonna 2015. Yleismaailmallisen talous- taantuman ajanjakso käytettiin hyväksi tavoitteellisen kehittämistyön muodossa ja Vuoksen vesistöalueen kalastusmatkailun palvelujärjestelmä on rakennettu kansainvälisten markkinoiden tarpeita vastaavaksi.

Pohjois-Karjalan kalastusmatkailua lähdettiin kehittämään kahden kärjen politiikalla. Maakunnan tärkeimpien matkailukeskittymien rinnalla nostettiin perheyrittäjävetoinen maaseutumatkailu matkailun vetovoimatekijänä aiempaa enemmän esille. Maaseutumatkailuyrittäjyyteen keskeisesti liittyvä lomamökkien vuokraus toiminta liitettiin laaja-alaisesti osaksi kalastusmatkailun palveluinfrastruktuuria. Maakunnan imagomarkkinoinnissa ”Koko kansan kalapaikka” -teema ulotettiin kotimaanmarkkinoiden ohella myös eurooppalaiseen viitekehukseen. Lomamökkien varauksen yhteydessä sekä kotimaiset että ulkomaalaiset asiakkaat voivat halutessaan vaivattomasti lunastaa itselleen myös kalastusluvan haluamalleen ajanjaksolle. Varausjärjestelmästä on mahdollista tarkistaa lupa-alueen laajuus sekä lunastaa eri kalastusmuotojen edellyttämät erillisluvat ja saaliskiintiöt suoraan integroidun varausjärjestelmän välityksellä. Samasta varausjärjestelmästä kalastusta harrastava matkailija voi vuokrata täydennystä lomamökkinsä kalastusvarusteisiin, mikäli mökin perusvarustus ei riitä hänen tarkoituksiinsa.

Toisena keskeisenä toimintalinjana kalastusmatkailun palvelujärjestelmän kehittämisessä on ollut kalastusteemaan liittyvien lomaohjelmopakettien kokoaminen yritysryhmävetoisesti eri puolille maakuntaa. Prosessin alkuvaiheessa tuotettiin eri hankkeiden yhteistyönä tarvittavat tieto kohdemarkkinoista ja kuluttajatarpeista sekä luotiin yhteistyösuhteet erikoistuneisiin matkanjärjestäjiin Venäjällä ja Keski-Euroopassa. Yritysryhmien muodostamien vientirenkaiden toiminta tukeutuu maakunnallisesti Karelia Expert Matkailupalvelu Oy:n, joka toimii maakunnallisesti toimintaa tukevana DMC-toimistona. Karelia Expertillä on yhdessä Pro Agria Pohjois-Karjalan kanssa vastuu tuotteiston laadusta sekä yrittäjien laatu- ja koulutuksesta. Vientitoiminnan volyymin kasvattamiseksi tehty pohjatyö on johtanut tuloksiin ja vuonna 2015 saavutettiin ensimmäinen välitavoite, jonka mukaisesti ulkomaalaisten kalastusmatkailuasiakkaiden osuus kalastusaktiviteetteja tarjoavien yritysten asiakaskunnasta on saavuttanut kansallisen tason ja on nyt keskimäärin 25 %.

6 Kehittämisehdotuksia

6.1 Lähtökohtia

Suomalaisten vapaa-ajan kalastajien keskuudessa vallitsevat asenteet ovat johdaneet tilanteeseen, jonka seurauksena kotimainen vapaa-ajan kalastuspaine kohdistuu sekä järvi- että jokivesistöillä lohivetokaloihin. Pohjois-Karjalan luonnonvaraisten virtakutujen kalakantojen uusiutumiskyky ei riitä kattamaan kalastuspainetta vaan vapaa-ajan kalastusmahdollisuuksia ylläpidetään istuttamalla pyyntikokoisia lohivetokalvoja erityisesti jokikalastuskohteisiin. Kalastuspaineen tietoinen lisääminen jokivesistöillä ja pyrkiminen saalisvarmuuden ylläpitoon näissä kohteissa ei ole ekologisesti eikä taloudellisesti kestävä ratkaisu. Kalastusmatkailun vientituotteisto on tästä syystä rakennettava järvien peruskalaston varaan. Vesistöjen, myös järvien lohivetokalakantojen pienuus on osaltaan vaikuttanut siihen, että kalastusmatkailupalvelujen tuotteistaminen on aiemmin jäänyt vientituotteiden osalta taka-alalle. Ulkomaalaisten kalastusasenteita kartoittaneissa tutkimuksissa on voitu todeta, että maamme yleisimmät järvikalat ovat laajalti haluttuja pyyntikohteita tämän kalastajaryhmän piirissä. Maakunnan järvivesistöjen aiempaa monipuolisemmalle hyödyntämiselle kansainvälisen kalastusmatkailun puitteissa ei siis pääsääntöisesti ole kalakantojen riittävyteen liittyviä esteitä. Markkinoiden kohderyhmärajoituksissa on kuitenkin huomioitava tiettyihin yksittäisiin kalalajeihin liittyvät rajoitteet.

6.2 Tuote- ja markkinastrategia

Valtakunnallisessa kalastusmatkailustrategiassa (Maa- ja metsätalousministeriö 2008, 23-24) on todettu Suomen kalastusmatkailupalvelujen tärkeimmiksi vientimarkkina-alueiksi Venäjä, Baltian maat sekä Puola. Pohjois-Karjalan maantieteellisen aseman ja maakunnan matkailun palvelurakenteen näkökulmasta kalastusmatkailutuotteiden luontaisia kansainvälisiä kohderyhmiä ovat venäläisten ohella Keski-Euroopan saksankieliseltä alueelta saapuvat matkailijat.

Pohjois-Karjalassa ei tällä hetkellä ole kansainvälisesti vetovoimaista jokikalastuskohdetta, joka täyttäisi pro-kalastajien palvelutasovaatimukset. Kohderyhmälle sopivin ohjelmatarjonta muodostuu Venäjälle suuntautuvista kalastusmatkoista, joiden toteutuksesta vastaavat erikoistuneet ohjelmapalveluyritykset. Järvikalastusmahdollisuuksien tuotteistaminen ulkomaalaisten pro-kalastajien toiveita vastaavaksi on haasteellinen tehtävä, koska tiettyjen vetovoimaisten kalalajien esiintymistiheys ja saaliskalojen keskimääräinen koko ei nykyisellään mahdollista riittävää saalisvarmuutta.

Pohjois-Karjalan kalastusmatkailutoiminnan kehittämisen kannalta keskeisin kansainvälinen kohderyhmä ovat semipro-kalastajat, joiden palvelukysyntäpotentiaali mahdollistaa volyymituotteiden rakentamisen. Ryhmän profiiliin sisältyvät mm. kalastuksesta kiinnostuneet mökkilomalle saapuvat ulkomaalaiset perheet sekä muut seurueet

Todennäköisesti merkittävä osa Pohjois-Karjalaan vuosittain saapuvista ulkomaalaisista mökin vuokraajista lukeutuu tähän kohderyhmään vaikka maakuntaa ei vielä ole laajassa mittakaavassa markkinoitu kalastusteemalla.

Eri toimijat mm. Kalatalouden keskusliitto sekä Lomarengas ovat olleet luomassa maaseutumatkailukohteiden MALO-mökkiluokitusta täydentävää kalastus-

harrastuksen tarpeet huomioivaa vuokramökkiluokitusta. Pohjois-Karjalassa luokiteltuja kalamökkejä on tällä hetkellä 5 kappaletta (Vanne 2010). Virallisen luokituksen käytön taustalla on pyrkimys helpottaa potentiaalisten asiakkaiden päätöksentekoa sen välityksellä, että matkaa suunnittelevien käytössä on luotettavaa tietoa majoituspalvelujen varustetasosta. Kotimaan markkinoilla kalamökki-luokitusjärjestelmä on ilmeisen toimiva. Ongelmana on se, että ulkomaalaisille kohderyhmille ei saisi syntyä virheellistä mielikuvaa siitä, että maakunnassa voi kalastaa vain muutamalla mökillä. Karelia Expert Matkailupalvelu Oy on ohjeistanut omassa välityksessään olevien vuokramökkien omistajat siten, että kaikilla mökeillä on asiakkaiden saatavilla tietty peruskalastusvarustus (Löppönen 2010).

Omatoimisille matkailijoille tarkoitetun kalastuspainotteisen mökkiloman lisäksi kansainvälisille semipro-kalastajille tulee olla tarjolla ohjattuja kalastusteemaan liittyviä viikko-ohjelmia. Viikko-ohjelman sisällön kiinnostavuuden varmistaminen edellyttää tuotteiden kokoamista yritysverkostojen yhteisen palvelutarjonnan pohjalta. Yhteistyöverkostojen rakentamisen yhteydessä on mahdollista sopia käytännön asioista kuten esimerkiksi mökinvuokrausyritysten ja ohjelmopalveluyritysten yhteistyöstä kalastusmatkailuasiakkaiden varustehuolinnassa.

Maakunnan vesistöissä esiintyvistä eri kalalajeista haukea voidaan pitää kansainvälisten markkinoiden näkökulmasta kalastusmatkailun tärkeimpänä saaliskalana. Hauen esiintyminen, saaliskalojen koko ja ylipäättänsä lajin saalisvarmuus mahdollistavat elämyksellisten tuotteiden rakentamisen hauenkalastuksen ympärille. Vaikka tuotteet rakennettaisiin keskeisiltä osiltaan ”haukiviikoiksi” tulee ohjelmiin sisällyttää vaihtelun vuoksi ja mahdollisten säätilan muutosten vaikutusten eliminoimiseksi osioita, joissa kalastuksen kohteena on joku muu ”massalaji” esimerkiksi ahven. Asiakkaiden mielenkiinnon säilyttämiseksi myös kalastusmuodoissa on syytä olla variointia. Suomalaiskansallinen perinnelaji eli vetouistelu ei kuitenkaan ole kansainvälisesti erityisen tunnettu, joten ohjelmien toteutuksessa tulee painottaa heittokalastuksen osuutta.

Toinen pääteema semipro-kalastajille tarkoitetussa kansainvälisessä tuotetarjonnassa voidaan rakentaa onginnan ja jigikalastuksen ympärille. Yleinen asenne Suomessa ongintaa kohtaan on se, että ongintaa ei mielletä kalastusmuodoksi, jonka harjoittamiseen voidaan liittää maksullisia palveluosioita. Kalastuslupien osalta onginta on erityiskalastus- ym. rajoitusalueiden ulkopuolella vapaata kunhan huomioidaan jokamiehenoikeuksiin liittyvän tapakulttuurin asettamat rajoitukset. Opaspalvelujen käyttöön perustuvien tuotteiden sisällössä tulee hyödyntää keskeisenä vetovoimaelementtinä maakunnan monimuotoista kalavesiresurssia esimerkiksi yhdistelemällä suurjärvien kalapaikat, erämaalammet sekä jokivesistöjen kalapaikat samaan ohjelmakokonaisuuteen. Onginnassa ja jigikalastuksessa pääasialliset saaliskalat muodostuvat särkikaloista ja ahvenista. Kuha voidaan nostaa tuotteiden markkinoinnissa esiin mahdollisena saaliskalana (mikäli tuote sijoittuu kuhavesille) ja sen jigikalastus voi olla mukana eräänlaisena ”täytelajina”, mutta tuotteen ydin tulee olla toiminnallisesti suunniteltu runsaslukuisten saaliskalojen pyynnin varaan. Onginnan talvimuoto eli pilkkiminen on keskieurooppalaisille pääsääntöisesti tuntematon kalastusmuoto. Tavoitteena tulee olla markkinoihin kiinnipääsy kesäkauden tuotteilla ja samalla pohjustaa asiakkaiden sekä matkanjärjestäjäportaana kiinnostusta talvikauden kalastusmahdollisuuksia kohtaan.

Kaikkiin ohjattuihin kalastusmatkailutuotteisiin liittyvä erittäin tärkeä huomioitava yksityiskohta on se, että eri kansallisuudet suhtautuvat eri tavalla kalan

käsittelyyn saaliina. Tietyille kohderyhmille pyydystä- ja päästä -käytäntö on ainoa ajateltavissa oleva vaihtoehto. Toisissa kalastuskulttuureissa sovelletaan välimuotoa eli tietty osa saaliskaloista pidetään ruuan valmistusta varten ja loput vapautetaan. Valitun kohderyhmän tapakulttuuri ja asenteet on tunnettava etukäteen ja mahdolliset erot on huomioitava kalastusohjelmien käytännön toteutuksessa. Mahdollisuuksien mukaan ohjelmiin tulee sisällyttää suomalaisia kalankäsittely- ja ruuanvalmistusmenetelmiä esittelevää toimintaa (Huom! Esitellään vain hyvät käytännöt).

Satunnaisille kalastajille suunnattavissa tuotteissa lähtökohtana voidaan pitää sitä, että pääosa kohderyhmästä on saapunut maakuntaan muista syistä kuin kalastuslomaa viettääkseen. Yksittäisen ulkomaalaisen matkailijan päätös osallistumisesta kalastusmatkailuohjelmaan voi syntyä hetken mielijohteesta tai kalastusretkelle osallistutaan esimerkiksi kokouksen oheishjelman merkeissä isäntätahon kutsumana. Valtaosa maakunnan ohjelmapalveluyritysten nykyisestä kalastusohjelmatarjonnasta on joko suunniteltu tai sopii muutoin tälle kohderyhmälle. Omatoimisille ulkomaalaisille kiertomatkailijoille Pohjois-Karjalassa on tarjolla lukuisia erityiskalastuskohteita kuten kirjolohen ongintalampia. Osa kohteista on markkinoinnillisesti näkyviä ja helposti löydettäviä mutta osan löytäminen esimerkiksi Internetin välityksellä edellyttää jonkinasteista etukäteistietoa kohteen nimestä ja sijainnista.

Kalastusmatkailupalveluja on koottu eri portaalien alle mutta ”kalastus” tai ”ahven” -nimekkeillä haettavat palvelutiedot eivät ymmärrettävästi välity ulkomaalaisille asiakkaille. Karelia Expert Matkailupalvelu Oy:n uusi VisitKarelia.fi -portaali sekä MEK:in visitfinland.com/fishing -portaali lisäävät palvelujen näkyvyyttä kansainvälisten asiakkaiden piirissä. Metsähallituksen tärkeimmät kalastuskohteet sekä eräät Pohjois-Karjalassa kalastusmatkailu- tai sen oheispalveluja tarjoavat yritykset ovat esillä mm. fishinginfinland.com -portaalissa.

Satunnaisille kalastusmatkailijoille merkityksellisiä toimivan matkailupalvelun osatekijöitä ovat kalastusvälineiden vuokrausmahdollisuus sekä kalastusluvan mahdollisimman vaivaton saatavuus.

Taulukko 4. Kalastusmatkailun kehittämisen markkina- ja tuotestrategiset lähtökohdat

HARRASTAJARYHMÄ	MARKKINAT/ASIAKAS	TUOTE
Pro –kalastajat	Keski-Euroopan maat	Kalastusmatkat Venäjälle -Toteutus erikoistunuden ohjelmapalveluyritysten toimesta, edellytyksenä toimivat viranomaissuhteet ja alihankkijapalvelut Venäjällä.
Semipro-kalastajat - Omatoimiset	Venäjä, Saksa, Sveitsi	Mökkiloma kalastusmahdollisuudella - Luvat, kalastusvälineet (vene) Pääsesonki kesä, venäläisillä myös talvikalastus yhdistettynä kirjolohen pilkintämahdollisuuteen

Semipro-kalastajat - Ohjatut retket	Venäjä, Baltia	"Haukiviikko" Pohjois-Karjalan vesillä - Tärkein kalastumuoto heitto-kalastus, muut pyyntimuodot osana ohjelmaa - Toteutus kesämatkailukausi
	Keski-Eurooppa, Iso-Britannia	Onginta ja jigikalastusloma Pohjois-Karjalassa - Kohteina eri tyyppiset kalastuspaikat, saaliskaloina särkikalat, ahven, kuha - Toteutus kesämatkailukausi, tulevaisuuden haasteena pilkinnän myyminen eurooppalaisille onginnan harrastajille
Satunnaiset kalastajat - Omatoimiset	Maakuntaan saapuvat työ- ja kokousmatkailijat	Välinevuokrausmahdollisuus ja kalastuslupien saatavuus majoituskohteesta tai ohjelmanpalveluyrityksestä - Toteutus ympärivuotisesti
	Maakunnassa lomailevat kiertomatkailijat	Erilaiset ongintakohteet, helposti saavutettavat koskikalastus - yms. kalastuskohteet - Pääsesonki kesä, matkailukeskittymien vaikutuspiirissä ympärivuotisesti - Kalastusvälineiden vuokrausmahdollisuus, kalastuslupa-automaatit tms, palvelu
	Maakunnassa lomailevat kiertomatkailijat	Kalastusteemaan liittyvät kylätapahtumat, "kylämatkailutuotteet" (kalastusperinteet, rantakalailat, ongintakilpailut yms.)
Satunnaiset kalastajat - Ohjatut retket	Maakuntaan saapuvat työ- ja kokousmatkailijat	Ympärivuotinen päiväretkitarjonta eri kalalajien otti ajankohtiin perustuen
	"Non-stop" -lähdöt mökinvuokraajille	Tarjonnan näkyvyys ja palvelujen varausmahdollisuus varmistettava

6.3 Toimenpiteiden toteutus

Asiakastarpeiden selvittäminen ja palvelujärjestelmän kehittäminen

Kalastusmatkailuun liittyvän palvelujärjestelmän kehittämisen tueksi tarvitaan tarkempaa tietoa markkinoista sekä potentiaalisten asiakkaiden tarpeista ja toiveista. Haaga Instituutti -säätiön tutkimus- ja kehittämissyksikkö Haaga-Perho tehnyt selvityksen Venäjän sekä Baltian maiden kalastusmatkailumarkkinoista

(Liite 3). Selvityksessä nostetaan esille kalastusmatkailun kehittämisen lähtökohtana yritysverkostojen toiminnan välityksellä toteutettava kokonaisvaltainen tuotekehitystyö. Selvityksessä annettujen suositusten mukaisesti tavoitteena tulee olla mm. se, että prosessin puitteissa kalastusmatkailutuotteille luodaan yhteiset tuotekriteerit ja palvelujärjestelmälle laatumanuaalit (Haaga Instituutti 2010). Pohjois-Karjalassa kalastusmatkailuyritysten verkosto -muotoinen kehittäminen on käynnistetty Pro Agria Pohjois-Karjalan johdolla.

Valtakunnallisen markkinatutkimuksen tietoaineiston tueksi tarvitaan täydentävää tietoa Pohjois-Karjalassa vierailevilta kalastusharrastukseen osallistuvilta matkailijoilta. Maakunnassa vierailevat ulkomaalaiset mökinvuokraajat ovat tässä suhteessa avainryhmä ja heidän näkemystensä ja kokemustensa selvittäminen kalasmatkailupalvelujen kehittämistarpeiden määrittämiseksi on tärkeää. Yritystasolla vastaava selvitystyö on jo tehty eli tuottajien näkemykset ovat tiedossa mutta asiakastarpeita ei tunneta riittävästi. Selvitystyön käytännön toteutus on mahdollista organisoida Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun ja Karelia Expert Matkailupalvelu Oy:n yhteistyönä.

Kalastusmatkailukohdetasolla yksittäiset yritykset kokoavat itsenäisesti asiakaspalautetta ja Metsähallituksen ylläpitämässä kohteissa ao. kohteiden kävijärakennetta seurataan kävijätutkimusten avulla. Kokonaisnäkömyksen muodostamiseksi tarvitaan lisäksi kalastusmatkailijoihin kohdistettuja haastattelututkimuksia. Mahdollinen kohderyhmä ovat esimerkiksi Ruunaan retkeilyalueella vierailevat ulkomaalaiset kalastusta harrastavat matkailijat. Tutkimuksen toteuttamismahdollisuudet tulee selvittää alueen yrittäjien, Metsähallituksen sekä Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun ja Pro-Agria Pohjois-Karjalan kesken.

Markkinointi- ja myyntikanavien kontaktointi

Kontaktien rakentaminen kalastusmatkailutuotteiden ulkomaalaisiin välittäjiin tulee toteuttaa Venäjä-Baltia markkinatutkimuksessa annettujen suositusten mukaisesti (Haaga Instituutti -säätio 2010). Paikallisten toimijoiden markkinointi ei vielä ole yleisesti sillä tasolla, että vientitoimintaa on mahdollista harjoittaa ilman erikoistuneen myyntiorganisaation tukea. Tässä tilanteessa tehokkain tapa rakentaa toimivia tuotekokonaisuuksia on tehdä se yhteistyössä jakeluportaan kanssa. Markkinointi- ja myyntikanavakontaktien luominen on luontevinta toteuttaa Karelia Expert Matkailupalvelu Oy:n sekä Itä-Suomen kalatalousryhmän yhteistyönä.

Kalastuslupien saatavuus

Suomen nykyinen kalastuslupakäytäntö on sekä yrittäjänäkökulmasta että ulkomaalaiselle omatoimiselle kalastusmatkailijalle liian moniportainen ja vaikeaselkoinen järjestelmä. Kansalliset tavoitteet kalastusmatkailun kehittämisen osalta edellyttävät, että tietyllä aikajänteellä järjestelmää tullaan yksinkertaistamaan. Siirtymävaiheen aikana on varmistettava, että kalastuslupien hankkiminen ja valtion kalastuksenhoitomaksun suorittaminen (mm. maksu Internetin välityksellä) on matkailijoille mahdollista myös muulloin kuin matkailuneuvontapisteiden virallisina aukioloaikoina. Esitteissä ja matkailun infosivustoilla tulee olla selkeät ohjeet hotelleista tms. palvelupisteistä, joista luvat voi lunastaa esimerkiksi viikonloppuisin. Järjestelmän toimivuus pitää olla yhteinen maakunnallinen palvelutasokysymys ja ”ei oota” pitää olla tarjolla mahdollisimman vähän.

Yrittäjien ja kalastusoppaiden ammattitaito

Kalastusmatkailuun liittyvät ammatilliset perustaidot yrittäjät ovat usein miten hankkineet oman harrastuneisuuden kautta. Kalan pyytämiseen ja saaliin käsitteilyyn liittyvät tiedot ja taidot ovat keskivertoyrittäjän vahvin osaamisalue. Matkailualan vientikaupan menestyksekkään harjoittamisen perusedellytys on se, että ulkomaalaisten asiakkaiden kanssa opastustehtävissä tai muutoin vuorovaikutuksessa oleva palveluhenkilöstö pystyy kommunikoimaan asiakkaiden kanssa ja lisäksi ymmärtää heidän kulttuuritaustaansa liittyvät erityispiirteet. Tietämystään voi syventää kirjallisia lähteitä hyväksi käyttäen, mutta sen lisäksi on ensiarvoisen tärkeää tutustua maan tapoihin myös paikan päällä.

Samaan asiaan kiinnitetään huomiota Haaga-Perhon selvityksessä. Selvityksessä ehdotetaan mm., että suomalaisille kalastusmatkailuyrittäjille järjestettäisiin erityinen asiakaspalvelukoulutus Venäjällä (Haaga Instituutti -säätö 2010.) Ehdotusta voi pitää perusteltuna. Eräänlaisena peruskoulutuksena intensiivikurssille tulee pohtia Pohjois-Karjalan kalastusmatkailun yritysryhmän tai -ryhmien puitteissa järjestettävää Venäjän kulttuuriin perehdyttävää kurssia. Kurssin suunnittelun ja toteutuksen vastuutahona voi toimia Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.

Mikäli Pohjois-Karjalan koulutustarjonta laajenee jatkossa siten, että kalastusoppaan erikoisammattitutkinnon suorittaminen tulee mahdolliseksi myös nykyisillä kalastusmatkailuyrittäjillä tulee olla mahdollisuus suorittaa vastaava tutkinto.

7 Johtopäätöksiä

Pohjois-Karjalalla on yhdessä muiden Vuoksen vesistöalueelle sijoittuvien maakuntien kanssa vesistöluontoon perustuvat edellytykset kehittyä kansainvälisesti tunnetuksi kalastusmatkailualueeksi. Tarvitaan määrätietoisia toimenpiteitä ja eri kehittämisorganisaatioiden yhteisiä ponnisteluja kalastusmatkailun nostamiseksi sivutoimisesta elinkeinoalasta vientituotteisiin tukeutuvan aktiviteettimatkailun kärjeksi.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Haaga Instituutti -säätiö. 2010. Venäläisten ja balttien mieltymykset ja tarpeet Suomen kalastusmatkailupalveluilta. [S.l.]: Haaga Instituutti -säätiö. Haaga-Perho. http://www.haagaperho.fi/Haaga-Perho/Suomeksi/Julkaisut/Haaga-Perho_Sarja.iw3

Härkönen, T. 2003. Oi jos Suomen järvet matkakohteeksi muuttaisi. Joensuun yliopisto: Savonlinnan koulutus- ja kehittämiskeskus julkaisuja n:o 9.

Jaatinen, R. 2006. Erityiskalastuskohteet ja kalastusmatkailu Pohjois-Karjalassa. Kesälahden Kalastus Oy.

Koskinen, K. 2009. Luonnosta elinvoimaa - Ulkoilureitteihin tukeutuvan luonnon virkistyskäytön ominaispiirteet ja luontomatkailun aluetaloudelliset vaikutukset Pohjois-Karjalassa. Joensuun yliopisto: Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia. Spatia raportteja 3/2009. http://www.joensuu.fi/spatia/julkaisut/rap2009_3.pdf

Maa- ja metsätalousministeriö. Kala- ja riistaosasto. 2001. Virkistyskalastus Suomessa nyt ja tulevaisuudessa: maa- ja metsätalousministeriön vapaa-ajan kalatalouden kehittämissstrategia. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. Kala- ja riistahallinnon julkaisuja 2002:58.

Maa- ja metsätalousministeriö. 2008. Kalastusmatkailun kehittämisen valtakunnallinen toimenpideohjelma 2008-2013. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2008:2.

Maistraattien tietopalvelu. 2007. Moottorivenerikisteri 2007. http://194.89.205.69/cgi-bin/ibi_cgi/ibiweb.exe?IBIF_ex=vene_mal&IBI_GFANAME=WebVene.gfa

Maistraattien venerekisteri 2004-2007.

Merenkululaitos. 2009. Saimaan kanavan ja muiden sulkukanavien liikennetilasto 2008. Helsinki: Merenkululaitoksen tilastoja 1/2009.

Moilanen, P. 2007. Vapaa-ajankalastus 2006. Helsinki: Riista- ja kalatalous tilastoja 7/2007 (verkkojulkaisu). http://www.rkti.fi/www/uploads/pdf/uudet%20julkaisut/tilasto-ja_7_07.pdf

Pohjois-Karjalan TE-keskus. Kalatalousyksikkö. 2008. Pohjois-Karjalan vapaa-ajankalatalouden kehittämissstrategia 2013. <http://www.te-keskus.fi/Public/download.aspx?ID=11898&GUID={887BA5E3-5024-497C-93DD-7B6AA021F513}>

Räsänen, J. [et. al.]. 2005. Veneilyn määrä ja taloudelliset vaikutukset Suomessa. Helsinki: Merenkululaitoksen julkaisuja 5/2005. http://veps.fma.fi/portal/page/portal/fma_fi/tietopalvelut/julkaisut/julkaisusarjat/2005/Veneilyraportti_5_2005.pdf.

Sievänen, T. (toim.) 2001. Luonnon virkistyskäyttö 2000. Teoksessa: Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi, LVVI-tutkimus 1997-2000. Loppuraportti. Helsinki: Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802.

Sirkiä, E. 2006. Veneväylien suunnitteluohje. Helsinki: Merenkululaitoksen julkaisuja 9/2006.

Tilastokeskus & Matkailun edistämiskeskus. 2008. Rajahaastattelututkimus, Osa 20: Ulkomaiset matkailijat Suomessa 1.1.-31.7.2007. MEK A:158.

Tilastokeskus 2009. Uutislehti Evä 2/2009.

Toivonen, A-L. 2008. Kalastusmatkailu numeroina, kyselytutkimus yrittäjille. Helsinki: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Selvityksiä 13/2008.

Vuoksen vesistöprojekti. 1992. Veneilijän Saimaa, yhteenveto veneilijäkyselystä 1991. Vuoksen vesistöprojekti 3/1992.

Vuoksen vesistöprojekti. 1993. Huvin Vuoksi, Vuoksen vesistöalueen veneilyn ja vesimatkailun kehittämis-suunnitelma. Vuoksen vesistöprojekti 4/1993.

Yrittäjä- ja muut asiantuntijahaastattelut

Behm, J. Liperin urheilukalastajat ry

Hupli, H. Eräsuunnittelija / Metsähallitus

Kurvi, H. Koli-Activ Oy

Löppönen, J. Myynti- ja markkinointipäällikkö / Karelia Expert Matkailupalvelu Oy.

Nevalainen, T. Kestikievari Herranniemi

Nulpponen, J. Maakuntasuunnittelija / Etelä-Savon maakuntaliitto

Poutiainen, R. Suunnittelujohtaja / Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Romppanen, A. Jokiasema Ky

Turunen, J. Kunnanjohtaja / Kesälahden kunta

Vanne, R. Kalasta Pohjois-Karjalassa -hanke / Pro Agria Pohjois-Karjala

LIITE 1

VENESATAMALUOKAT

1. Kotisatama

Satama, jossa veneet pääasiallisesti säilytetään veneilykauden aikana ja jossa veneen omistaja joko omistaa tai hallitsee venepaikan. Satamat ovat yleensä kunnallisia, kaupallisia tai veneseurojen ylläpitämiä satamia.

2. Käyntisatama

Satama, jossa veneretken tai matkapurjehduksen aikana voi käydä kaupassa, asioimassa, lepäämässä, yöpymässä tai veneen huollossa.

Vierassatama

Palveluvarustukseltaan monipuolinen ja korkeatasoinen matkaveneilyä palveleva satama, jossa on vähintään kymmenen vakituista vieraspaikkaa. Sen varustukseen kuuluu ainakin elintarvikkeiden myyntipiste, veneille tarkoitettu polttoainejakelu, juomavesi, talousjätehuolto, käymälä, peseytymistilat (suihku tai sauna) ja hätäpuhelin.

Palvelusatama

Pääasiassa elintarvike-, polttoaine- tai vesitäydennyksiin tarkoitettu satama. Satamassa voi olla yöpymiseen tarkoitettuja vieraspaikkoja.

Vieraslaituri

Kyläsataman tai pääasiassa kalastusta tai matkustaja- tai yhteysliikennettä palvelevan piensataman yhteydessä oleva vierasveneille varattu laituri tai laiturin osa. Voidaan käyttää sataman luonteen mukaan. Satamassa voi olla yöpymiseen tarkoitettuja vieraspaikkoja.

Retkisatama

Pääasiassa virkistystarkoituksiin varattu tai yleiseen käyttöön otettu satama luonnonvaraisella alueella. Satama soveltuu joko yöpymiseen tai vain päiväsaikaan tapahtuvaan virkistäytymiseen. Satama voi olla luonnonvaraisessa tilassa tai rakennettu. Luonnonsatamalla tarkoitetaan satamaa, jota käytetään puhtaasti jokamiehenoikeuden perusteella.

3. Turvasatama

Satama, josta voidaan hakea suojaa tai saada ensiapua tai korjausapua.

Suojasatama

Satama, jota on mahdollista käyttää kun matkan jatkaminen ei ole enää turvallista (merenkäynnin, väsymyksen, pahoinvoinnin tai muun syyn takia). Esimerkiksi luotsisatama, merivartiosatama, kyläsatama ja rakennettu suojasatama.

Hätäsatama

Satama, jota saadaan käyttää vain hätätilanteessa (esimerkiksi puolustuslaitoksen satama, teollisuussatama).

Lähde: Sirkiä 2006.

LIITE 2

MERENKULKULAITOS: VÄYLÄLUOKITUS, VENEILYN KÄYTTÖÖN TARKOITETUT VÄYLÄT

Väyläluokka	Kuvaus
VL 4 Veneilyn runkoväylät	Veneilyn pääväylä, joka muodostaa yhtenäisen pidempijaksoisen reitin rannikolla tai sisävesillä kahden alueen läpi.
VL 5 Veneväylät	Paikallinen veneväylä, esim. pistoväylä pääväylältä satamaan tai yhdysväylä kahden muun väylän välillä. Kulkusyvyys 1,0 – 2,5 m.
VL 6 Venereitit	Reittitasoinen matalaväylä. Kulkusyvyys 0,5-2,5 m. Kulkusyvyydestä ei vastata.

Lähde: Veneväylien suunnitteluohje, Merenkulkulaitos 2006

LIITE 3

YHTEENVETOA VENÄJÄN – BALTIAN ALUEEN KALASTUS- MATKAILUN MARKKINATUTKIMUKSESTA

Kalastusmatkan ostamisen päämotiivi:

	Venäjä %	Baltia %
- Kalastusharrastus	83	56
- Matka kalakavereiden kanssa	54	89
- Perhematka	67	0
- Incentive-matka	11	22
- Muu	2	0

Mieluisimmat kalastustavat Suomessa:

	Venäjä %	Baltia %
Kesällä...		
- Heittokalastus	85	56
- Uistelua	15	11
- Verkoilla käynti	0	0
- Onginta	50	11
- Perhokalastus	2	6
Talvella...		
- Pilkintä	81	38
- Verkoilla käynti	5	0

Mieluisimmat saaliskalat:

	Venäjä %	Baltia %
- Hauki	65	28
- Ahven	11	11
- Kuha	22	0
- Siika	13	6
- Merilohi, luonnonkala	33	44
- Järvilohi, luonnonkala	33	44

Suosituimmat kalastuskohteet Suomessa

	Venäjä %	Baltia %
- Järvet	94	72
- Jokikohteet	11	17
- Kalalammikot	20	0
- Meri	33	67
- Muu (Ahvenanmaa, kosket)	24	6

Lähde: Haaga Instituutti –säätio 2010.

AKTIVITEETTIN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

VAELLUS- JA MELONTAMATKAILU

Heli Saari

1 Johdanto

Suomen vahvuudeksi on valtakunnallisessa matkailustrategiassa määritelty erilaiset aktiviteetit. Matkailun edistämiskeskus on alkuvuodesta 2009 käynnistänyt valtakunnallisen aktiviteettien kehittämisen koordinaatiohankkeen, Outdoors Finland. Pohjois-Karjalassa, joka on aktiviteettimatkailun yksi tärkeimmistä alueista, on käynnistetty maakunnallinen Outdoors Finland Pohjois-Karjala hanke kehittämään alueen kesäaktiviteettimatkailua. Hankkeessa työstetään aktiviteettien kehittämissuunnitelmat vaellukselle, melonnalle, kalastukselle ja veneilylle sekä kuvataan imagomarkkinoinnin materiaalia. Tässä kehittämissuunnitelmassa keskitytään vaelluksen ja melonnan kehittämiseen.

Suunnitelmassa esitetään lyhyt kuvaus aktiviteettien markkinatilanteesta, joka perustuu aiemmin tehtyihin tutkimuksiin ja raportteihin, joista löytyy tiedot suunnitelman lopussa olevassa lähde- ja linkkiluettelosta. Pohjois-Karjalan aktiviteettituotteet ja reitit luetaan lyhyesti. Mukaan on otettu ne reitit ja tuotteet, jotka ovat kansainvälisille markkinoille sopivia. Näistäkin löytyy runsaasti lisätietoa lähdeluettelossa mainitusta aineistosta. Kehittämisosassa huomioidaan myös muiden reittien ja tuotteiden kehittämistarpeet.

2 Taustatiedot

Valtakunnallisen matkailustrategian valmistelutyön aikana on työstetty oma strategia aktiviteettien kehittämiseksi. Sitten Outdoors Finland -nimellä tunnetussa strategiassa on määritelty linjat kehittämistyölle.

Aktiviteetit tuottavat elämyksiä ja sisältöä erilaisille Suomeen suuntautuville matkoille. Niiden asiakaslähtöinen tuotteistaminen on kaiken edellytys. Tärkeänä osana ovat laadukkaat reitit ja matkailupalvelut sekä tasokas opastus- ja karttamateriaali. Näistä osista rakentuu palvelutarjonta, joka voidaan hinnoitella ja myydä asiakkaille asiakkaan haluamina kokonaisuuksina.

Saatavuuteen ja helppoon löydettävyyteen täytyy keskittyä. Olemassa olevat Internet-sivustot, portaalit ja myyntikanavat hyödynnetään ja tuotetaan niihin uutta, asiakasta kiinnostavaa sisältöä. Kehittämistyössä huomioidaan toiminnan jatkuvuus tekemällä yhteistyötä pysyvien organisaatioiden kanssa ja hyödyntämällä heidän osaamistaan. Onnistuminen edellyttää kehittäjiä, jotka hallitsevat matkailun substanssin. Yhteistyön valtakunnallisten, alueellisten ja seutukunnallisten toimijoiden kesken tulee toimia saumattomasti.

Asiakkaan odotukset: paketin sisältö ja hinta
Tuotteen saatavuus: jälleenmyyjät ja tiedonvälittäjät markkinoilla, Internet
Kohteen ja tuotteen saavutettavuus: lento, laiva, juna, auto
Maapalvelut: majoitus ja ateriat, välinevuokraus ja -huolto, informaatio ja –opastus, kuljetus
Ohjelman ja reittien sopivuus: maisemat, reitit, haasteellisuus (korkeuserot, pinnoitteet ja päivämatkojen pituudet)

Taulukko 1. Aktiviteettituote ja asiakasnäkökulma. Saari & Räsänen 2005, Ellare Oy.

Valtakunnallinen matkailustrategia on valmistunut 2006 ja strategian mukaisesti luonto ja luontoaktiviteetit ovat yksi Suomen matkailun vetovoimatekijöistä (Valtakunnallinen matkailustrategiatyöryhmä 2006.) Valtakunnallista Outdoors Finland -kesäaktiviteettien kehittämisohjelman työtä koordinoimaan on perustettu Outdoors Finland -hanke. Se yhdistää valtakunnallisella tasolla ohjelmaa toteuttavien kehitystahojen työn. Ohjelma keskittyy teemoihin, joilla on analyysien mukaan nähty parhaimmat edellytykset kehittyä ja saavuttaa kasvutuloksia kansainvälisillä markkinoilla: vaellus, pyöräily, sauvakävely, melonta, kalastus, ratsastus sekä wildlife. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä.)

Pohjois-Karjalan matkailustrategian visiona on, että Pohjois-Karjalan matkailu on vuonna 2013 kasvanut keskus- ja kärkituotevetoisesti yhdeksi maakunnan tärkeimmistä elinkeinoista. Maakunta tunnetaan kansallisesti ja kansainvälisesti Koli-brändistään. Strategian määrälliset tavoitteet vuoteen 2013 ovat: matkailun majoituskapasiteetti on kasvanut 12 000 vuodepaikkaan. Tästä kasvusta 90 % on tapahtunut Kolilla, Bomballa, Joensuussa ja Niiralan rajanylitysaseman läheisyydessä. Maakuntaan on syntynyt 1–2 ohjelmapalveluyritystä, joiden palvelukapasiteetti mahdollistaa 200–400 asiakkaan palvelun samanaikaisesti sekä kotimaisten että kansainvälisten asiakkaiden osalta. Pohjois-Karjalan rekisteröidyt vuorokaudet ovat 650 000 kpl vuonna 2013. (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2007.)

Luontomatkailun mallimaakunta -raportti käsittelee kattavasti reitistöjä ja niiden kehittämistarpeita. Raportissa on valittu tärkeimmiksi luontomatkailukohteiksi kansallispuistot ja Ruunaan retkeilyalue. Raportin suosituksissa peräänkuulutetaan yhtenäisyyttä, pitkäjänteisyyttä ja valintoja. Luontomatkailu nähdään tämänkin raportin valossa yhdeksi Pohjois-Karjalan tärkeimmistä teemoista. (Vuorjoki 2008.)

Luonnosta elinvoimaa - Ulkoilureitteihin tukeutuvan luonnon virkistyskäytön ominaispiirteet ja luontomatkailun aluetaloudelliset vaikutukset Pohjois-Karjalassa -tutkimus (Koskinen 2009) valmistui 2009. Selvityksessä pyritään hahmottamaan luontomatkailuun liittyvän palvelukysynnän nykyinen taso sekä muodostamaan tältä pohjalta näkemys oleellisimmista kehittämistoimenpiteistä ja eri toimenpiteiden keskinäisestä tärkeysjärjestyksestä. Keskeisen lähtökohdan kehittämistarpeiden määrittelylle muodostavat selvitystyön yhteydessä suoritettut yrittäjä- sekä muut asiantuntijahaastattelut. Toimenpidesuosituksukset sisältävät yleisellä tasolla tehtyjä huomioita maakunnan luontomatkailun ominaispiirteistä. Tarkemmin kehittämistoimenpidesuosituksia on eritelty selvityksen pohjalta laaditussa Reiteistä Traileiksi -hankkeen projektisuunnitelmassa. Reiteistä Traileiksi -hankkeella on käynnistyessään tärkeä rooli reitistön yhtenäistämisen ja ylläpidon pitkäjänteisessä organisoimisessa. (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2010.)

Pohjois-Karjalassa on tehty Master Plan suunnitelmat Kolilla, Ruunaalla ja Keski-Karjalassa. Suunnitelmat käsittelevät omien alueittensa aktiviteetteja. Kaikissa suunnitelmissa kesän aktiviteetit ovat keskeisiä tuoteiteja.

Matkailun edistämiskeskus on työstänyt Outdoors Finland -hankkeen pohjaksi strategiat eri aktiviteetteille. Näiden teemastrategioiden tavoitteita ja toimintatapoja noudatetaan tämän suunnitelman kehittämistoimenpiteissä. Tuotteistamisessa huomioidaan eri aktiviteetteille työstetyt tuotekriteerisuositukset. (Matkailun edistämiskeskus.)

3 Aktiviteettien markkinat

Suurin osa Suomen matkailusta perustuu luonnon vetovoimaisuuteen. Kesämatkailutuotteista melonta ja vaellus ovat toteutettavissa melko omatoimisesti ja ne voivat houkuttaa suuriakin asiakasmääriä. Matkailukäyttöön tarkoitettujen vaellus- ja melontareittien on oltava helposti saavutettavissa, ts. sijaittava matkailukeskusten tai suurempien asutuskeskusten yhteydessä tai läheisyydessä. Reitit on luokiteltava haasteellisuuden mukaan ja niillä tulee olla kunnan opastetut - ja kartat, joissa on riittävästi kerrottu alueen luonnosta.

Aktiviteettimatkoja ostavat asiakkaat ovat lomailijoita, jotka ovat kiinnostuneita kunnostaan ja hyvinvoinnistaan. Kohderyhmä on voimakkaasti ympäristötietoinen, mutta toisaalta ostaa mielellään valmiin paketin, joka sisältää paljon palveluita. Heissä on leppoisaa liikuntalomaa hakevia, joille luonto ja sen kokeminen ovat keskeisiä elämyksiä, ja toisaalta sellaisia, joille haaste ja fyysinen rasitus ovat tärkeimmät elämyksen tuottajat. Asiakkaat liikkuvat yksin, pariskuntina, perheinä tai pienryhmissä. He ovat keski- ja yläluokista, asuvat pääasiassa suurkaupungeissa, ovat yleensä hyvin koulutettuja ja heillä on erittäin hyvät käyttövarat.

Erlaisia aktiviteettipaketteja on runsaasti, sisältö vaihtelee kohderyhmän mukaan. Matkat voidaan jakaa omatoimisiin ja opastettuihin matkoihin sekä eri tyyppiin matkavaihtoehtoihin. Markkinoilta löytyy ainakin seuraavanlaisia tuotteita:

1. Aktiviteettiloma osana autokiertomatkaa:

- oma auto tai fly & drive-tuote
- omatoimiset ja/tai opastetut retket
- kesto vaihtelee kolmesta päivästä kahteen viikkoon, samassa kohteessa usein 2-5 pv

- majoitus
 - vaellus: eritasoisia vaihtoehtoja, matka myydään majoituksen tason mukaan esim. autokiertomatka lomahuoneistoissa, maatilamatkailutiloilla, hotellissa melonta: edellisten lisäksi telttamajoitus maastossa reitin varrella
- hinnaltaan edullinen
- perushintaan sisältyy tarvittavien välineiden vuokraus ja kartta- ja opastusmateriaali
 - melonta: kanootti (joko kajakki tai avokanootti) kahdelle hengelle ja perusvarusteet (kartta, alkuopastus, parkkipaikka autolle, kuljetus lähtöpisteeseen)
 - vaellus: kartta

2. Aktiviteettipaketti

- viikon tai kahden viikon aktiviteettiloma, perustuu yhteen aktiviteettiin
- sisältää tarvittavien välineiden ja varusteiden vuokrauksen:
 - melonta: kanootin tai kajakin vuokraus, melontavälineet sekä ruuanlaittovälineet ja –tarvikkeet
 - vaellus: kartta, majoitus, opastus
- majoitus:
 - melonta: teltta, mökki tai maaseutumatkailu
 - vaellus: maaseutumatkailu tai hotelli mukavuuksin
- yleensä kiertomatka, jossa joka yö yövytään eri paikassa
- opastettu
- myydään pienryhmille kooltaan 5-20 henkilöä, määritellään ryhmäkoko
- kiinteät lähtöpäivät, ns. matkasarja

3. Aktiviteettipaketti lomakeskuksessa tai leirintäalueella

- muuten kuten yllä paitsi yöpyminen yhdessä paikassa, josta käsin tehdään retkiä joko opastettuna tai omatoimisesti
- yksittäisille matkustajille, ei kiinteitä matkapäiviä
- hinta vaihtelee majoituksen tason mukaan

4. Multiaktiviteettipaketti

- viikon kestävä multiaktiviteettiloma, joka sisältää eri aktiviteetteja (vaellus, melonta, pyöräily, ratsastus, koskenlasku)
- sisältää tarvittavat välineet ja –tarvikkeet (kartat ja ohjeet)
- majoitus yhdessä paikassa (teltta, mökki, maaseutumatkailuyritys, lomakeskus, leirintäalue)
- perushinta ilman opasta, lisämaksusta opastettu

5. Lomakeskus

- palvelun tuottaja laatii yhdessä lomakeskuksen kanssa viikko-ohjelman, jossa eri aktiviteetteja päiväretkinä

3.1 Vaellus

Vaellusmatkojen kesto vaihtelee yleensä viikosta kahteen viikkoon. Vaellusmatkojen sesonki on pitkä, käytännössä koko sulan maan aika. Vaelluksen päivittäinen kokonaisaika on lyhimmillään vain 3–4 tuntia ja kilometreissä 5–6 kilometriä. Enimmilläänkin valmismatkoilla vaellettavan matkan pituus on yleensä alle 15 kilometriä päivässä. Matkan pituuden lisäksi on tärkeää ilmoittaa retken arvioitu kesto ja kuljettavan reitin haasteellisuus. Alle 10 km retki voi kestää 3–4 tuntia ja silloin se tarkoittaa sitä, että matkan aikana pysähdytään usein. Tauot ovat

tutustumista ympäristöön, mutta myös lepohetkiä. Ympyräreitit ovat suosittuja. Vaellukseen liitetään myös Nordic walking. Outdoors Finland koordinaatiohanke on määritellyt tuotesuosituksot vaellustuotteille (Matkailun edistämiskeskus.)

3.2 Melonta

Suomen laaja järviverkosto maisemineen ja reittimahdollisuuksineen on melontamatkailun suurin vahvuus. Suomen laajat vesialueet ovat turvallisuusnäkökulmasta ongelmallisia ja melonta siellä sopii vain kokeneille melojille. Ulkomaiset melojat käyttävät mielellään avokanootteja, jotka eivät kajakkien tapaan sovi hyvin aallokkoon. Melontamatkailutarjontaa on vähän, sesonki on lyhyt ja näin yritysten keskeinen ongelma on kannattamattomuus.

Melontamatkat voidaan jakaa kahteen luokkaan; paketti- ja omatoimimatkat. Pakettimatkoilla kohderyhmänä ovat yritysasiakkaat, perheet, aloittelijat, sekä myös paikalliset asukkaat. Reittien on oltava helppoja, melottavissa avokanooteilla. Palveluvarustuksen tason on oltava hyvä, rantautumispaikkoja on 2–5 km välein. Reitit on kytkeydyttävä yrityksiin, joista löytyy myös opastus- ja vuokrauspalveluja. Menestyäkseen ohjelmapalveluyrittäjillä on oltava tarjolla muita aktiviteetteja sekä yleiskäytön ulkopuolelle jätettyjä rantautumispaikkoja (tai palveluja), jotka ovat varattavissa esim. yritysten ohjelmapalveluita varten.

Omatoimireitit ja -matkat ovat pidempiä ja niiden tulee kulkea vetovoimaisilla alueilla. Saavutettavuus ei ole yhtä tärkeää kuin päiväreiteillä, mutta reittien on hyvä linkittyä matkailukeskuksiin sekä melontayrityksiin ja muihin palveluihin. Omatoimireittien tulee mahdollistaa viikon retket. Sopiva rantautumispaikkojen välimatka on 6–10 km. Omatoimireitit voivat olla vaatimuudeltaan monentasoisia reittejä, joista ainakin osan on hyvä olla avokanooteille sopivia helppoja reittejä. Jokireitit ovat suosittuja omatoimisille melojille, koska eksymisen vaaraa ei ole ja tuuletkin harvoin haittaavat matkan tekoa. Omatoimiset melojat tarvitsevat usein ohjelmapalveluyritykseltä kanootinvuokrauksen, muiden varusteiden vuokrauksen ja/tai kuljetuksen reitille ja/tai reitiltä pois. Lisäksi ohjelmapalveluyritys voi antaa alkuopastuksen retkelle ja toimia hätätapauksessa yhteyshenkilönä. Outdoors Finland koordinaatiohanke on määritellyt tuotesuosituksot melontatuotteille (Matkailun edistämiskeskus.)

3.3 Multiaktiviteetit

Multiaktiviteettilomilla tarkoitetaan pakettia, jonka aikana harrastetaan yleensä useita erilaisia joko ohjattuja tai omatoimisia aktiviteetteja. Omatoimiset aktiviteetit vaativat hyvätasoisien karttamateriaalin ja osin alkuopetuksen (mm. melonta, kalastus ja sauvakävely). Autokiertomatkojen aikana yhdessä kohteessa vietetään kahdesta kolmeen yötä ja harrastetaan useampaa aktiviteettia.

Kansainvälisille markkinoille suunnatuissa paketeissa tulisi korostaa luontoelämyksen osuutta ja pidättäytyä lyhyissä päivämatkoissa. Nämä paketit myydään suoraan ohjelmapalvelujen tuottajalta tai lomakeskukselta ulkomaiselle matkanjärjestäjälle, tai ne kanavoituvat myös liikenneyhtiöiden tai incoming-toimistojen kautta.

3.4 Asiakastyypit

Aktiviteettiasiakkaissa on kolme asiakasryhmää: harrastaja, omatoiminen ja pakettimatka-asiakas. Harrastaja-asiakas ei käytä paljon rahaa, yöpyy luonnossa ja liikkuu usein mahdollisimman halvalla. Hän harrastaa aktiivisesti vaellusta tai pyöräilyä, osaa suunnistaa, hallitsee välineiden käytön ja hänellä on usein omat huipputason välineet ja varusteet. Majoittajalle ja ohjelmapalvelujen tuottajalle hän on huono asiakas, koska hän ei tarvitse palveluita. Omatoiminen asiakas käyttää palveluita, yöpyy ”lakanoiden välissä”, liikkuu riittävän tarkan ja selkeän kartta- ja opastusmateriaalin avulla. Hän ei ole aktiivinen harrastaja. Kolmas asiakasryhmä on pakettimatka-asiakas, joka ostaa kuitenkin kokonaisvaltaisen paketin, johon sisältyy myös opastus, matkalaukkukuljetus ja muita palveluita.

Kansainvälisillä markkinoilla toimiessa paketti varataan suoraan palvelun tuottajalta, mutta yleinen käytäntö on, että varsinkin alussa käytetään välittäjä. Välittäjä kuten alueorganisaatio tai incoming-toimisto on ulkomaisen matkanjärjestäjän kannalta luotettavampi. Kun luottamus on syntynyt, siirtyy matkanjärjestäjä usein käyttämään suoraan palvelun tuottajaa. Tällöin hänellä pitää olla tarjolla laaja tuotevalikoima ja hyvä yhteistyöverkosto. Ulkomaisen matkanjärjestäjän kannalta tärkeimmät asiat tuotteen suunnitteluvaiheessa ovat palvelun tuottajan luotettavuus ja ammattitaitoisuus sekä välineiden ja kaluston saatavuus ja laatu.

4 Pohjois-Karjalan teemat

Pohjois-Karjalassa on käynnistynyt maakunnallinen OF Pohjois-Karjala -hanke, joka on määritellyt kesäaktiviteettien kehittämiseksi suuntaviivat. Keskeiset kehitettävät teemat ovat vaellus, melonta, kalastus ja matkaveneily. Nämä teemat nousevat voimakkaimmin esille edellisessä kohdassa mainittujen raporttien mukaan. Laajat monipuoliset vesistöt ja kansallispuistot ja retkeilyalueet tukevat näitä valintoja. Nämä valinnat on tehty edellä kuvattujen aikaisempien tutkimusten ja raporttien perusteella. Valittuihin teemoihin voi yhdistyä muitakin aktiviteetteja, jotka luontevasti ja laadukkaasti linkittyvät alueen tai yritysverkoston tarjontaan.

4.1 Kohdemaat

Pohjois-Karjalan matkailustrategian mukaan tärkeimmät kansainvälisten markkinoiden kohdemaat ovat Venäjä, Saksa, Alankomaat, Ruotsi, Iso-Britannia, Sveitsi ja Japani. Aktiviteettimatkojen, vaelluksen ja melonnan, tärkeimmät kohdemaat ovat näistä Venäjä, Saksa, Alankomaat ja Sveitsi. Perinteisesti aktiviteettimatkat ovat suosittuja Keski-Euroopan markkinoilla, mutta Venäjän läheisyys huomioon ottaen Pohjois-Karjalassa myös Venäjä kuuluu vaellus- ja melontatuotteiden markkina-alueeksi.

Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) työstämissä aktiviteettistrategioissa on valittu valtakunnallisesti aktiviteettien kohdemaat. Vaellusmatkailun ensisijaisiksi kohdemaiksi on valittu Saksa, Espanja, Venäjä, Ranska, Sveitsi ja Alankomaat. USA:ssa ja Aasiassa vaellus toimii hyvin oheistuotteena. Iso-Britannia on potentiaalinen markkina-alue ja keskisen Itä-Euroopan tilannetta seurataan. Melonnan pää-markkina-alueet ovat saksankielinen Eurooppa (Saksa, Itävalta, Sveitsi) ja Benelux-maat (lähinnä Alankomaat) sekä potentiaalisina Iso-Britannia ja Espanja. Vahvimmin kasvava markkina on Venäjä.

4.2 Kilpailijat

Pohjois-Karjalan asema aktiviteettialueena ei ole toistaiseksi tunnistettu. Alueen potentiaali on monipuolinen vesistöineen, vaaramaisemineen ja kansallispuistoineen. Alue kilpailee puitteillaan suurten matkailukeskusten kanssa, kunhan tuotetarjonta saadaan paketoitua ja tiedonsaanti selkiytettyä. Pohjoisen matkailukeskuksissakin kesän aktiviteetit levittäytyvät varsinaisen keskuksen ympärille, matkojen päähän toisin kuin talven tarjonnassa.

Kilpailevista alueista Kuusamo-Lapland on panostanut kesämatkailun kehittämiseen jo koko 2000-luvun ajan. Palveluita tarjotaan kattavasti läpi koko kesän. Tuotteet on paketoitu ja hinnoiteltu vapaa-ajan matkailijan tarpeita vastaaviksi ja kesälle on rakennettu oma imago ”Luonnon oma huvipuisto” ja ”Vihreä seikkailu”. Kesän aktiviteettitarjonta on selkeästi esitelty Internet-sivuilla. Sivuilta löytää niin opastetut retket kuin omatoimisen retkiehdotuksetkin. Kaikkein suosituimmista reiteistä on tehty päiväretkikartat.

Levillä kesään on rakennettu erilaisia puistoja, mm. sauvakävelypuisto, seikkailupuisto, pyöräpuisto ja poropuisto. Vaellusretket suuntautuvat lähituntureille ja melontaretkiä voi toteuttaa lähijokien reiteillä. Sekä melonta- että vaellusreitit ja -retket löytyvät helposti Internet-sivustolta. Samantyyppistä tarjontaa on esim. Ylläksellä ja Saariselällä.

Pohjois-Karjalan valtteja ovat lentoyhteys Joensuuhun, nopea junayhteys Helsingistä ja Lappia eteläisempi sijainti, Lapin hyönteisiä kun usein pelätään. Lisäksi itärajan läheisyys ja paikalliskulttuuri tuovat alueelle oman värinsä, jotka tulisi hyödyntää alueen markkinoinnissa.

Valtakunnallisesti Suomen kilpailijat vaellustuotteissa ovat Alppimaat (Itävalta, Sveitsi, Italian ja Ranskan Alpit), toisaalta muut Pohjoismaat, Norja ja Ruotsi. Tulevaisuudessa potentiaalisina kilpailijoina täytyy huomioida Slovenia, Kroatia, Slovakia, Romania sekä muut Itä-Euroopan maat. Sauvakävelytuotteissa Saksa ja Alppimaat ovat saavuttaneet merkittävän aseman. Melonnassa kaksi maata nousee kilpailijoina yli muiden: Ruotsi ja Puola. Ruotsissa on pitkät perinteet ja tuotteistaminen on tehty hyvin. Puola on lähellä suuria markkina-alueita ja hintataso on edullinen. Itä-Euroopan uudet EU-maat ovat vasta kehityksen alkutaipaleella. Ne sijaitsevat tärkeimpien markkina-alueiden vieressä ja hintataso on niissä vielä edullinen. Näiden kehitystä tulee seurata ja pysyä vauhdissa mukana.

5 Pohjois-Karjalan aktiviteettien nykytila

5.1 Tuotteet

Pohjois-Karjalan aktiviteettituotetarjonta löytyy keskitetysti Karelia Expert Oy:ltä (www.visitkarelia.fi), joka myös aktiivisesti toimii kansainvälisillä markkinoilla. Alueen tärkeimmät aktiviteettikohteet löytyvät Pielisen ympäriltä Koliilta, Bomban alueella ja Vuoniskylän alueelta sekä Ruunaalta. Kansainvälisten kesäaktiviteettiasiakkaiden määrä ei ole kuitenkaan kovin merkittävä.

Koli on maakunnan lippulaiva aktiviteettimatkailussa ja matkailustrategian mu-

kaan Kolin merkitystä ja näkyvyyttä tullaan korostamaan tulevaisuudessa. Koliilla (www.koli.fi) on kesäviikko-ohjelma, jossa on patikointiretkiä, risteilyjä, koskenlaskua, jne. Pielinen tarjoaa hyvät vesiaktiviteettimahdollisuudet ja Kolin kansallispuiston reitistö on monipuolinen, hyvin hoidettu ja merkitty. Kolin suomenkielisillä Internet-sivuilla on hyvin esitelty tarjontaa ja retkitarjontaa löytyvät linkeistä, mutta englanninkieliset sivut ovat suppeammat.

Koli Activ Oy (www.koliactiv.fi) tarjoaa monenlaisia patikointiretkiä Koliilla ja ympäristössä. retket esitellään selkeästi yritykset Internet-sivuilla suomeksi, mutta englanninkieliset sivut ovat suppeat. Lisäksi yritys vuokraa retkivarusteita ja mm. kävelysauvoja sekä tarjoaa opastettuja melontaretkiä Pielisellä.

Nurmeksessa Äksyt Ämmät (www.aksytammat.fi) tarjoaa erilaisia aktiviteettipaketteja Pielisen maisemissa niin kesällä kuin talvellakin. Kesän tarjonta koostuu multiaktiviteettipaketeista, jotka ovat opastettuja. Yrityksen Internet-sivuilla on linkit ulkomaisiin yhteistyömatkanjärjestäjiin. Yrityksellä on pitkäaikainen kokemus yhteistyöstä kansainvälisten matkanjärjestäjien kanssa ja suurin osa asiakkaista on ulkomaisia.

Nurmeksessa Bomban alueella toimii toinen kansainvälisille markkinoille suuntautunut yritys Metsänväki Oy (www.metsanvaki.fi), jolla on laaja yhteistyöverkosto alueella. Yhteistyökumppaneita ovat mm. Villi Pohjola, Bomban talo ja Hyvärilän nuoriso- ja matkailukeskus (www.hyvarila.com). Hyvärilällä on myös aktiviteettituotteita tarjonnassaan.

Nurmijärven eräkeskus, Eräkeskus Wilderness Lodge Oy (www.nature-trail.com) tarjoaa monipuolisia luontoelämyksiä ulkomaisille kohderyhmille. Yritys on ulkomaalaisten suomenystävien omistama ja suuntautunut erityisesti Sveitsin ja Saksan markkinoille. Vaellus- ja melontaohjelmin lisäksi tarjotaan mm. ratsastusta ja koiraohjelmia. Tuotteet on paketoitu ja yritys tekee yhteistyötä matkanjärjestäjien kanssa.

Ruunaalla kansainvälisille markkinoille sopivia aktiviteettituotteita on Erästely Canoe & Outdoors Oy:llä (www.erastely.fi). Yritys tarjoaa opastettuja melontaretkiä ja sillä on kattava kanootti- ja varustevuokraus. Hyvät reittiselosteet ja kartat Jongunjoen, Pankasaaren ja Ruunaan melontareiteistä samoin Karhunpolun vaellusreitistä. Karhunpolun vaellusreitiseloste löytyy englanninkielisenä. Nimestään huolimatta yrityksellä ei ole englanninkielisiä tietoa internet-sivustolla. Tosin yritys tekee yhteistyötä Karelia Expertin kanssa, jonka sivuilla retket ovat esillä.

Lisäksi on joukko muita yrityksiä, joilla on kanootteja ja muita ohjelmalveluita. Metsähallituksen luontotalot palvelevat ympärivuotisesti Koliilla ja Ruunaan retkeilyalueella. Ohjelmalveluyritykset ja välinevuokraajat luetellaan liitteessä 1.

5.2 Reitit

Kansainvälisten markkinoiden näkökulmasta tärkeimmät alueet ovat:

- a. Koli
- b. Ruuna
- c. Petkeljärven kansallispuisto

Näillä alueilla on majoitusta ja ympyräreittejä. Lisäksi Nurmeksen Bomban alue ja Äksyt Ämmät tarjoavat aktiviteettitoimintaa ja valmiita tuotteita.

Kolin alue palveluineen on erittäin merkittävä, Koliilla on useita ohjelmapalvelu-ryityksiä sekä välinevuokrausta. Kolin kansallispuiston alueella on merkittäviä polkuja noin 70 km. Tiheä polkuverkosto tarjoaa erilaisia reittivaihtoehtoja, jotka on merkitty maastoon. Herajärven kierros on tärkein vaellusreitti. Reitit lähtevät pääosin Ukko-Koliilta, mutta myös Luontokeskus Ukon pihasta, Kolin satamasta tai Kolin kylältä. Reitit eritellään liitteissä 2 ja 3.

Koliilla on tarjolla opastettuja retkiä kaikille Kolin reiteille. Retket löytyvät Kolin Internet-sivuilta ja Karelia Expertin Internet-sivuilta. Reitit sijaitsevat kansallispuiston alueella, joten reitistö on Metsähallituksen ylläpitämä. Reitit tullaan luokittelemaan Suomen Ladun reittiluokituksella vuoden 2010 aikana. Kolin reiteistä on saatavilla erilaisia karttoja, joita saa ostaa luontokeskuksesta tai Karelia Expertin toimistosta. Materiaali on kuitenkin kirjavaa, eivätkä kartat ole välttämättä ulkomaiselle asiakkaalle soveltuvia. Koliilla vaellus on huomattavasti näkyvämmän tarjonnassa kuin melonta, vaikka Pielinen ja läheinen Herajärvi tarjoaisivat etenkin opastetuille melontaretkille puitteet.

Koliilla on valtava potentiaali kesäaktiviteettien markkinoilla, se on nimetty maakunnan matkailustrategiassa ykköskohteeksi ja alueella on mittavat kehittämissuunnitelmat. Tuotetarjontaa kehittämällä ja monipuolistamalla, yhtenäistämällä karttoja ja tiedonsaantia sekä kehittämällä palvelutarjontaa Koli on varteenotettava kilpailija mille tahansa kohteelle kesän aktiviteettitarjonnassa.

Ruunaan alueella on palveluita, useita yrittäjiä sekä hyvä reitit: vaellus-, melonta ja koskireittejä. Ruunaan vaikutusalueeseen kuuluu Jongunjoen vaatava melontareitti sekä Lieksanjoen myöskin vaatava koski- ja melontareitti. Ruunaalla koskenlaskuretket laajentavat vesillä tapahtuvien retkien tarjontaa.

Ruunaan retkeilyalueella on merkittäviä ja viitoitettuja retkeilypolkuja yhteensä noin 50 km. Pääosin helpokulkuiset retkeilyalueen reitit liittyvät Karhunpolun kautta maakunnalliseen Karjalan Kierrokseen. Ruunaan retkeilykeskuksessa Neitikoskella on tarjolla majoitusta, ravintola, leirintäalue, matkailuauto- ja vauvapaikkoja, vene-, kanootti-, kalastusväline-, retkeilyvarustevuokrausta sekä kokouspalveluja. Ruunaan vaellusreitit on luokiteltu Suomen Ladun luokituksen mukaisesti. Retkeilyalue on Metsähallituksen hoidossa.

Ruunaalla on monenlaisia karttoja, joita saa luontotalolta ja Karelia Expertin toimistoista. Kartat eivät sellaisinaan välttämättä sovellu kansainvälisille asiakkaille. Kartat ovat erilaisia eikä niissä ole varsinaisesti päiväretkiehdotuksia. Metsähallituksen englanninkielisillä sivuilla on reittiselosteita, mutta kuka ne löytää? Ruunaan reitit kuvataan erikseen liitteissä 2 ja 3.

Petkeljärven vaellusreitit lähtevät Petkeljärven leirintäalueelta. Tärkein melontareitti on yli 200 km pitkä Koitajoki. Petkeljärveltä on melontamahdollisuus Koitereelle, jonka äärellä on Patvisuon kansallispuisto (välimatka on noin 80 km). Majoitusta on tarjolla Petkeljärven leirintäalueella. Leirintäalueella on myös rantasauna, kahvila ja ravintola, kokoustila, kalastuslupien myynti sekä kanoottien ja veneiden vuokraus ja maasto-opastukset. Palvelut alueella ovat suhteellisen vaatimattomat, mutta reitit ovat omalla autossa saavutettavissa niin Koliilta kuin Nurmeksestakin ja soveltuvat siellä majoittuvien päiväretkikohteeksi. Päiväretki-kartat houkuttelisivat käyttämään ko. reittejä. Metsähallituksen sivuilla on eng-

lanninkielinen informaatio alueesta. Reitit kuvataan liitteissä 2 ja 3.

Esteettömyys on nostettu yhdeksi tärkeäksi teemaksi ja kehittämiskohteeksi MEKin aktiviteettistrategioissa. Pohjois-Karjalassa ollaan tässä asiassa muuta maata edellä. Esteettömiä reittejä on Kolilla Mäkränaholle johtava edestakaisin kuljettava vaellusreitti sekä Ukko-Kolin polku (ns. inva-reitti), jotka soveltuvat avustajan kanssa liikkuvalla. Käytävissä ovat myös luontokeskus Ukon, retkituvan ja Hotelli Kolin palvelut. Ruunaalla edestakaisin kuljettava Neitikosken reitti sopii esteettömille kulkijoille. Varustuksena reitin varrella ovat esteetön nuotiopaikka, lepotasanteet ja penkit, kalastuslaiturit sekä Inva Wc. Ruunaan alueella on lisäksi esteetön palveluvarustus Ruunaan luontotalolla sekä Reposuon lintutornilla. Alueen yrittäjät tarjoavat esteettöminä palveluina mm. koskenlaskua ja petojen katselua. Lisäksi esteettömille sopivia reittejä on Outokummun Erä- ja luontokeskuksessa on Kymmenen järven melontareitti ja lasten kalakeidas, jossa varustuksena esteettömät laiturirakenteet, Karhunpesän kota, nuotiopaikat ulkona sekä erilliset kalastuslaiturit. Reitit kuvataan liitteissä 2 ja 3.

5.3 Kartat ja oppaat

Karttamateriaali on kirjavaa. Pohjois-Karjalan vaellusopas esittelee kaikki mahdolliset reitit, eikä matkailija voi sen perusteella tehdä valintoja. Eri paikoissa myytävät reittikartat ovat kaikki erilaisia keskenään, eivätkä ne pääosin palvele ulkomaista asiakasta. Karttojen tuottamisessa täytyisi ehdottomasti löytää yhtenäinen linja, jolla kartat kehitettäisiin asiakasystävällisiksi ja houkutteleviksi. Kehittämistoimenpiteet ja -tarpeet on kuvattu kehittämissosiossa.

5.4 Yrittäjien osaaminen

Maakunnan keskeiset ohjelmalveluyritykset ja paketoijat ovat pitkään alalla toimineita ja osaamista kansainvälisestä myynnistä ja markkinoinnista on kertynyt vuosien varrella. Karelia Expert Oy on vahva toimija ja osallistuu säännöllisesti kansainvälisiin myyntitapahtumiin. Yhteistyö Karelia Expert Oy:n kanssa toimii muutamien yritysten kanssa hyvin. Lisäksi alueella on muutamia toimivia yhteistyöverkostoja. Läpimurto kansainvälisillä markkinoilla on kuitenkin jäänyt puuttumaan kesäaktiviteettien osalta. Osaamista on kehitetty useiden hankkeiden toimesta, mutta pitkäjänteinen ja tuloksellinen yhteistyö tuotekehityksessä ontuu vielä. Alueella on kuitenkin paljon jo vuosia toimineita ohjelmalveluyrityksiä, jotka osaavat varsinaisen ohjelmalvelun tuottamisen hyvin.

6 Yhteenveto

Pohjois-Karjalassa on luonnon tarjoamat erityisen monipuoliset puitteet kesäaktiviteeteille. Kehittämistyötä on tehty pitkään, tuotteita on saatu markkinoille ja infrastruktuuri on kohtalaisen hyvässä kunnossa, koska alueella on Metsähallituksen ylläpitämiä kansallispuistoissa kulkevia reittejä. Jatkokehittäminen edellyttää reittien ja tuotteiden osalta valintoja ja luokittelua. Ei kaikkia kaikille, vaan jako kansainvälisesti vetovoimaisiin, valtakunnallisesti kiinnostaviin ja alueellisesti merkittäviin reitteihin ja tuotteisiin. Tällä hetkellä informaatio reittien ja tuotteiden osalta on kirjavaa, eikä tiedon löytäminen asiaa tuntemattomalle ole helppoa. Tiedonsaannin ongelma täytyy ratkaista.

7 Visio

Vuonna 2013 Pohjois-Karjala tunnetaan kotimaassa monipuolisista luontoelämyksistä päiväretkineen, jotka soveltuvat koko perheelle. Ulkomaiset matkailijat valitsevat entistä useammin Pohjois-Karjalan aktiviteettilomakohteeksi sen rauhallisen elämänmenon, palvelevien kansallispuistojen ja monipuolisten majoitus- ja oheispalvelujen vuoksi.

8 Kehittämistoimenpiteet

Nykytila-analyysin perusteella voidaan todeta, että luontoelämysten tuotteistaminen on keskeneräistä ja hajanaista. Samaan tulokseen tulee Keijo Koskinen 2009 tekemässään tutkimuksessa ”Luonnosta elinvoimaa - Ulkoilureitteihin tukeutuvan luonnon virkistyskäytön ominaispiirteet ja luontomatkaailun aluetaloudelliset vaikutukset Pohjois-Karjalassa” (Koskinen 2009). Tämän tutkimuksen perusteella vahvistuu myös se, että yli 90 % alueelle tulevista aktiviteettiasiakkaista liikkuu omalla autolla. Perheiden osuus on kasvanut huomattavasti 2000-luvulla.

Kehittäminen toteutetaan tässä kuvatun tuotteistussuunnitelman mukaisesti. Kohderyhmänä ovat aktiivilomailijat, jotka ovat kiinnostuneita kunnostaan ja hyvinvoinnistaan. Asiakkaat ovat ympäristötietoisia ja ostavat mielellään valmiin paketin, joka sisältää paljon palveluita. Osa asiakkaista hakee leppoisaa liikuntalomaa, jolla luonto ja sen kokeminen ovat keskeinen elämys. Osalle asiakkaista haasteet ja fyysinen rasitus ovat tärkeimmät elämyksen tuottajat. Pääkohderyhmä on iältään 45+, mutta kohderyhmässä on kaikenikäisiä. Asiakkaat liikkuvat yksin, pariskuntina, perheinä tai pienryhmissä. Asiakkaat ovat joko omatoimimatkaillijoita tai pakettimatkalaisia, jotka voidaan jakaa kahteen ryhmään: kiertomatkaillijat ja viikkolomailijat.

Omatoimiset kiertomatkaillijat yöpyvät hotellissa tai maaseutumatkailussa ja liikkuvat omilla autoilla. Matkailija hakee lomallaan liikuntaelämyksiä. Omatoimiset viikkolomailijat yöpyvät samassa kohteessa viikon tai kaksi ja harrastavat lomansa aikana yhtä tai useampaa aktiviteettia. Yhteistä molemmille ryhmille on se, että he haluavat palveluita ja mukavuutta, mutta edullisella hinnalla. Asiakkaat kulkevat ja liikkuvat itsenäisesti, mikäli käytössä on hyvä kartta.

8.1. Omatoimiset matkailijat

Omatoimisen asiakkaan kartta voi olla sarja yksittäisiä karttalehtiä tai koottu paketti, jossa on tekemistä vähintään viikon ajalle. Karttaan voidaan yhdistää vaelusta, melontaa ja maas-topyöräilyä. Kartan tulee antaa seuraava informaatio:

- aktiviteettialueen yleiskuvaus (Pohjois-Karjala alueena)
- jokaisen erillisen reitin yleiskuvaus: erityispiirteet luonto, maisema, ym.
- melontareiteistä kosket, kantomatkat, etc.
- reitin haasteellisuus: reitin pituus, korkeuserot, kuljettavuus, melontaretkien soveltuvuus ja vaadittava kokemus
- reitin merkintä maastossa
- oikea mittakaava ja koko
- liittymäkuljetukset reiteille tai ajo-ohjeet aloituspaikalle erityisesti melonnan osalta

- julkiset liikenneyhteydet
- reitteihin on yhdistettävä palvelut
- taukopaikat: laavut, kodat, autiotuvat, uimapaikat, näköalapaikat, rantautumispaikat ja laiturit, etc.
- vaellus- ja melontareitit voidaan yhdistää

Kartta mahdollistaa monipuolisen paketoinnin sekä ulkomaisille markkina-alueille että kotimaahan. Majoittajat ja myyjät voivat hyödyntää karttaa ja saada asiakkaat viipymään alueella. Kartta voidaan liittää asiakkaan lomavaraukseen tai se on saatavilla kohteessa. Tämä kohderyhmä on voimakkaasti kasvava ja nämä matkailijat yöpyvät lakanoiden välissä käyttäen palveluita. Koska liikkuminen tapahtuu omatoimisesti, saadaan hinta alhaiseksi. Ohjelmopalveluyritykset voivat tarjota välinevuokrausta sekä antaa alkuinformaatiota omatoimisille matkailijoille. Tärkeimmät kohdealueet ovat MEK:n markkinatiedon mukaan Saksankielinen Eurooppa, Ranska, Espanja, Benelux-maat ja Venäjä. Asiakkaat voivat olla kiertomatkailijoita, multiaktiiviteettiasiakkaita tai lomakeskuksen asiakkaita.

Pohjois-Karjalan kansallispuistojen, Kolin, Ruunaan ja Petkeljärven alueilta löytyvät alueen kärkireitit, jotka kuvataan lyhyesti liitteissä 2 ja 3. Kansallispuistojen reitit ovat Metsähallituksen ylläpitämiä ja siten viitoitettuja. Ruunaalla on suoritettu reittien luokitus Suomen Ladun luokituksen mukaan kesällä 2009. Kolilla luokitus tehdään vuonna 2010. Melonnan kärkireitit löytyvät Ruunaalta sekä Jongunjoelta, Jänisjoen yläosasta, Lieksanjoelta, Koitajoelta ja Valtimonjoelta.

Reitit on kehittämistyön yhteydessä jaettava kolmeen kategoriaan: kansainvälisille markkinoille sopivat reitit, valtakunnallisesti kiinnostavat reitit sekä alueelliset reitit ja paikallinen virkistyskäyttö.

Toimenpiteet:

- reittien jakaminen eri kategorioihin: kansainvälisesti kiinnostava, valtakunnallisesti kiinnostava, alueellinen/paikallinen merkitys
- kansainvälisesti kiinnostavista reiteistä tehdään omatoimisille asiakkaille soveltuva kartta
- reittitieto on saatava yhtenäiseen muotoon Karelia Expertin sivuille teemoittain siten, että sivuilla on myös reittikuvaus
- vaellus.info -palvelun hyödyntäminen ja kehittäminen

Vastuutahot:

- OF Pohjois-Karjala, Karelia Expert, Metsähallitus, Pohjois-Karjalan liitto, reittivastaavat kunnissa, yritykset

Aikataulu ja tavoite:

- kartta, jossa 6–8 reittiä vuonna 2010
- 6–10 reittiä lisää vuoteen 2013 mennessä
- kartat toteutetaan myös internetistä ladattavina karttoina vuoteen 2011 mennessä

Toiminta käynnistetään OF Pohjois-Karjala -hankkeen toimesta. Kootaan työryhmä (5–7 hlöä), joka voi päättää reittien kategorioista. Omatoimisten asiakkaiden kartat laaditaan vaellus.info -palvelun karttoja edelleen kehittämällä. Kehittämistyöhön tarvitaan n. 10.000 euroa vuonna 2010.

Melonnan osalta huomioidaan ”Pielisen ja ympäristön alueen vesiretkelytuotteiden kehittäminen ja tuottaminen” –hanke. Hankkeen tuloksena syntyy uusia

melontareittivaihtoehtoja Pieliselle ja ympäristöön, alueelle, jossa on ohjelmapalveluyrityksiä ja joka sijaitsee lähellä majoituskohteita.

Keväällä 2010 mahdollisesti käynnistyvän Reiteistä traileiksi -hankkeen aikana ratkaistaan reitteihin liittyvät ylläpitoon ja rakennettavaan infraan liittyvät asiat. Erityisesti melontareittien osalta on tehtävä priorisointia ja huolehdittava, että muutamien keskeisten reittien osalta rantautumis- ja taukopaikat saadaan kuntoon. Alue tarvitsee 3–5 kärkireittiä melontaan. Vertailukohteena voidaan pitää Kuusamon Oulankajoen melontaa. Retken voi toteuttaa joko omatoimisesti tai opastettuna. Omatoimiseen retkeen kuuluu kanootin ja varusteiden lisäksi kuljetus pääte pisteestä aloituspisteeseen.

8.2 Paketointi

Pakettimatkalaiset voivat niin ikään olla joko kiertomatalla tai viipyä samassa majoituskohteessa koko lomansa ajan. Pakettimatkaan kuuluvat valmiit retket, omatoimiset ja/tai opastetut, jotka voivat koostua useista aktiviteeteista: vaellus, melonta, pyöräily, maastopyöräily, koskenlasku, kalliokiipeily, kalastus, eläinten katselu ja näiden yhdistelmät. Opastettua ohjelmaa voi olla 3–5 päivänä viikon aikana, muina päivinä voidaan tehdä omatoimisia retkiä tai tutustua muuten ympäristöön. Tuotteistamisessa huomioidaan myös esteettömät tuotevaihtoehdot. Paketoinnin pohjaksi laaditaan reittiselostukset ja retkikuvaukset, jotka noudattavat MEK:n tekemiä eri aktiviteettien tuotekriteerejä (Matkailun edistämiskeskus). Opastettuja retkiä tarjoavat ohjelmapalveluyritykset ja välinevuokraajat, jotka voivat tarjota palveluita myös kansainvälisille markkinoille, on lueteltu liitteessä 1.

Toimenpiteet:

- päiväretkien elämäskuvausten tekeminen, faktatiedon kerääminen, paaketointi ja hinnoittelu

Vastuutahot:

- Karelia Expert, majoittajat, myyjät, ohjelmapalveluyritykset

Aikataulu ja tavoite:

- alkaen 2010, jolloin 10–15 valmista päivämodulia sekä 5 pakettia
- käynnistetään seuranta vuonna 2011, asiakastytyväisyyskyselyt, asiakasmäärät, yöpymiset
- vuonna 2013 uudet tuotteet 10 uuden matkanjärjestäjän ohjelmassa

Tuotteistamisprosessi käynnistetään vuoden 2010 aikana. Keskeisenä toimijana on Karelia Expert Oy, joka ottaa tuotteistamisprosessin vetovastuun. Käynnistämisympäristössä prosessia vetää ulkopuolinen tuotteistamisen asiantuntija yhdessä Karelia Expert Oy:n kanssa. Prosessi toteutetaan yritysryhmissä joko alueellisesti jakaen tai teemoittain. Kehityspolku etenee seuraavasti:

Vaihe 1: Käydään läpi tuotteistamissuunnitelma sekä markkinatilanne markkina-alueittain, kesäaktiviteettien tuotekriteerit ja tuote-esimerkkejä. Sovitaan tuotteistamisen osalta työnjaosta, tavoitteista ja yhteydenpitomuodosta. Kevät 2010.

Vaihe 2: Käydään syvemmin läpi tuotetilannetta, tuotteistamista sekä hiotaan ryhmittäin tuotteita lopulliseen muotoon, sovitaan jatkotoimenpiteet. Haasteellisuuden luokitukset, markkinoiden kysyntätilanne, asiakkaiden ja myyjien tarpeet. Syksy 2010.

Vaihe 3: Käydään läpi kootut tuotteet, markkinointisuunnitelma ja seurannan toteuttaminen. Ulkomaisten matkanjärjestäjien profiilit, MEK:n portaali, alueorganisaation markkinointi-suunnitelma sekä eri toimijoiden työnjako. Talvi 2010/2011.

Tuotteistaminen toteutetaan yritysryhmäkohtaisesti sitouttaen. Tapaamisia tarvitaan yhteensä 10-15 kertaa muutaman tunnin jaksoissa. Lisäksi tarvitaan tuotekuvausten kirjoittamiseen etäohjausta ja apua n. 50–80 tuntia. Tuotteistamisprosessin käynnistämiseen tarvitaan kokonaisuudessaan n. 15–20.000 euroa.

8.3 Toimintatapa ja jatkuvuus

Kehittämisen tavoitteena on osallistuvien yritysten ja muiden toimijoiden kesäaktiiviteettimarkkinoihin liittyvän osaamisen lisääminen. Asiantuntijan ohjaaman tuotteistamisprosessin aikana järjestetään markkinoihin ja tuotteisiin liittyviä informaatio- ja neuvottelutilaisuuksia, jotta tuotteistajat saavat tarvitsemansa tiedot. Tuotteistaja jalkautuu myös keskeisiin yrityksiin ja ohjaa tiedontuottamisessa. Tuotteistamisprosessin aikana toimenpiteiden tarkoituksena on:

- herättää alueen toimijoiden kiinnostus kesäaktiiviteettituotteiden suunnitelmalliseen tuotteistamiseen ja markkinointiin
- ohjata tuotteistamista, jotta jatkokehittäminen turvataan alueella ja tuotteistamisesta muodostuu jatkuva prosessi
- ukea ja sitouttaa toimijoita verkostomaiseen toimintamalliin

8.4 Tuotteistamisprosessin jatkuvuus

Tuotteistamisprosessin jatkuvuus perustuu asiakkaiden ja markkinoiden ymmärtämiseen. Sitouttamisen kannalta on välttämätöntä luoda jatkuva asiakaspalauttejärjestelmä, jotta saadaan rehellistä tietoa alueella käyneistä asiakkailta sekä markkinoiden seurantajärjestelmä, jotta tiedetään, mitä markkinoilla odotetaan.

Kartan valmistuttua suoritetaan asiakashaastatteluja kartoissa olevien reittien varrella, laaditaan asiakaspalautelomake, joka toimitetaan karttojen vaikutusalueella yrityksiin ja muihin organisaatioihin ja sovitaan niiden palautuksesta yritysten kanssa. Pakettimatka-asiakkaille laaditaan oma palautelomake. Tämä voidaan toteuttaa esim. oppilastyönä. Markkinatietoa haetaan eri tutkimuksista ja välitetään esim. MEK:n tekemää tutkimustietoa alueelle. OF Pohjois-Karjala käynnistää toiminnan järjestämällä vuosiseminaarin ajankohtaisista asioista. Sitoutumista edesauttaa se, että eri toimijoiden roolit ovat mahdollisimman selvät. Tuotteistamisprosessin aikana vastuunjako käydään läpi ja täsmennetään. Tavoitteena on jakaa vastuuta siten, että jokaiselle toimijalle on luonnollinen rooli ja tuotteistaminen tulee jatkossakin tehtyä sovituisissa puitteissa. Toimijoina prosessissa ovat Karelia Expert Oy, yritykset, MEK, matkanjärjestäjät ja OF Pohjois-Karjala-hanke/Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.

9 Johtopäätökset ja suositukset

Pohjois-Karjalan alue tarjoaa mahdollisuudet monipuolisten aktiiviteettien toteuttamiseen. Eteläisen osan vesistöt ovat tunnettuja, kirkasvetisiä ja kalaisia. Pitkä itäraja tuo idän eksotiikkaa ja antaa mahdollisuuden myös rajan yli tapahtuviin elämyksiin. Pielinen ja pohjoisen vaaramaisemat sekä kansallispuistot tuovat oman mausteensa tarjontaan. Hyödyntämällä koko maakunnan erilaiset alueet

saadaan kiinnostava matkailutarjonta. Pitkäjänteisellä yhteistyöllä ja oikeanlaisella tuotteistamisella tarjonnasta saadaan houkuttelevaa ja kilpailukykyistä.

Tuotteistaminen vaatii tarjonnan kuvaamista, entistä selkeämpiä retkivaihtoehtoja ja ennen kaikkea tarjonnan helppoa löydettävyyttä. Tuotteet ovat osin olemassa, mutta vaativat ohjelmien kirjoittamista asiakaslähtöiseen muotoon, toisin sanoen elämyksien ja kokemusten kuvaamista, jotta retket kiinnostavat vapaaajan matkailijoita. Palvelun tuottajien tulee yhteistyössä muodostaa tarpeeksi laajoja kokonaisuuksia ja keskittyä kunkin omaan ydinliiketoimintaansa. Tämä edellyttää yhteistä tahtoa ja yhteisiä pelisääntöjä.

Toimijoiden tulee järjestäytyä työryhmiksi, jotka takaavat tuotteistamisen jatkuvan uudistumisen, asiakastyytyväisyyden seurannan ja reittien kehittämisen ja ylläpidon. Kansainvälisille asiakkaille tulee valita selkeästi muutamat reitit ja alueet ja lisätä tarjontaa tarpeen mukaan. Näin varmistetaan valittujen reittien osalta tarpeellisen informaation saatavuus kieliversioina sekä palveluiden toimivuus eri ryhmien vaatimuksia vastaaviksi.

Lähteet

Koskinen, K. 2009. Luonnosta elinvoimaa - Ulkoilureitteihin tukeutuvan luonnon virkistyskäytön ominaispiirteet ja luontomatkailun aluetaloudelliset vaikutukset Pohjois-Karjalassa –tutkimus. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Matkailun teemaryhmä. Outdoors Finland –ohjelma. www.maaseutupolitiikka.fi/teemaaryhmat/matkailu

Matkailun edistämiskeskus. Valtakunnallinen Outdoors Finland-hanke. http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/%28pages%29/Kes%C3%A4aktiviteetit_-_Outdoors_Finland

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. 2007. Pohjois-Karjalan matkailustrategia 2007-2013. Joensuu: Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. <http://www.visitkarelia.fi/loader.aspx?id=09d61412-074e-4b5f-bd77-45da60289875>

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. 2010. Reiteistä traileiksi. Karjalan kierros luontomatkailun suuntaana -hankkeen projektisuunnitelma. Joensuu: Pohjois-Karjalan maakuntaliitto.

Valtakunnallinen matkailustrategiatyöryhmä. 2006. Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & Toimenpideohjelma vuosille 2007-2013. Helsinki: Kauppa- ja teollisuusministeriö. [http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/3D61DB118241A034C22571800022FEC4/\\$file/jul21elo_2006_nettti.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/3D61DB118241A034C22571800022FEC4/$file/jul21elo_2006_nettti.pdf)

Vuorjoki, K. 2008. Luontomatkailun mallimaakunta. Joensuu: Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. <http://www.pohjois-karjala.fi/dman/Document.phx?documentId=yp11308153720593&cmd=download>

LIITE 1

OHJELMAPALVELUYRITYKSET / MELONTA- JA VAEELLUS

Tähän luetteloon on otettu ne ohjelmapalveluyritykset, joilla on tuotteita, jotka soveltuvat kansainvälisille markkinoille. Jäljempänä on luettelo lisäksi niistä yrityksistä, jotka vuokraavat kanootteja.

Äksyt Ämmät (www.aksytammat.fi)

- majoitusta ja ohjelmapalveluita Nurmeksessa
- paketoitua matkaohjelmaa kansainvälisille markkinoille
- kesällä multiaktiiviteettiohjelmia Pielisen ympäristössä
- yhteistyötä useiden ulkomaisten matkanjärjestäjien kanssa

Koli Activ Oy (www.koliactiv.fi)

- ohjelmapalvelu, varusteiden myynti ja vuokraus
- paljon erilaisia opastettuja vaellusretkiä Kolin ympäristössä
- opastetut melontaretket Pielisellä
- internet-sivut englanniksi, suppea sisältö
- yhteistyö Karelia Expert Oy:n kanssa
- monipuolinen toimija, kokemusta kv-asiakkaista

Erästely Canoe & Outdoors (www.erastely.com)

- ohjelmapalvelut
- opastetut vaellus- ja melontaretket
- omatoimiset melontaretket
- kanootinvuokraus ja kuljetuspalvelu
- Jongunjoen reittiselosteet
- Karjalankierroksen reittiselosteet
- yhteistyö Karelia Expert Oy:n kanssa

Lieksan Koskikierron (www.lieksankoskikierron.fi)

- koskenlasku, luontoretket
- opastetut melonta- ja vaellusretket Ruunaalla
- esteettömät veneretket (esteettömät veneluiskat)

Lieksan Matkakaverit (www.lieksanmatkakaverit.fi)

- koskenlasku, ohjelma- ja majoituspalvelut, rekisteröity matkanjärjestäjä
- Ravintola Loma-Koli Kolilla
- opastetut patikointiretket ja melontaretket Ruunaalla
- yhteistyö Villi Pohjolan kanssa

Petkeljärven Luontokeskus, Tmi Ettone (www.petkeljarvi.fi)

- majoitus- ja ravintolapalvelut, kanoottien ja soutuveneiden vuokraus
- opastetut retket Petkeljärven kansallispuistossa

Erämantsi Ay (www.eramantsi.fi)

- ohjelmapalveluyritys Ilomantsissa
- intiaanikanootinvuokraus, ruokapalvelut
- opastetut melontaretket

Ruhkaranta (www.ruhkaranta.fi)

- leirintäalue Ilomantsissa Muokonjärven rannalla
- vuokrataan intiaanikanootteja

Möhkön Karhumajat (www.ilomantsi.com) (www.mohko.net)

- Möhkön ja Ilomantsin yritysten yhteinen palvelusivusto
- vuokrataan kanootteja
- retkiä Petkeljärven kansallispuistoon

Luonnonkaipuu (www.luonnonkaipuu.com)

- ohjelmapalveluyritys Joensuussa
- opastetut melontaretket
- vuokrataan kanootteja ja kajakkeja

Metsänväki Oy (www.metsanvaki.fi)

- ohjelmapalveluyritys Nurmeksessa
- toimii Bomban alueella ja Kolilla
- vuokrataan intiaanikanootteja
- opastetut melontaretket Pielisellä

Ylä-Karjalan retkipalvelu (www.retkipalvelu.fi)

- ohjelmapalveluyritys Valtimolla
- vuokrataan kajakkeja ja kanootteja
- opastettuja melonta ja vaellusretkiä Valtimolla

Outokummun seikkailupalvelut (www.seikkailupalvelut.net)

- ohjelmapalveluyritys Outokummussa
- opastetut melonta ja vaellusretket
- toimii Outokummun erä- ja luontokeskuksen alueella

Kolmikannan leirintäalue (www.outokummunkaupunki.fi)

- leirintäalue Outokummussa
- kanoottivuokrausta
- erä- ja luontopolut

Markku Penttinen

- eräopas Vuonislahdessa
- kanoottien vuokraus

Jyrki Suikkanen

- kanoottien vuokraus
- kuljetuspalvelu
- toimii Herajärvellä

LIITE 2

VAELLUSREITIT

Reittiluettelo on valittu reitit, joita voidaan suositella matkailijoille. Reiteistä valitaan vielä kansainvälisille markkinoille sopivat reitit, joiden tulee täyttää liitteessä 1 esitetyt tuotekriteerit. Reitit sijaitsevat kansallispuistoissa ja retkeilyalueella. Reittitietoa sekä karttoja saa Metsähallituksen luonto- ja opastuskeskuksista, jotka sijaitsevat Kolilla, Ruunaalla ja Petkeljärvellä.

KOLIN REITIT

Huippujen kierros 1,4 km. Reitti alkaa Luontokeskus Ukon vieressä sijaitsevilta portailta ja kiertää Kolin kolme korkeinta huippua Ukko-Kolin, Paha-Kolin ja Akka-Kolin laskeutuen takaisin luontokeskukselle polkua pitkin. Lakialueilta avautuvat kuuluisat järvi- ja metsämaisemat. Reitti on maastoon merkitty ja helppo.

- Palvelut: Luontokeskus Ukon palvelut.
- Opastettuna tuotteena Koliactiv Oy

Mäkrän polku 7,2 km. Reitti alkaa Luontokeskus Ukon vierestä ja palaa P2-pysäköintialueelle. Reitin varrella mm. Kolin korkeimmat huiput maisemineen, kaskiahoja, Mäkrävaaralla sijaitsevan Eero Järnefeltin maalauspaikan sekä monimuotoista vaaraluontoa. Reitti on vaativa suurista korkeuseroista johtuen.

- Palvelut: Luontokeskus Ukon palvelut sekä Ikolanhon vuokratupa ja tulentekopaikka.
- Kartat: Mäkrän polun kartta (www.vaellus.info).
- Opastettuna tuotteena Koliactiv Oy

Tarhapuron polku 4,3 km. Reitti lähtee Likolahdesta, Kolin rantatieltä ja palaa Likolahden pysäköintialueelle. Reitti kulkee vaihtelevassa maastossa ylittäen Pieni-Kolin huipun ja Mäkranahon, ja sen varrella näet myös Tarhapuron vesiputouksen. Vaikeusasteeltaan reitti on vaativa.

- Palvelut: Likolahden tulentekopaikka.

Luontopolut

Kasken Kierros, 2,5–5 km. Kasken Kierros -luontopolku esittelee kaskikulttuurin muovaamia vaaramaisemia sekä vaaraluonnon monimuotoisuutta ja luonnon-tutkimusta. Luontopolku on rengaspolku, jonka voi kiertää joko Kolin satamasta tai Kolin kylältä lähtien. Reitin pituus vaihtelee lähtöpaikasta riippuen. Polulla on 18 opastustaulua, joissa on selosteet suomeksi, englanniksi ja venäjäksi.

- Palvelut: Kolin kylän ja Sataman Alamajan palvelut (www.koliactiv.fi), Vaara-lanhon ja Turulan tulentekopaikat ja Turulan telttailupaikka.
- Kartat: Kasken Kierros -kartta (www.vaellus.info)
- Opastettuna retkenä Koliactiv Oy

Ennallistajan polku, 3 km. Polulla esitellään metsäluonnon ennallistamismenetelmiä ja perinneympäristöjen luonnonhoitotöitä havaintokohtein. Luontopolku alkaa Pirunkirkon pysäköintialueelta Kolin Rantatien varrelta ja päättyy Rantatien

varrella sijaitsevan Ala-Murhin pihapiiriin. Polulla on 15 opastustaulua, joissa on selosteet suomeksi, englanniksi ja venäjäksi.

- Palvelut: Ylä-Murhin telttailupaikka ja tulentekopaikka.
- Kartat: Ennallistajan polku -kartta (www.kolinpolut.fi)

Paimenen polku 2,6 km. Polku lähtee Kotaniementiellä sijaitsevalta Paimenenvaaran pysäköintialueelta ja palaa takaisin samaan paikkaan. Reitti on vaativa, sillä polun varrella on melko paljon korkeuseroja. Jyrkimmissä nousuissa ja laskuissa on portaat. Polun varrella on suomen-, englannin- ja saksankielisiä opastustauluja.

- Palvelut: Tulentekopaikka ja kaivo, jonka vesi keitettävä.
- Kartat: Paimenen polku -kartta (www.vaellus.info)

Kolinuuron Kierros, 3,5 km. Polku johdattaa Kolin alueen geologiaan. Suomen-, englannin- ja venäjänkieliset opastustaulut. Polku lähtee Luontokeskus Ukon pihasta.

Muut reitit

Herajärven kierros, 40 km. Kansallispuiston alueella osittain kulkeva Herajärven kierros (www.vaellus.info) on suosittu ja vaativa 40 km:n mittainen vaellusreitti, joka valittiin Vuoden retkikohteeksi 2007.

- Palvelut: Reitin varrelta löytyy useita tukikohtia/lepopaikkoja: Ryläys (kota ja tulentekopaikka), Kiviniemi (majoitus-, ruokailu-, kuljetus- ja ohjelmopalveluja), Lakkala (kansallispuiston vanha perinnepiha, tulentekopaikka ja telttailualue) sekä kansallispuiston vuokratupia.
- Kartat: Herajärven kierros -kartta (www.vaellus.info)
- Opastettuna retkenä Koliactiv Oy
- Reitin laajennushanke on käynnissä

RUUNAAN REITIT

Luontopolut

Närelenkki, 2 km, on helppokulkuinen luontopolku Verkkopuron ja Miikkulan kankaan maisemissa. Se lähtee myötäpäivään Neitikosken pysäköintialueelta. Reittimerkintänä on sininen ympyrä. Polku soveltuu perheretkeilyyn ja sen ohjeellinen kulkuaika on noin 40 min. Polulta voi jatkaa myös Koskikierrokselle tai Karhunpolulle.

- Palvelut: Ekopiste Neitikosken pysäköintialueella.
- Ruunaan retkeilykeskuksella on tarjolla majoitusta, ravintola, leirintäalue, matkailuauto- ja vaunupaikkoja, vene-, kanootti-, kalastusväline-, retkeilyvarustevuokrausta, kokouspalveluja.
- Retkeilykeskuksen leirintäalueella on suihku ja rannassa tilaussauna.

Rengasreitit

Siikakosken pikkulenkit, 3 ja 5 km, ovat molemmat helppokulkuisia, ja ne soveltuvat myös perheretkeilyyn. Reittimerkintänä on keltainen ympyrä. Polut lähtevät Siikakosken pysäköintialueelta, ja suositeltava kulkusuunta on vastapäivään. Reittien ohjeelliset kiertoajat ovat Siika - Murrookoski (5 km) noin 2 tuntia ja Siikakoski (3 km) noin tunti. Poluilta on myös yhteys Koskikierrokselle ja Karhunpolulle.

- Palvelut: Siikakosken laavu 1km lähtöpisteestä ja Uittopadon tulentekopaikka 0,3 km laavulta (molemmat reitit). Murrookosken laavu 0,8 km Uittopadon tulentekopaikalta ja Niskalahden tulipaikka 0,8 km Murrookosken laavulta (vain pidempi reitti). Siikakosken pysäköintialueella on ekopiste.

Vastuuniemen kierros, 9 km, on pääosin helppokulkuinen. Reittimerkintänä on keltainen ympyrä. Suositeltava kulkusuunta on vastapäivään. Suo-osuudet on pitkostettu. Reitillä ylitetään Lieksanjoki soutamalla. Kulkuaika vaihtelee reitivalinnan, vauhdin ja voimien mukaan 3–5 tuntiin. Poluilta on myös yhteys Koskikierrokselle ja Karhunpolulle.

- Palvelut: Laavuja on 5 ja tulipaikkoja 5. Niiden sijainnit on mainittu reittiselostuksessa ja kartassa. Siikakosken pysäköintialueella ekopiste.
- Nähtävää: Siikakosken riippusilta 0,8 km lähtöpisteestä ja Murrookoski noin 1,3 km lähtöpisteestä.

Neitijärven kierros 22 km, on maastoltaan pääosin helppokulkuista. Reitti kulkee myötäpäivään ja lähtee juuri ennen Neitikosken pysäköintialuetta käännytyltä soratieltä. Nousu Huuhkajavaaran näkötornille on jyrkkä ja kivinen. Suo-osuudet on pitkostettu. Haapavitjalla Lieksanjoki ylitetään riippusiltaa pitkin ja Airovirran kohdalla soutamalla. Reittimerkintänä on keltainen ympyrä. Kierrokseen kannattaa varata päivä aikaa. Poluilta on myös yhteys Koskikierrokselle ja Karhunpolulle.

- Palvelut: Laavuja on 4 ja tulipaikkoja 5. Niiden sijainnit on mainittu reittiselostuksessa ja kartassa. Koskikalastusta Haapavitjalla. Ekopiste Neitikosken pysäköintialueella ja Haapavitjan itärannan pysäköintialueella. Ruunaan retkeilykeskuksessa Neitikoskella on tarjolla majoitusta, ravintola, leirintäalue, matkailuauto- ja vaunupaikko ja vene-, kanootti-, kalastusväline-, retkeilyvarustevuokrausta, kokouspalveluja. Retkeilykeskuksen leirintäalueella on suihku ja rannassa tilaussauna.
- Nähtävää: Haapavitjan ylittävä riippusilta, Huuhkajavaaran näkötornilta aukeavat hienot näköalat ja Neitikoski.
- Neitikosken pysäköintialueelta pääsee lastenvaunuilla ja pyörätuolilla 650 m pitkää lankkupolkua pitkin Neitikosken partaalle. Pysäköintialueella on inva-kuivakäymälä.

Koskikierros, 31 km on melko helppokulkuinen. Reitti lähtee Neitikosken pysäköintialueelta. Reittimerkintänä on keltainen ympyrä. Suo-osuudet on pitkostettu. Purot ylitetään polkusilloilla, Haapavitja ja Siikakoski riippusillalla. Nousu Huuhkajavaaran näkötornille on jyrkkä ja kivinen. Reitti on kulunutta ja juurakkoista Siikakoski-Murrookoski välillä. Kierrokseen kannattaa varata vähintään päivä ai-

kaa, mielellään kaksi. Reitiltä on yhteys Karhunpolkua (www.vaellus.info) pitkin Patvinsuon kansallispuistoon. Reitin voi myös puolittaa ylittämällä joen veneellä Kattilaniemen tai Vastuuniemen kohdalla.

- **Palvelut:** Laavuja reitin varrella on 8 ja tulentekopaikkoja 7. Koskikalastusta Haapavitjalla, Neitikoskella, Murrookoskella ja Siikakoskella. Ekopisteet sijaitsevat Neitikosken, Siikakosken ja Haapavitjan itäpuolen pysäköintialueilla. Ruunaan retkeilykeskuksessa Neitikoskella on tarjolla majoitusta, ravintola, leirintäalue, matkailuauto- ja vaunupaikkoja, vene-, kanootti-, kalastusväline-, retkeilyvarustevuokrausta, kokouspalveluja. Retkeilykeskuksen leirintäalueella on suihku ja rannassa tilaussauna.
- **Nähtävää:** Haapavitjan ylittävä riippusilta, Huuhkajavaaran näkötorni, Murro- Siikakoski, Siikakosken ylittävä riippusilta ja Neitikoski.

Ruunaa – Nurmijärvi -reitti on patikointi- ja maastopyöräreitti, jota käyttävät useat ohjelmopalveluyritykset

PETKELJÄRVEN REITIT

Luontopolku

Kuikan Kierros, 6,5 km, kulkee vaihtelevassa harjumaastossa, jonka tunnelma on melkein sadunomainen. Suositeltava kulkusuunta on myötäpäivään. Reittimerkintänä on keltainen ympyrä. Kuikan Kierrokseen on hyvä varata aikaa ainakin 2–3 tuntia.

- **Palvelut:** Luontopolun lähtö- ja päätepisteen välittömässä läheisyydessä on Petkeljärven retkeilykeskus.
- **Nähtävää:** Upeat harjumaisemat! Luhtaniitty, jota hoidetaan perinnemaisemana. Niitty sijaitsee Kuikkalammen itäpuolella, harjun ja Petkeljärven välisessä maastossa.
- **Yhteys** Taitajan taipaleelle. Rengasreitti

Harjupolku, 3,5 km, kiertää Savulammen vaihtelevassa maastossa. Reitti seuraa osin Kuikan Kierros -luontopolkua. Suositeltava kulkusuunta on myötäpäivään. Reittimerkintänä on keltainen ympyrä. Polkulenkin ohjeellinen kulkuaika on 1–2 tuntia.

- **Palvelut:** Luontopolun lähtö- ja päätepisteen välittömässä läheisyydessä on Petkeljärven retkeilykeskus.
- **Yhteys** Taitajan taipaleelle.

Muut reitit

Taitajan taival, 31 km, on Pohjois-Karjalan vanhin retkeilyreitti, joka alkaa Petkeljärven Petraniemestä ja päättyy Mekrijärven kylään. Reitti on viitoitettu ja reittimerkintänä on oranssi ympyrä. Taitajan taival kulkee lähes koko matkan Petkeljärven-Putkelanharjun selänteiden laella. Taitajan taival on osa Karjalan Kierros -retkeilyreitistöä (www.vaellus.info). Reitistä reilu kilometri kulkee kansallispuiston alueella.

- **Palvelut:** Reitin varrella on 4 laavullista taukopaikkaa. Puiston lähin

laavu on Keltasilmän rannalla. Taukopaikoilla on lisäksi puuliiterit ja kuivakäymälät.

- Majoitus on Petkeljärven leirintäalueella: majoitustilat 48 hengelle (2–4 hengen huoneissa), 10 sähköistettyä matkailuauto ja -vaunu-paikkaa, telttapaiikkoja, rantasauna, kahvila ja ravintola, kokoustila, kalastuslupien myynti sekä kanoottien ja veneiden vuokraus ja maasto-opastukset.

Paimenpojan reitti Jänisjoen rannalla on hyvin varustelu ja huollettu reitti.

ESTEETTÖMÄT, ULKOMAAN MARKKINOINTIIN SOVELTUVAT REITIT POHJOIS-KARJALASSA

Koli

- Mäkränaholle johtava vaellusreitti (edestakaisin kuljettava). Soveltuu avustajan kanssaliikkuvalle. Varustuksena lähtöpisteessä Inva Wc. Käytettävissä myös kaikki luontokeskus Ukon, retkituvan ja Hotelli Kolin palvelut.
- Ukko-Kolin polku (ns. inva-reitti). Soveltuu vain avustajan kanssa liikkuvalle. Varustuksena lähtöpisteessä Inva Wc. Käytettävissä myös kaikki luontokeskus Ukon, retkituvan ja Hotelli Kolin palvelut.

Ruunaa

- Neitikosken reitti (edestakaisin kuljettava) Varustuksena esteetön nuotiopaikka, lepotasanteet ja penkit, kalastuslaiturit sekä Inva Wc. Ruunaan alueella on lisäksi esteetön palveluvarustus Ruunaan luontotalolla sekä Reposuon lintutornilla. Alueen yrittäjät tarjoavat esteettöminä palveluina mm. koskenlaskua ja petojen katselua. Yöpymismahdollisuus mm. Ruunaan retkeilykeskuksella.

Outokummun Erä- ja luontokeskus

- Kymmenen järven melontareitti ja lasten kalakeidas Varustuksena esteettömät laituriraken-teet, Karhunpesän kota, nuotiopaikat ulkona, erilliset kalastuslaiturit sekä Inva Wc:t.

LIITE 3

MELONTAREITIT

Melontareitit

Pohjois-Karjalan vesistöt tarjoavat monipuoliset melontamahdollisuudet. Tähän luetteloon on kerätty melontareitit, joita voidaan tarjota matkailijoille. Reiteistä valitaan kansainvälisille markkinoille sopivat melontareitit, jotka ovat myös tuotestettuja ja täyttävät liitteen 2 kriteerit. Reiteistä eritellään omatoimiselle melojalle sopivat reitit.

Jongunjoki, Kuhmo, Lieksa

Pituus 68 km

Jongunjoki alkaa Kuhmon Jonkerinjärvestä ja laskee Lieksanjokeen. Se on luonnonkaunis, erämainen ja monin paikoin vauhdikas melontareitti. Putousta reitin 68 km:n matkalla on 80 m. Reittiä ei suositella aloittelijoille tulvan aikaan. Reitillä voi meloa myös lyhyempiä osuuksia. Reitistä on tehty reitiselostus, joka löytyy Erästely Canoe & Outdoors-sivuilta (www.erastely.fi).

Lieksanjoki, Lieksa

Pituus 50 km + 28 km

Lieksanjoen melontareitti alkaa itärajan tuntumasta Ruunaanjärven yläpuolelta. Alkumatkan Lieksanjoki virtaa rauhallisena erämaajokena Ruunaanjärveen ja sieltä Polvijärven kautta Matkalahteen, Alaniemen uittokanavan liittymän jälkeen tullaan Ruunaan retkeilyalueella kulkevalle jokiosuudelle, jossa ovat reitin kosket, Ruunaan kosket. Koskien välillä Lieksanjoki levenee paikoin järviiksi. Lieksanjoen melontareitti päättyy yleensä Naarajoen sillalle, mutta Lieksanjoki jatkuu kohti Pielistä. Ruunaan ohjelmapalveluyritykset tarjoavat retkiä Lieksanjoella.

Koitajoki

Koitajoki on tunnettu melontajoki, jolla on pituutta yli 200 km. Koitajoki virtaa väillä itärajan takana ja se laskee Nuorajärveen puiston luoteispuolelle. Petkeljärveltä on myös melontamahdollisuus Koitereelle, jonka äärellä on Patvinsuon kansallispuisto. Petkeljärven ja Koitereen välimatka on noin 80 km. Petkeljärveltä on etelässä sijaitsevalle Mutalahdelle melontamatkaa noin 20 km.

Jänisjoki

Jänisjoen reitistöön kuuluu kaikkiaan yli 200 km melottavia joki- ja järviosuoksia. Jänisjoen pohjoisin haara alkaa Enosta Uramonjärvestä ja laskee Loitimoon Kiihtelysvaarassa. Samaan järveen yhtyvät myös Kotajoki ja Kuuttijoki. Loitimon jälkeen Jänisjoki jatkuu leveänä virtana kohti itärajaa ja Laatokkaa. Jänisjoen reitin parhaiten matkailijoille sopiva osuus on välillä Korpijärvi- Saario.

Valtimonjoki

Valtimonjoki maakunnan pohjoisimmassa osassa on Nurmeksen ja Valtimon ohjelmapalveluyritysten käyttämä melontajoki.

Ruunaan kosket

Ruunaan koskia pidetään retkimeloilijalle vaativina. Paasikoskea lukuun ottamatta kaikkiin koskiin suositellaan tutustumista ennen laskua rannalta. Kosket voi helposti ohittaa maitse. Koskiosuuden pituus on 15 km, putouk korkeutta reilut 16m.

Kokeneille koskimelonnassa harrastajille erityisesti Neitikoski tarjoaa mainiot harjoittelu- ja kilpailu-olosuhteet. Neitikoskella järjestetään vuosittain erilaisia melontatapahtumia.

Alueeseen voi tutustua myös veneillen. Alueen matkailuyrittäjät vuokraavat veneitä ja kanootteja. Alueella myös järjestetään opastettuja melontaretkiä. Lisätietoja Ruunaan luontotalolta tai Karelia Expert matkailupalvelusta (www.visitkarelia.fi).

Pielinen ja Herajärvi

Pielinen on noin 120 km pitkä ja 30 km leveä, Suomen neljänneksi suurin järvi, jonka Pielisjoki yhdistää Saimaan vesistöön. Sen pinta-ala on 894 km² ja keskisyvyys 10 m. Suurin syvyys 61 m. Pielinen on pääasiassa yhtä suurta selkää, jota saaret jakavat. Lieksanjoki ja sen sivuhaara Jongunjoki sekä Koitajoki ovat suurimmat Pieliseen laskevat joet.

Melojalle Pielinen tarjoaa runsaasti vaihtoehtoja niin retken pituuden kuin vaativuudenkin suhteen. Moniin saariin on rakennettu tauko- ja tulipaikkoja, joissa voi, jokamiehen oikeudet huomioiden, yöpyä. Pielisen rannalla sijaitsee Pohjois-Karjalan korkein vaara, Koli. Koli on yksi Suomen tunnetuimmista kansallismaisemista. Alueella sijaitsee myös Kolin kansallispuisto. Kolin alueella on monipuoliset palvelut: majoitus, ruokailu, välinevuokraus ja ohjelmapalvelut.

Kolin läheisyydessä suositellaan myös Herajärven melontaa. Herajärvi on pieni, kapea järvi. Herajärven rannalla on rantautumispaikkoja, joissa on tulentekopaikka ja osassa kuivakäymälä.

”Pielisen ja ympäristön alueen vesiretkelytuotteiden kehittäminen ja tuottaminen” -hankkeessa syntyy vesiluontorata ja vesisuunnitusrata Pielisen ja ympäristön vesistöille. Lisäksi hankkeessa kehitetään Valtimojoen, Jongunjoen, Häähnijoen ja Lieksanjoen jokimelontareittejä. Hankkeen reitit valmistuvat 2010 kesäksi. Reiteille on tulossa myös kartat.

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULUN
C-SARJASSA ILMESTYNEITÄ JULKAISUJA

C:53

Kalliojärven vesistöalueen järvi-altaiden vedelaatu ja fosforikuormitus vuonna 2010 sekä fosforimallitarkastelu kunnostussuunnittelun lähtökohdaksi. Tarmo Tossavainen. 2011.

C:52

Kolin Purnulammen limnologinen tila vuonna 2010 kunnostussuunnittelun lähtökohdaksi: tutkimusraportti. Tarmo Tossavainen. 2011

C:51

Juuret Wärtsilän raudassa. Insinöörikoulutusta 50 vuotta. 2011.

C:50

Esiselvitys harjoittelu- ja työtilahotellin toteuttamisesta Joensuun seudulla. Teemu Turunen, Tuomas Turunen, Niina Hattunen. 2011.

C:49

Ageing in working life. Waltteri Berger, Ossi Hakkarainen, Juhana Ikonen, Pia Karjalainen, Sanna Sokura, Sonja Sorsa. 2011.

C:48

Luovat alat Pohjois-Karjalassa. Henna Liiri. Niina Hattunen, Maria Kahreman (toim.). 2011.

C:46

HOME CARE 24h : Strengthening Competences and Renewing Operations Models. Henna Myller (toim.). 2011.

C:45

Kansainvälistyvä Pohjois-Karjala. Anneli Airola. 2011.

C:44

Työhyvinvoinnin ja ergonomian kehittäminen yhteys- ja palvelukeskustoimialalla. Riitta Makkonen ja Pilvi Purmonen (toim.). 2011.

C:43

KOTIHOITO24h : osaamisen vahvistumista ja toimintamallien uudistumista. Henna Myller (toim.). 2011.

C:42

Muutosjohtaminen, osaamisen johtaminen ja esimiestyö yhteys- ja palvelukeskusalalla. Riitta Makkonen ja Pilvi Purmonen (toim.). 2010.

C:41

Monikulttuurisista kohtaamisista innostavaan ikäosaamiseen. Ritva Väistö (toim.). 2010.

Julkaisymyynti
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu
Tikkarinne 9 A, 80200 Joensuu
julkaisut@pkamk.fi
<http://www.tahtijulkaisut.net>

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

Matkailun edistämiskeskuksen ja Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän matkailun teemaryhmän käynnistämä Outdoors Finland -ohjelma tavoittelee matkailun kesäaktiiviteettien kehittämistä kansainvälisille markkinoille. Kyseisen ohjelman mukainen OF Pohjois-Karjala -hanke keskittyi matkailuaktiiviteettien kehittämiseen Pohjois-Karjalassa 1.10.2008–31.5.2011. Hankkeen kokonaisbudjetti oli 400 000 euroa ja se sai rahoituksen Manner-Suomen maaseutuohjelmasta. Rahoittajina toimivat Pohjois-Karjalan ELY-keskus ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.

Hankkeen keskeisinä tehtävinä oli tuottaa Pohjois-Karjalaan kehittämissuunnitelmat vaellukselle, melonnalle, kalastukselle ja veneilylle, tuottaa edellä mainituista aktiiviteeteistä imagomarkkinointimateriaalia, välittää tietoa aktiiviteettien kehittämisestä kansainvälisille markkinoille sekä mallintaa yritysryhmien kehittämissuunnittelua.

Tässä julkaisussa kuvataan hankkeen tavoitteet, toiminta ja tulokset sekä esitellään hankkeessa tuotetut kehittämissuunnitelmat yllä mainituille aktiiviteeteille.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja
C: 55

ISBN 978-952-275-002-0
ISSN 1797-3848